

PLATSSKAPANDE I TEORI OCH PRAKTIK

En undersökning av sambanden
mellan plats, skapandeprocessen
och mig som platsskapare

Examensarbete av Anna Seling
Fakulteten för landskapsplanering,
trädgård- och jordbruksvetenskap
SLU Alnarp

Självständigt arbete inom LTJ-Fakulteten,
SLU
2009-05

Sveriges
lantbruksuniversitet

madame

Det är förbjudet
att skada planteringar,
att cykla i gångar och på
lekplatser samt att låta
hund löpa/lösa i planteringar.
På allmän lekplats får hund
ej medföras.
GATUNÄMND

PLATSSKAPANDE I TEORI OCH PRAKTIK

En undersökning av sambanden mellan plats, skapandeprocess och mig som platsskapare.

Ett examensarbete av Anna Seling
SLU, Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap
Institutionen för landskapsplanering, SLU Alnarp
Huvudområde: Landskapsarkitektur

Handledare: Maria Kylin, SLU, LTJ
Examinator: Eva Gustavsson, SLU, LTJ
Biträdande examinator: Carola Wingren, SLU, LTJ

Examensarbete inom landskapsarkitektur (EX0375)
30 hp, avancerad E

Alnarp 2009

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	5
Abstract.....	6
1. Bakgrund.....	7
1.1. Inledning.....	7
1.2. Syfte.....	8
1.3. Metod.....	9
2. Platsanalys.....	12
2.1. Karlskronaplan i sitt sammanhang.....	12
2.2. Rumsanalys.....	15
2.3. Historia.....	19
2.4. Kommunikation och rörelsemönster.....	22
2.5. Upplevelsen.....	23
2.6. Skuggdiagram.....	24
2.7. Potentialen.....	25
3. Dagbok.....	26
4. Teoretisk fördjupning i platsbegreppet.....	45
4.1. Introduktion.....	45
4.2. Plats i språket.....	46
4.3. Varför studera platsbegreppet?.....	47
4.4. Hur studeras platsbegreppet? Fenomenologi och intersubjektivitet.....	48
4.5. Försök till systematisk genomgång av platsbegreppet.....	50
4.5.1. Fysiska aspekter av platsbegreppet.....	50
4.5.2. Plats och tid.....	50
4.5.3. Plats och människa.....	51
4.6. Sammanfattning och reflektion kring begreppet plats.....	55
5. Gestaltungsförslag och avslutande diskussion kring plats, skapandeprocess och platsskapare.....	59
5.1. Gestaltungsambitionen.....	59
5.1.1. Illustrationsplan.....	60
5.1.2. Vyer.....	61
5.2. Avslutande diskussion.....	62
Källor.....	69

Förord

Tack mor för att du alltid engagerar dig i allt jag tar mig för och är villig att diskutera när helst på dygnet. Tack Tema: för att jag har fått sitta på kontoret. Det har varit guld värt och har gjort detta arbete till ett rent nöje, snarare än det isolerande elände jag förväntade mig att det skulle bli (tack för frukost, kaffe och fredagsfika också)! Tack Håkan Sundell för spännande samtal och tack Stasa Josilovic för att vi mellan varven har kunnat delge varandra vår ex-jobsfrustration. Tack Karin Sjölin på Malmö Gatukontor för hjälpen med att ta fram underlag för Karlskronaplan. Slutligen, tack Maria Kylin för precis lagom mycket handledning. Jag har varken känt mig styrd eller släppt vind för våg.

Sammanfattning

Jag har undersökt förhållandet mellan plats, skapandeprocess och mig själv som platsskapare. Platsskapande är ett centralt tema inom landskapsarkitekturen och väcker därför mitt intresse och viljan att bättre förstå hur skapandeprocessen går till.

Underlaget till min diskussion om plats, skapandeprocess och mig själv som platsskapare består av tre delar med olika angreppssätt. Genom en dagbok dokumenterar jag en faktisk plats – Karlskronaplan – och gestaltungsarbetet som syftar till att ge denna plats en ny form. Denna del är ytterst personlig och rör i stor utsträckning mina känslor för och upplevelser av såväl plats som skapandeprocess. Genom en klassisk landskapsanalys försöker jag att på ett mer sakligt vis förstå platsens rumsliga sammanhang, dess historia och hur den används. I den tredje delen fördjupar jag mig i teorier kring platsbegreppet.

Platsbegreppet är viktigt att studera eftersom plats inte enbart är ett centralt tema inom landskapsarkitekturen, utan för att plats är en fundamental företeelse i allas vårt vardagliga liv. Gemene man möter ofta platser utan medveten reflektion, då vardagslivet kräver förenklingar i form av schablonmässigt tänkande för att all information som inte kräver vår omedelbara uppmärksamhet skall kunna hanteras. Om lekmannen har ett oreflekterat förhållande till specifika platser, är det emellertid landskapsarkitektens ansvar att aktivt reflektera kring begreppet plats. Utan ett sådant förhållningssätt till plats finns risken att vår föreställning om vad plats är blir förenklad och stereotyp, vilket kan medföra att viktiga aspekter av begreppet förbises.

Dagbok, landskapsanalys och teorierna kring platsbegreppet leder fram till mitt slutgiltiga gestaltungsförslag för Karlskronaplan. Jag diskuterar gestaltungsresultatet och gestaltungsprocessen med utgångspunkt i vad jag erfarit genom att på de tre olika sätten studera förhållandet mellan plats, skapandeprocess och mig själv som platsskapare.

Utifrån mina undersökningar av plats och skapandeprocess drar jag inga generella slutsatser om hur de påverkar varandra, utan försöker istället så öppet och förutsättningslöst som möjligt redogöra för hur jag uppfattar detta samspel. Då jag ansträngt mig för att gå till botten med mig själv i detta arbete är min förhoppning att jag, det personliga angreppssättet till trots, når en slags allmängiltighet som gör att mina reflektioner kan väcka igenkännande även hos andra.

Abstract

I have studied the relationship between place, design process and myself as a creator of places. To create places is central to landscape architecture and hence it is of great interest to me to better understand how the design process works.

The basis of my discussion on place, design process and myself as a creator of places consists of three parts. In my journal I document an actual place – Karlskronaplan – and the design process where I strive to giving the place a new form. This part is very personal and deals to a great extent with my feelings for and experiences of place as well as the design process. Through a classic landscape analysis I try to understand the spatial relationship of the place, its history and how it is being used. In the third part I go deeper into theories that deal with the concept of place.

The concept of place is important to study, since place not only is a central theme in landscape architecture, but also because place is a fundamental part of our everyday life. The man on the street often approaches places without reflecting upon them consciously. Like most things that are unconsidered parts of everyday life stereotyped thinking must be used to some extent in order to sort all pieces of information that do not call on our immediate attention and evaluation. There is, however, a great responsibility resting upon the landscape architect to consciously reflect on the concept of place. Without actively relating to the concept of place there is a risk that our idea of what place is gets simplified and stereotype, which could lead to the fact that important aspects of the concept will be overlooked.

Journal, landscape analysis and theories of place lead to my final design suggestion for Karlskronaplan. I discuss the design result and process in relation to what I have experienced through the three different ways of closing in on the relationship between place, design process and myself as the designer.

I draw no general conclusions how place and design process interact. Instead I try in an open and unconditional way to describe this interaction. Since I try to go to the bottom of myself in this essay, my hope is that, despite the personal approach, I will reach some sort of universal applicability, that enables my reflections to evoke recognition also in others.

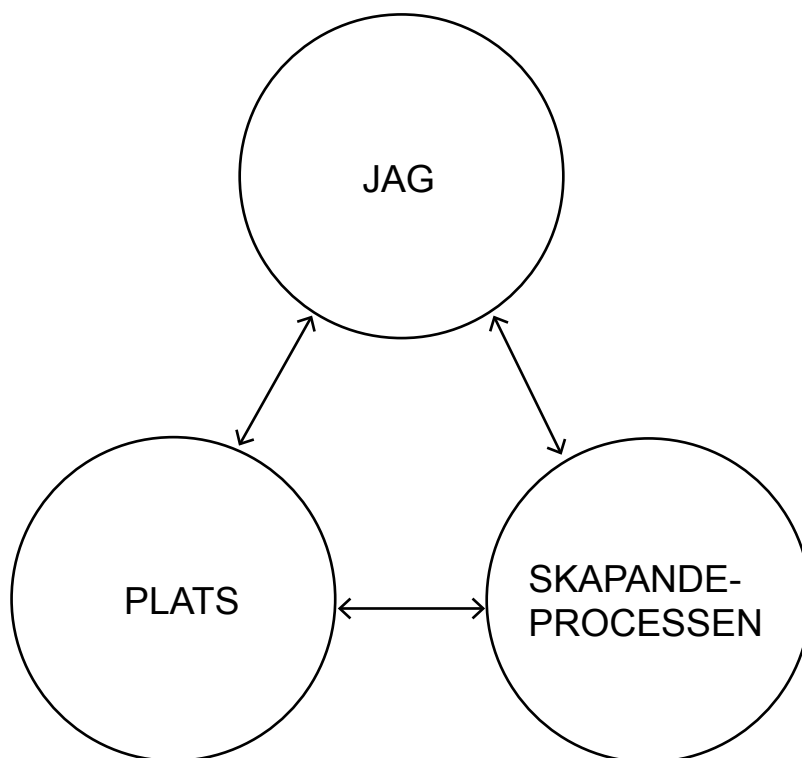
Bakgrund

1.1. Inledning

I detta arbete undersöker jag förhållandet mellan plats, skapandeprocess och mej själv som platsskapare.

Utanför mitt fönster finns en plats som genom sitt namn, Karlskronaplan, signalerar sin status som varande en plats. När folk frågar var jag bor svarar jag emellertid aldrig ”på Karlskronaplan”, utan ”nära Nobeltorget”, eftersom ingen vet vad Karlskronaplan är eller ligger. Jag klandrar dem inte, för Karlskronaplan är ingen särskilt minnesvärd plats överhuvudtaget, inte för gemene man i alla fall. För mig är platsen mitt hem och min vardag och alltså mycket viktig.

För mig har Malmö rent upplevelsemässigt krympt under åren. Nu vet jag hur staden hänger ihop och hur man på bästa sätt tar sig från A till B. Detta är bekvämt på många sätt men också rätt tråkigt, eftersom det oväntade och överraskande nu utgör en mindre del av min bild av Malmö. Jag önskar ofta att stadskärnan kändes större och att det fanns fler distinkta platser att upptäcka och göra till sina. Jag vill att Malmö ska växa, men inte tvunget fysiskt, utan upplevelsemässigt i stadsinvånarnas medvetande. Jag vill sprida stadsupplevelsen inifrån och ut och det är därför som jag tycker att Karlskronaplan är det perfekta stället att börja/fortsätta på. Här finns redan så många möjligheter och incitament i form av nyetablerade verksamheter, som pekar på att utvecklingen är igång. Problemet som jag ser det är den rådande fysiska formen, som bromsar kreativiteten och möjligheten att skapa en meningsfull plats av det mellanrum som idag är Karlskronaplan.

1.2. Syfte

Undersökandet av förhållandet mellan mej själv, platsen och skapandeprocessen syftar till att öka förståelsen för hur de tre delarna på olika vis påverkar varandra.

Målet är att göra ett rumsligt nytt förslag för Karlskronaplan och undersöka om och hur gestaltungsförslaget påverkas av ett teoretiskt undersökande av platsbegreppet.

Utgångspunkten för detta arbete har varit mitt intresse för plats och hur man som människa, eller ännu mer specifikt, som landskapsarkitekt, förhåller sig till detta begrepp. Vad jag har velat åstadkomma är att på ett personligt, men alltjämt allmängiltigt vis beskriva en gestaltungsprocess utifrån hur den förhåller sig till platsbegreppet. För att kunna kartlägga gestaltungsprocessen krävs alltså en djupare förståelse för platsbegreppet i sin helhet.

För att teoretiserandet kring skapandeprocessen och platsbegreppet skall bli värdefullt för mig i min framtida yrkesroll som landskapsarkitekt vill jag relatera den teoretiska diskussionen till en konkret gestaltungs-situation kopplad till en konkret plats. Av denna anledning tog jag mig an att gestalta Karlskronaplan. Jag ville se om och i så fall hur en ökad förståelse av platsbegreppet påverkar mitt förhållningssätt till plats och som en naturlig följd av detta även förhållningssättet till den platsskapande processen.

När allt kommer omkring är syftet med detta arbete i hög grad av egoistisk natur och främst ett sätt att medvetandegöra mig själv om mitt förhållningssätt till plats och platskapande. Självfallet är målet att komma fram till något nytt, men primärt i bemärkelsen nytt för mig själv. Jag vill kartlägga mig själv och därför blir vetenskaplig teori ett bollplank mot vilket jag bollar mina idéer. Teorin blir ett sätt att konkretisera och förankra det självupplevda; det som jag redan känner och anar. Min ambition är inte att efter avslutat arbete leverera några sanningar om plats och platskapande, men om jag lyckas formulera några intressanta reflektioner kring dessa frågor anser jag mig ha uppnått mitt mål.

1.3. Metod

Genom tre tillvägagångssätt undersöker jag förhållandet mellan mig själv, platsen och skapandeprocessen. De tre tillvägagångssätten är:

Dagboken:

I denna dokumenterar och diskuterar jag på ett fritt och förutsättningslöst vis min egen upplevelse av platsen Karlskronaplan och den till platsen kopplade gestaltningsprocessen.

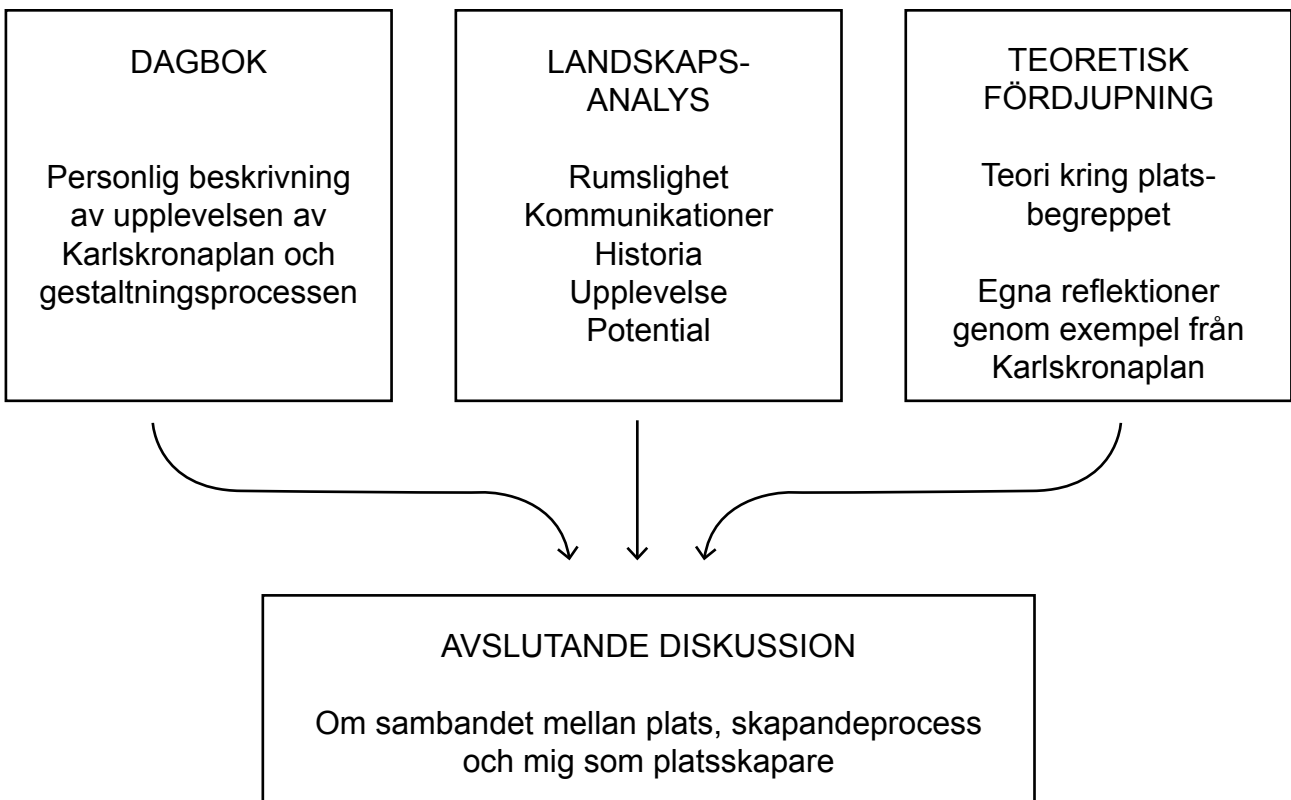
Landskapsanalysen:

Den mer klassiska landskapsanalysen av Karlskronaplan innefattar:

- en beskrivning av platsen i sitt sammanhang
- platsens historia
- en rumslig beskrivning
- en kommunikationsanalys
- en beskrivning av upplevelsen av platsen
- en redogörelse för platsens potential

Teoretisk fördjupning:

I den teoretiska delen av detta arbete fördjupar jag mig i platsbegreppet och för sedan ett resonemang kring teorierna kopplat till min upplevelse och analys av Karlskronaplan.

Inledningsvis och delvis parallellt med skissandet läste jag boken Skapande handling av Pirjo Birgerstam. Genom en fenomenologisk forskningsansats beskriver författaren hur skissande går till och vad det syftar till och vad skissen i sig genererar. Att undersöka en företeelse ur ett fenomenologiskt perspektiv innebär att man inte på förhand utgår från givna teorier eller tydligt formulerade frågor, eller förhåller sig objektiv gentemot den studerade företeelsen (Ibid.), ”man försöker snarare instabilisera än stabilisera relationerna i sina tidigare erfarenheter och kunskaper. Man anstränger sig för att vara så öppen och förutsättningslös i sitt sökande som möjligt och vidga sitt seende för vad saker och ting kan vara och bli” (Ibid. s.199). Läsningen har tydligt påverkat mig i mitt arbete, både vad gäller mitt förhållningssätt gentemot Karlskronaplan som plats och objekt för mitt skissande och när det gäller detta examensarbete i sin helhet.

I dagboksform dokumenterade jag såväl upplevelsen av Karlskronaplan som mitt förhållningssätt till gestaltungsprocessen. På sätt och vis kan dagboken ses som en fenomenologisk intuitiv analys av platsen som varit ett värdefullt komplement till den mer klassiska landskapsanalysen.

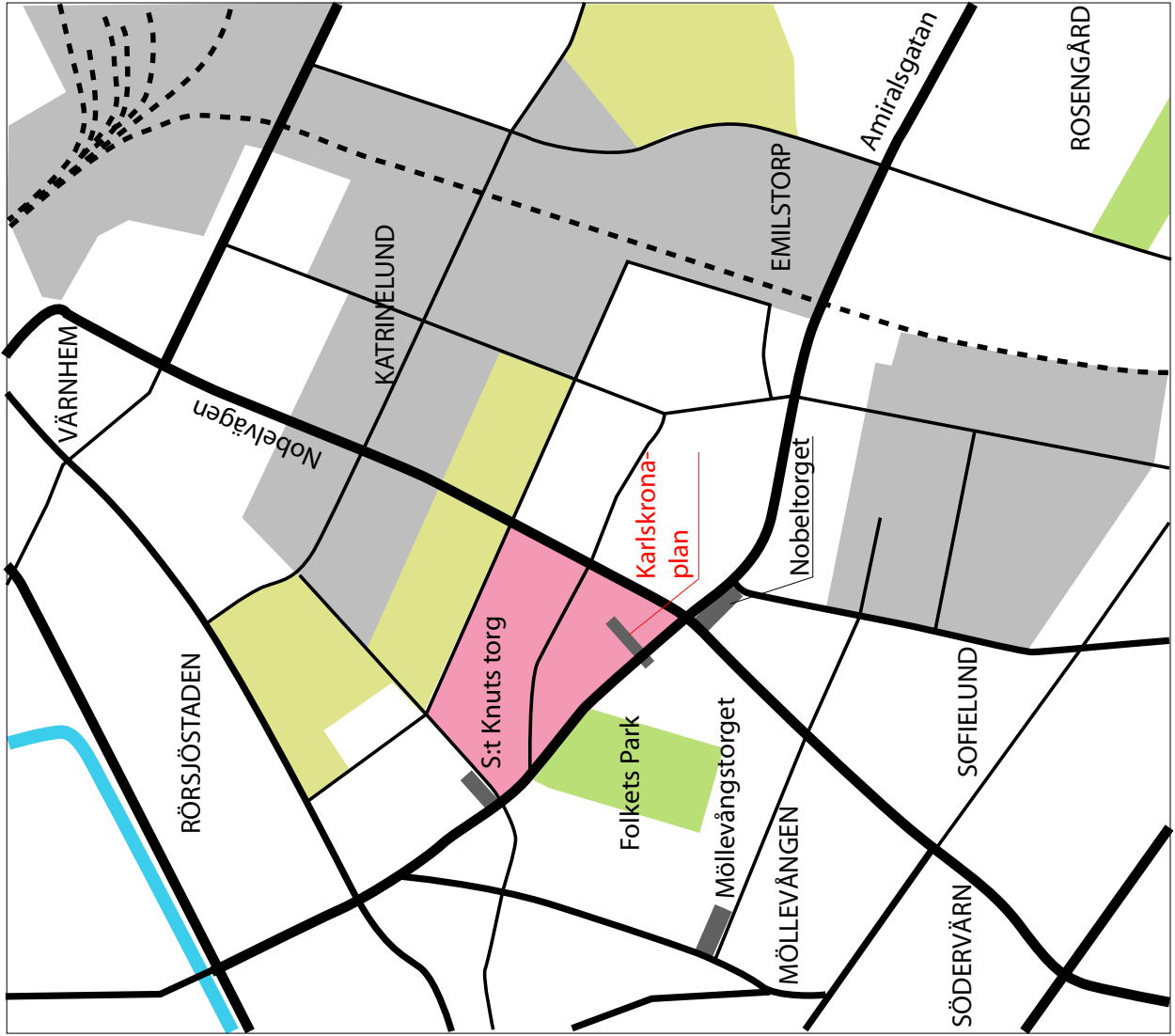
Att skissa och gestalta kan man hålla på med i en evighet, men av tidsskäl avbröt jag detta arbete och upphörde samtidigt att föra dagbok. Den mer strukturerade landskapsanalysen gjordes efter att dagboksskrivandet och skissandet avslutats.

För att komma närmare en förståelse för platsbegreppet krävs en teoretisk fördjupning, men för att denna förståelse för plats inte enbart skall röra sig på ett abstrakt plan, utan få en koppling till verkligheten, visar jag genom en sammanfattande och reflekterande del hur teorierna kring platsbegreppet kan exemplifieras genom att dessa kopplas till relevanta tankar tagna ur min dagbok.

Efter att ha läst igenom dagboken ett flertal gånger märkte jag att jag ofta återkom till frågor som rör det specifika hos platsen, d.v.s. platsens innersta väsen, och hur ens förhållningssätt till detta påverkar gestaltungsprocessen. Jag hade en känsla av att det att vara platsspecifik rör vid såväl platsbegreppet, som den process som ligger bakom platsskapandet. Genom att förstå mig på begreppet platsspecifik anade jag att värdefulla insikter om kopplingar mellan plats och platsskapande skulle utkristalliseras.

Att ställa sig frågan om vad det att vara platsspecifik i gestaltungs-sammanhang egentligen betyder blir på detta vis synonymt med sökandet efter platsbegreppets fulla innebörd och genom studier av teorier som rör plats, känsla för plats och platsspecifik konst har jag försökt att nå fram till hur plats, skapandeprocess och platsskapare inom landskapsarkitekturen påverkar varandra. I min avslutande diskussion sammanför jag dagboken och det självupplevda i min gestaltungsprocess med teorierna om platsbegreppet och försöker beskriva hur dessa har påverkat mitt arbete.

Jag vill poängtera att min konkreta designprocess är ett underlag till och inte en produkt av diskussionen kring plats. Jag använder mig av gestaltungsningen av Karlskronaplan som en konkret process att utgå från och dess produkt, den slutgiltiga gestaltungsningen, bör inte ses som viktig i sig, tagen ur sitt sammanhang, utan som en del av processen. Jag är medveten om att det kan te sig paradoxalt att jag hävdar att min gestaltungsprodukt i sammanhanget är av underordnad betydelse, då den ju trots allt utgör den konkreta produkten av den designprocess jag försöker gå till djupet med. Vad jag försöker poängtera är emellertid att jag i detta arbete vill fokusera på det som ledde fram till den slutgiltiga gestalten och även om jag försöker belysa alla steg fram till denna punkt vill jag undvika att uppehålla mig vid den konkreta gestaltungsningen i sig.

ÖVERSIKTSKARTA

- Huvudfarled
- Huvudgator
- Förbindelsevägar
- Järnväg
- Rörjökanalen
- Industriområde
- Kyrkogård
- Park
- Västra Sorgenfri

Platsanalys

Karlskronaplan i sitt sammanhang

Karlskronaplan ligger som en kvartersstadens sista utpost i Malmös östra innerstad. På andra sidan Nobelvägen börjar en ny tid, med nya stadsbyggnadsideal. Karlskronaplan är en del av Västra Sorgenfri, som kilar sig in mellan Amiralsgatan och Nobelvägen. Stadsdelen avgränsas norrut av S:t Pauli kyrkogård och sträcker sig västerut mot S:t Knuts torg. De tungt trafikerade vägarna till trots präglas stadsdelen av lugn och rofylldhet.

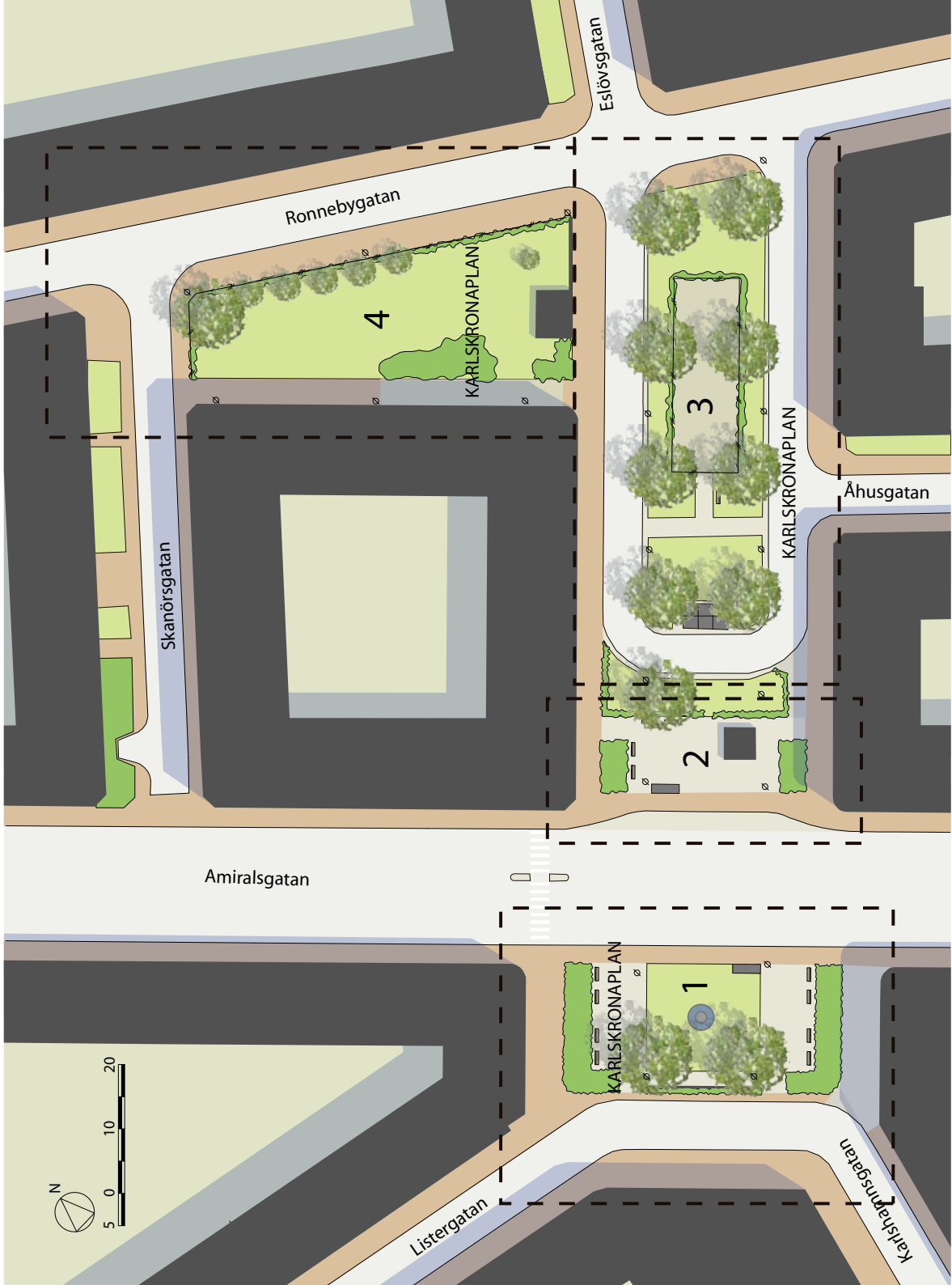
Parkmiljöer och öppna platser är en bristvara i denna del av Malmö. Det är långt till större rekreativsområden och känslan av detta förstärks av de omkringliggande och ofta nedgångna industriområdena i Katrinelund, Nilstorp och Sofielund. Visserligen finns det gröna kvaliteter i kyrkogårdsstråket, men det erbjuder inte plats för lek och yvigare rekreation. Folkets Park är en stark magnet som lockar med gräsmattor, lek, uteserveringar, klubbar och diverse evenemang. Man kan dock uppleva att bristningsgränsen för vad Folkets Park kan rymma snart är nådd.

Södra Innerstaden i sin helhet har 32000 invånare och av dessa är 2/3 mellan 20 – 30 år (Malmö Stad, 2008). Detta återspeglas även i kvarteren runt Karlskronaplan. Här finns många ett- och tvåor och fram till nyligen var priserna rimliga, även om de stigit kraftigt de senaste åren. Läget nära Möllevången och dess utbud av nöjen, bostadsbeståndet och de förhållandevis rimliga priserna har gjort Karlskronaplan till ett attraktivt bostadsområde för unga människor. Gentrifikationen är i full gång och det är antagligen bara en tidsfråga innan flertalet hyresrätter omvandlas till bostadsrätter.

När jag flyttade hit från en mer central adress för sex år sedan kändes det verkligen som att jag tog ett stort kliv bort från centrum. Efter några år i Malmö inser man dock att inga avstånd egentligen är några avstånd i denna stad. Allt är ju så nära, var man än befinner sig. Att jag idag känner mig närmre centrum än jag gjorde från början beror nog inte bara på att jag har fattat det här med Malmö och avstånd, utan också på att jag lärt känna platsen jag bor på; den har blivit en del av mitt liv och som sådan bär jag den alltid nära mig. Mitt hem är jag och då blir där, var det än är i Malmö, automatiskt lite mer ”hemma”.

Varje dag upptäcker man nya sidor av sin hemmiljö. Till en början var jag nog upptagen av att registrera platsens alla fysiska egenskaper, men med tiden har jag mer och mer lagt märket till människorna och de mönster och aktiviteter de skapar. När jag medvetet tittat närmare på detta inser jag att det finns betydligt fler lokaler och aktiviteter här än vad jag först registrerat. Karlskronaplan är inte stendött, utan slumrar lite lätt i väntan på att vakna.

Situationsplan med zonindelning

Asfalt

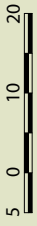
Betongplatta

Singel

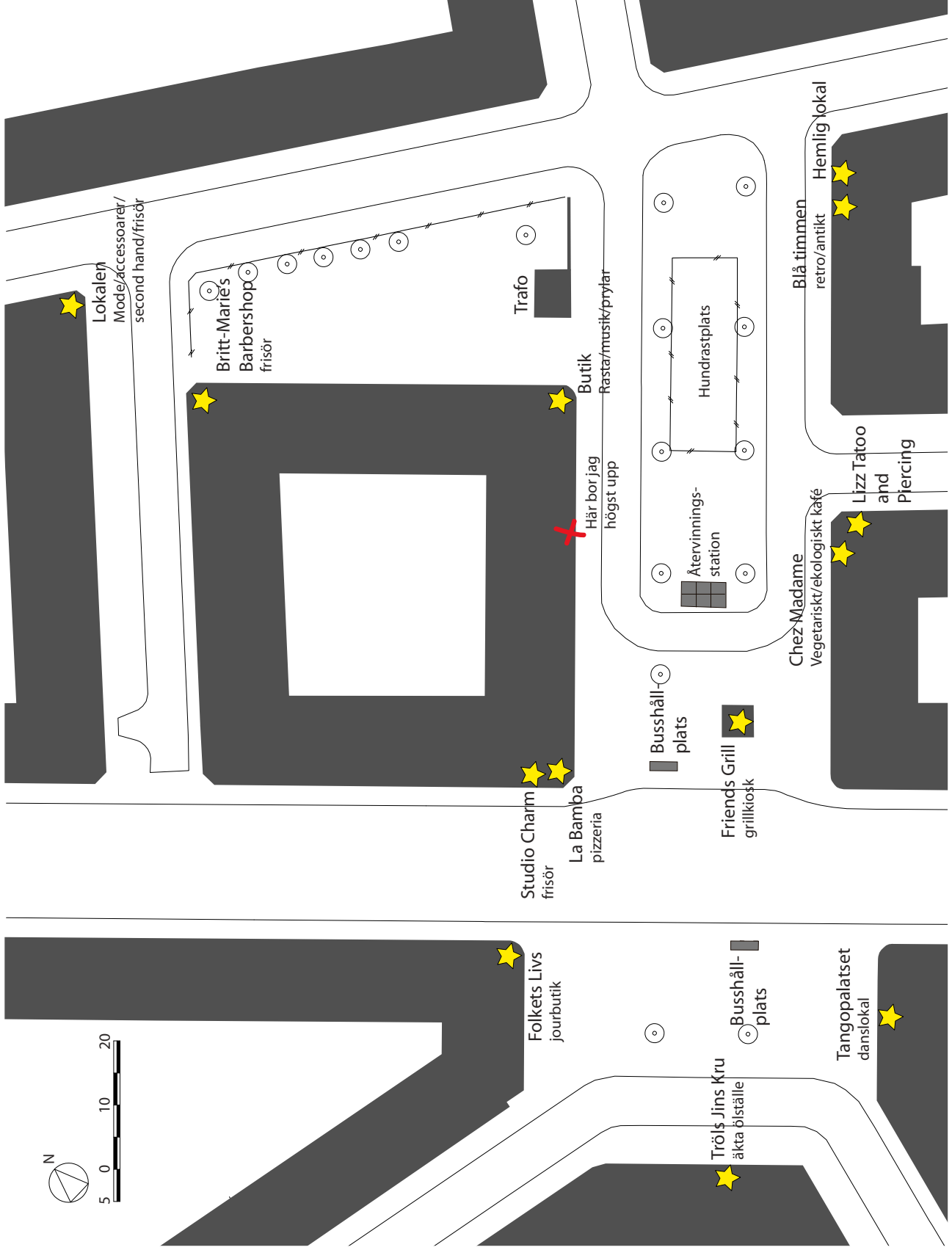
Markklinkers

Gräsmatta

Buskar och häckar

Aktiviteter runt Karlskronaplan

2.2. Rumsanalys

Genomgång av Karlskronaplans olika delar

1. Ytan domineras av två stora hängpilar som står i var sitt hörn av en upptrampad gräsmatta. Runt gräsmattan ligger en yta av betongplattor som omgärdas av häckplanteringar av Liguster. Övriga gångytor är belagda med den för området typiska rödbruna markklinkersen.

Av den upptrampade gräsmattan att döma är gestaltningen inte anpassad efter de naturliga rörelsemönstren. Det är tydligt att många rör sig från övergångsstället diagonalt mot platsens södra hörn. Genaste vägen blir över gräsmattan.

Denna del av Karlskronaplan orienterar sig mot Amiralsgatan. Mot Listergatan/Karlshamnsgatan skärmas platsen av med en låg betongmur och häckar. Här finns bänkar och soliga dagar kan man se en och annan sitta ner. I övrigt är det få människor som uppehåller sig på denna del av Karlskronaplan. De som trots allt vistas här sitter på Tröls Jins uteservering, eller väntar på bussen. När det är dans på Tangopalatset blir platsen lite mindre ödslig och varje dag fram till tio kan man smita in på Folkets livs och handla mjölk eller andra förnödenheter.

2. Närmast Amiralsgatan finns en öppen plats med planteringar och sittplatser. Liksom på andra sidan gatan utgörs markmaterialet av betongplattor, och på trottoarerna av markklinkers. En häck av oxbär fungerar som avgränsning mot resten av Karlskronaplan. Busskur, brevlåda, annonspelare, elskåp mm gör att ytan upplevs som rörig. De slitna bänkarna och de skruttiga planteringarna bidrar till en känsla av att skötseln är eftersatt.

La Bamba erbjuder pizza, men är du mer sugen på burgare eller kebab/falafel har Friends Grill öppet till 22.00 på vardagar och till 04.00 fredag och lördag. Även om kiosken inte direkt smyckar platsen fyller den en viktig funktion, eftersom den bidrar till att Karlskronaplan blir befolkat även sena kvällar och nätter. Vid somliga tillfällen kan detta innebära störningar för dem som bor här, men på det stora hela skapar närvaron av människor en trygghetskänsla.

3. De stora hamlade Goliatpopplarna utgör ett mycket dominant inslag där de står, jämnt utplacerad över ytan. Hit kommer hundägare vid alla tider på dygnet för att rasta sina fyrfota vänner. Det är inte alla tider på dygnet som det lämpar sig att rasta skällande hundar, vilket inte verkar hindra många från att ägna sig åt just detta.

Små rester av den ursprungliga gräsmattan finns kvar, men är ofta upp trampade och leriga och dessutom fulla av hundskit. Jag ser sällan någon uppehålla sig på denna del av Karlskronaplan förutom för att rasta hunden. Ibland sitter någon på bänken vid rastplatsens ingång, men i övrigt finns det få möjligheter att vistas här, även om man skulle vilja.

Runt rastplatsen går en enkelriktad gata i en ögla och här kör bilar främst för att leta parkeringsplats. Någon gång i veckan kommer även stora lastbilar och tömmer med buller och bång de olika sopsorteringscontainrarna.

Chez Madame serverar vegetariska mackor och sallader fram till klockan sex. De har ställt ut soffor och bord på trottoaren, men här är skugga fram till någon gång på eftermiddagen. Granne med kafét ligger en tatuering och ett femtiotal meter bort kan du besöka Blå Timmen som har allt möjligt smått och gott du kan önska dig till ditt retrohem. Är man intresserad av rastafarimössor, udda nyckelringar och kanske en Bob Marley-affisch finns det möjlighet att hitta även detta på Karlskronaplan.

4. Längs med Ronnebygatan finns en grön kil, i huvudsak bestående av gräsmatta. Platsen är väl avskärmd från gatan, med både Gunnebostängsel, häck och trädrad. I norra spetsen står ytterligare en poppel och vaktar. Vid ytans sydvästra kant ligger en trafo-station i gult tegel och från denna leder en mur i samma tegel ut mot Ronnebygatans trottoar.

Ytans omfattande inramning gör att den upplevs vara separerad från resten av Karlskronaplan. Jag trodde själv fram till nyligen att den var privat och tillhörde fastigheten intill. Det privata intrycket kan vara orsaken till att ytan utnyttjas dåligt. Det som försiggår här verkar mest vara ljusskygga aktiviteter som tjuvrökning, sprängning av mikrovågsugnar och att med hjälp av moppen sladda djupa skårar i gräsmattan. I somras tog jag faktiskt mod till mig och gick och la mig på gräset en het dag. Jag upptäckte att det fungerar ganska bra. Det gäller bara att förstå att det är möjligt.

Lokalen och Britt-Marie's Barbershop uppfattas inte hänga ihop med Karlskronaplan, eftersom de ligger lite avsidet och avskurna på grund av den gröna kilen. På den breda trottoaren ställer Lokalen-innehavarna ut sina varor och ibland sitter de själva där och har det mysigt. Jag får alltid lust att vara med.

2.3. Historia

1927, i stadsplaneförslaget för Mellersta Innerstaden, Möllevången och Sofielund (Bülow Hübe, 1927) upprättad av Förste Stadsingenjör Erik Bülow Hübe, ser vi för första gången formen för den plats vi idag känner som Karlskronaplan. Förhållandet mellan byggda volymer, förgårdsmark, gator och öppna platser är i princip det samma som idag.

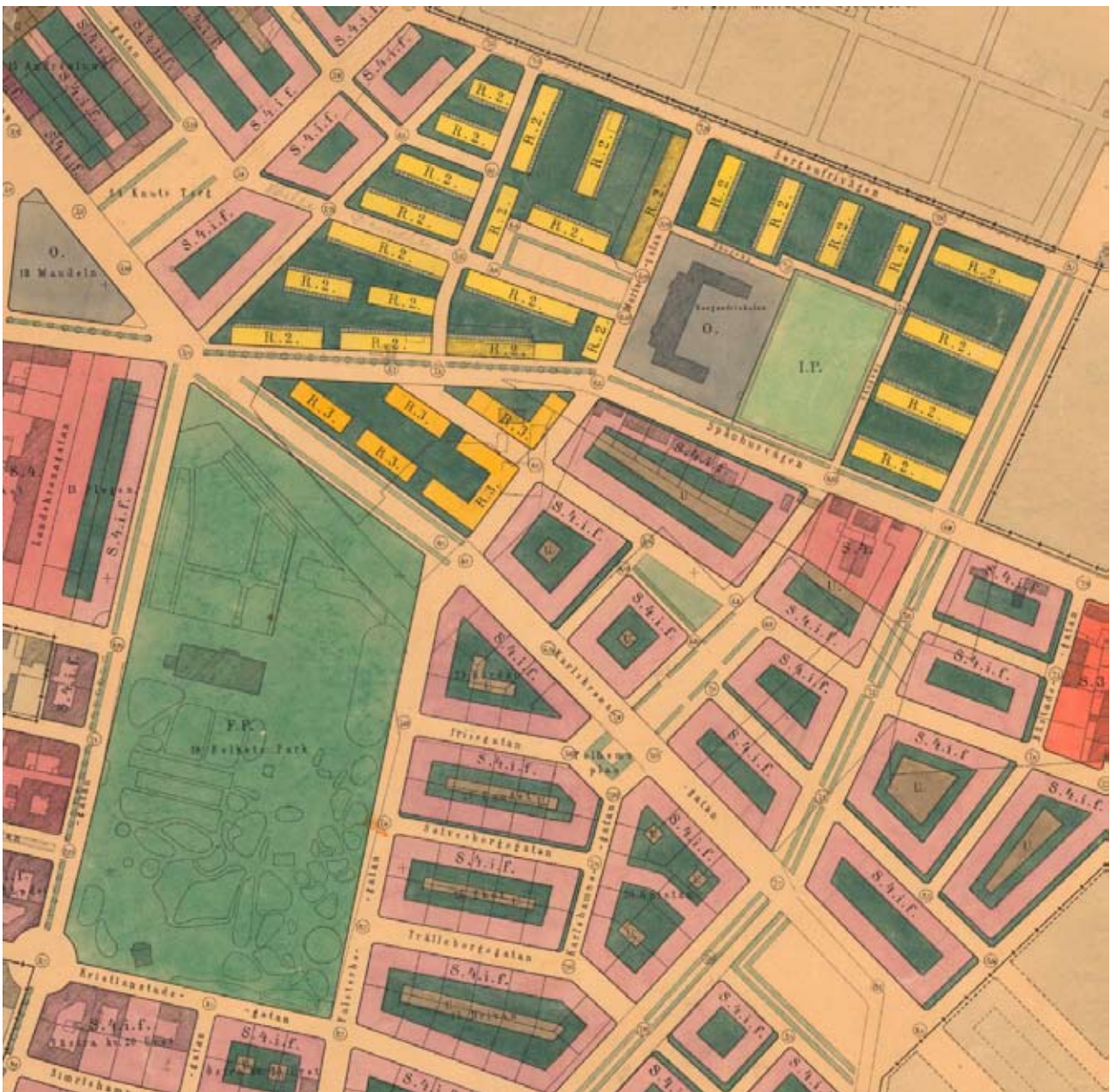
Bülow Hübe var stadsingenjör i Malmö mellan 1921 och 1946 och under den tiden förändrades hans formspråk från det mer stramt klassicistiska till funktionalismens luftiga ideal (Tykesson, 2003) Man kan påstå att Karlskronaplan kom till i en brytpunkt mellan den klassiska stadsplaneringen med kvarter inordnade i rutnät och funktionalismens friare och luftigare stadsbyggande. För att förstå var Karlskronaplan ligger i tiden kan man nämna att Karlskronaplan var under byggnad, samma år som Bülow Hübés plan över Ribersborgsområdet antogs 1936 (Ibid.). Det är enkelt att se skillnaderna mellan de två planerna och att mindre än tio år skiljer dem åt är smått fantastiskt. Emellertid tycker jag att man redan i planen över Sorgenfri med omnejd kan skönja det som komma skall. Gårdarna är förhållandevis stora och luftiga och gaturummen är generösa med förgårdsmark och breda trottoarer.

I handlingarna dyker Karlskronaplan upp igen 1936, i en plan över förslag till jämkning av de nordostliga kvarteren (Bülow Hübe, 1936). Av planen kan man uttyda att bebyggelsen börjar ta fysisk form, främst utmed Amiralsgatan. Från samma år finner man mer detaljerad information om Karlskronaplan i två kompletterande förslag från Malmö Stads Byggnadskontor rörande iordningställande samt anläggningar (Malmö Stads Byggnadskontor, 1936). Här ser vi tydligare hur de generösa trottoarerna, som är mellan fyra och sex meter breda, kantar gatan runt Karlskronaplan. Från platsen av idag känner vi igen raderna av poppel och de två stora pilarna vid fontänen sydväst om Amiralsgatan. Den gröna kilen mellan Ronnebygatan och Kv. Insjön är liksom idag omgärdad med nät och häckplantering, antagligen för att skydda de lekande barnen. När lekplatsen försvann är svårt att säga. Trafo-stationen delade i alla fall under en period plats med de lekande barnen, vilket framgår av en plan från 1972 (Malmö Stads Gatukontor, 1972)

Året innan lades delarna direkt längs Amiralsgatan om i samband med tillkomsten av en bussficka i nordost (Malmö Stads Gatukontor, 1971). Jag antar att det var i samband med detta som utfarterna mot Amiralsgatan togs bort och kanske var det även då som den ursprungliga lilla kiosken flyttades till sin nuvarande plats och byggdes ut. Den nya ytan beläggs inte med den för området typiska klinkerplattan, utan med grå betongplattor. Även bänkarna är tidstypiska i betong och trä. Av planerna från 1936 att döma var Karlskronaplan ursprungligen grönt med gräsmatta och rosenplanteringar. Dessa har numera lämnat plats åt hundrastplats och återvinningsstation och idag är det endast de stora popplarna som ger platsen en grön karaktär. Det går bara att spekulera i vad platsens syfte var då den anlades, men genom själva gestaltningen uttyder jag spår av övergången från ett tydligt hierarkiskt samhälle till ett mer demokratiskt folkhemsideal. Brytpunkten tydliggörs genom platsens uppdelning i en mer formell och visuell del och en som är mer avsedd för vardagligt bruk. Det klassiska formspråket som, uppfattat från Amiralsgatan, var strikt symmetriskt representerade Malmö, som en välorganiserad, betydande stad med stark framtidstro. Det är kanske detta man uppfattade när man på tidigt 30-tal färdades längs en av Malmös nyaste och bredaste gator. Mer gömd bakom kvarteret låg lekplatsen mot Ronnebygatan vilken indikerade förståelsen för att barn är viktiga och att rekreativa möjligheter stärker folket och därmed samhällsbyggandet i stort.

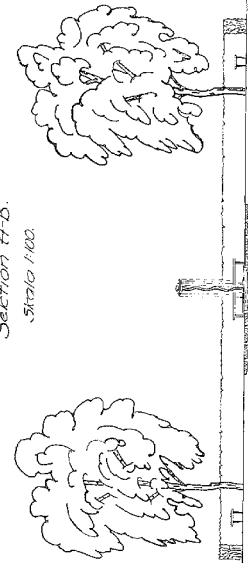
Idag har Karlskrona plan mist mycket av såväl sin representativa som sin rekreativa funktion. Platsen upplevs ha fallit offer för ett successivt och oöverlagt tillägg av funktioner, som hundrastplats, sopstation och trafo-station, vilka tillsammans degraderat platsens representativa värden. Samtidigt har dessa tillägg förhindrat ett mångsidigt rekreativt utnyttjande av platsen.

Utsnitt från PL77 från 1927 som visar Karlskronaplan och omkringliggande kvarter.

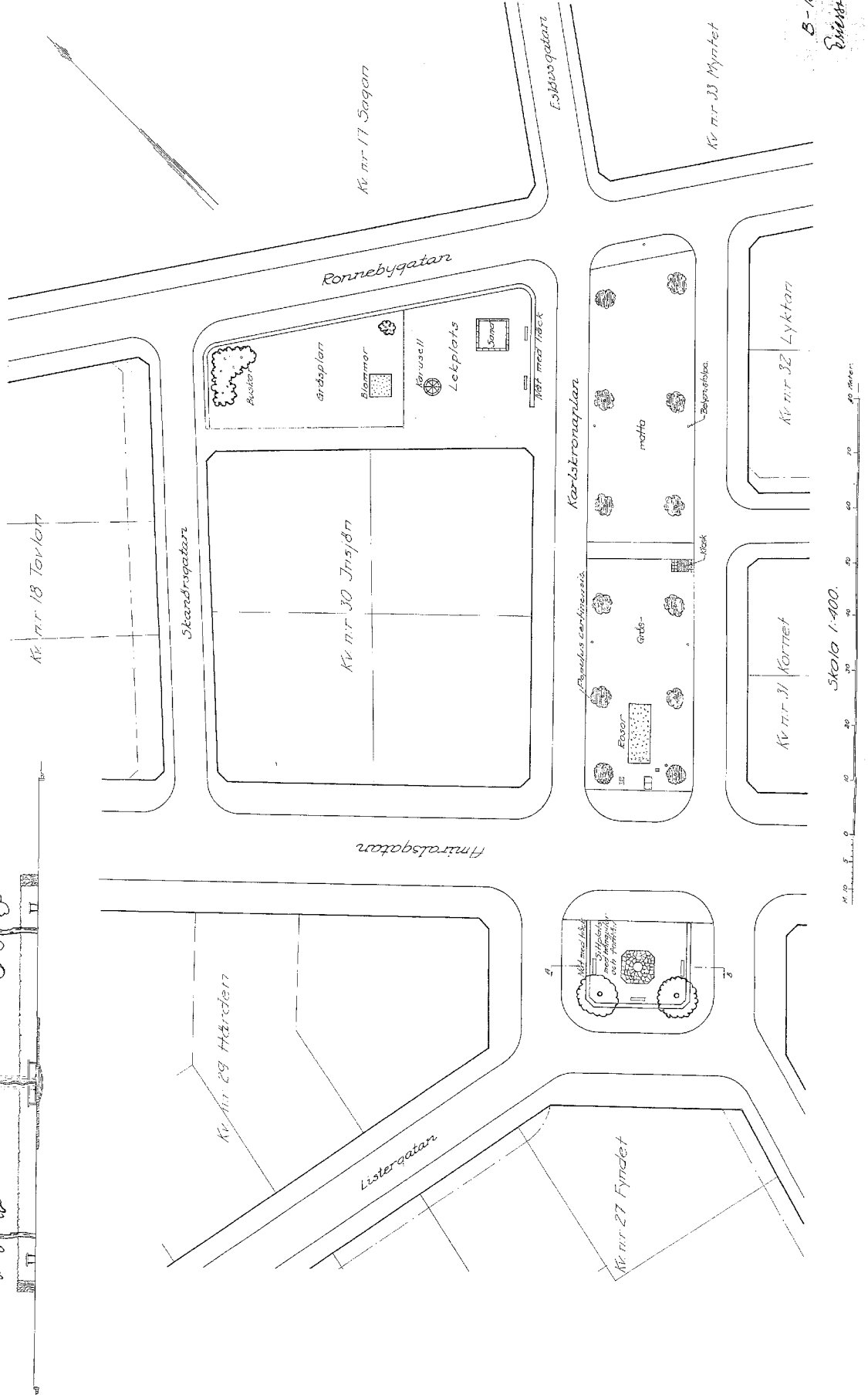

Förslag till anläggningar vid Karlskronaplånen.

Sektion A-B.
Skala 1:100.

Plan.
Skala 1:400.

Plan från Malmö Stads gatukontor

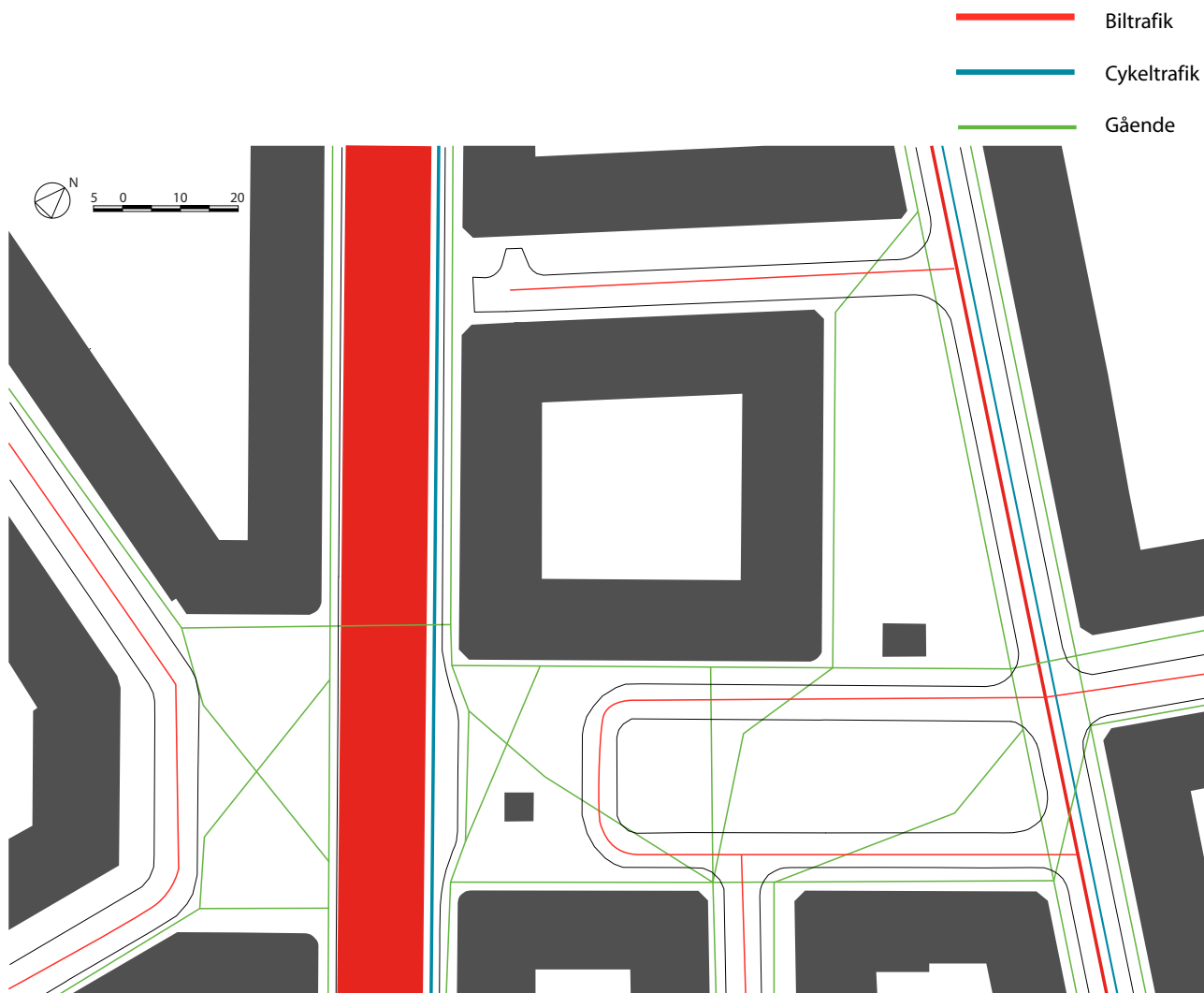
5-10881 17/2 1936
R. J. R. R. R.

2.4. Kommunikationer och rörelsemönster

Från Malmö stads trafikflödesstatistik framgår att Amiralsgatan är en av Malmös absolut hårdast trafikerade innerstadsgator. De senaste tjugo åren har medelvardagsdyngstrafiken (MDV) varit tämligen konstant med ett medel på 24 200 motorfordon/vardagsdygn. Till detta kommer också ca 800 cyklister dagligen (Malmö Kommuns hemsida). Även om statistiken visar att medelhastigheten ligger något under fartgränsen på 50 km/h uppfattas trafiken som snabb och hetsig. Det är trots allt många som gillar att gasa på förbi Karlskronaplan så att de inte hamnar i rödlyset borta i korsningen med Nobelvägen.

Biltrafiken på Ronnebygatan är mindre omfattande med sina 800 bilister (år 2007). Sedan 2003 är detta emellertid en ökning med närmare 40% (Malmö Kommuns hemsida). Jag har själv märkt hur det blir svårare och svårare att hitta parkering i området. Ökningen av biltrafik på denna lilla lokalgata kan vara en indikation på den gentrifieringsprocess som stadsdelen Sorgenfri genomgår. Cykeltrafiken uppgår till drygt 500 cyklister om dygnet (Malmö Kommuns hemsida).

Det är tydligt att utformningen av platsen inte harmoniserar med det sätt på vilket människor helst rör sig över och omkring Karlskronaplan. Hundrastplatsen, den inhägnade grönytan och de parkerade bilarna utgör de främsta hindren för fri rörelse. Människor som rör sig till fots över och längs med Karlskronaplan styrs av platsens fysiska uppbyggnad men man kan också se att folk gärna går där det ej planerats för gående. På grund av detta är de flesta gräsmattor slitna och vintertid uppfattas Karlskronaplan mer som en grå och lerig plats, än en med grön potential.

2.5. Upplevelsen

Genom den fysiska analysen blir det tydligt att Karlskronaplan är mycket uppdelad. Av naturliga skäl uppfattas inte de två delarna på ömse sidor Amiralsgatan som en och samma plats. Samtidigt vänder sig båda halvorna genom sin utformning mot gatan och blir mer en del av denna, än platser förankrade till det som sker och de som bor i husen omkring.

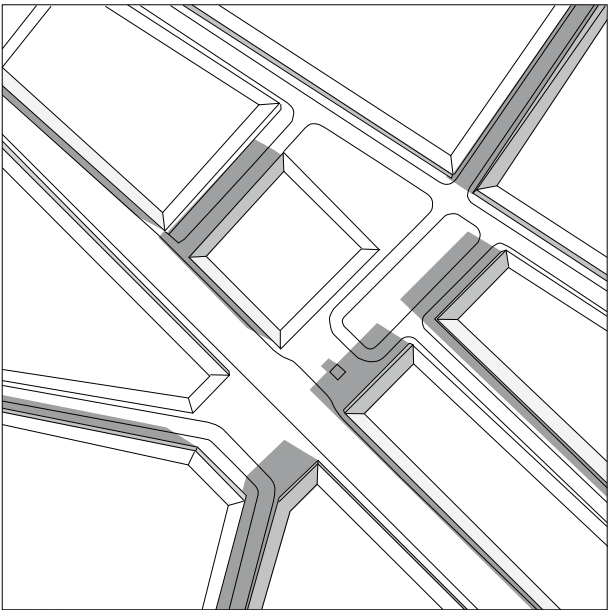
Från ett ovanifrånperspektiv kan Karlskronaplan te sig som ett öppet rum i den tätbebyggda staden och utgör på så vis ett skolexempel på volumetric space, som förenklat kan förklaras som en rymd definierad av de solida golv, tak och väggar som omger det (Condon, 2002). Klassiska exempel på volumetric space är Piazza del Campo i Siena och Markusplatsen i Venedig. Om man jämför planen för Markusplatsen med den för Karlskronaplan slås man av att det finns flera likheter i proportioner och förhållandet mellan öppet och slutet, men att jämföra de två platserna längre är så känt förmätet och onödigt. Det kan emellertid ge en idé om formidealet bakom Karlskronaplan och också ge en bild av vad som händer då detta successivt förändras. I Karlskronaplans fall har utrymmet fyllts av diverse funktioner, som hundrastplats, sopstation, trafo-station m.m., eller så har delar av platsen skärmats av och på så vis har de ursprungliga flödena av såväl fysisk som visuell rörelse brutits. Även de stora träden bidrar till att minska platsens överblickbarhet och vid det här laget har alla eventuella likheter med Markusplatsen gått förlorade.

Fragmenteringen leder till att man inte ser på och ur ett planeringsperspektiv, inte behandlar, Karlskronaplan som en helhet. När förändringar görs, görs de inte med hänsyn till hela platsen, om ens till den lilla del som direkt berörs av förändringen och till slut hänger delarna inte ihop.

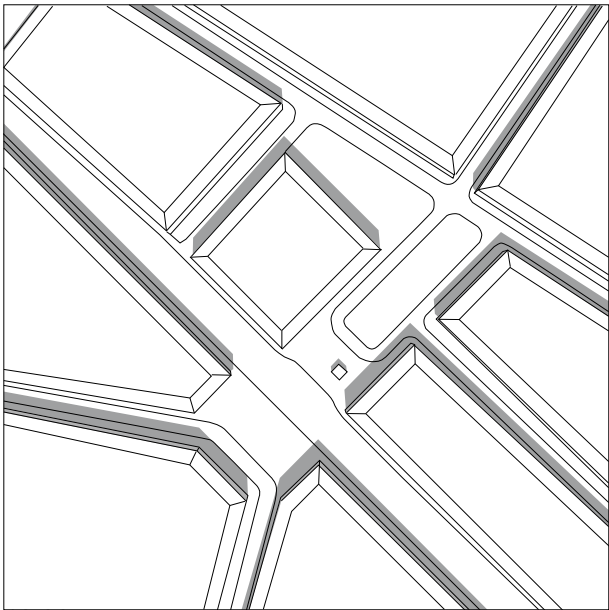
Intrycket av Karlskronaplan varierar mycket beroende på årstiden. Sommartid är Karlskronaplan en i huvudsak grön plats, där popplarna och de två pilarna utgör tydliga gröna volymer. Vintertid är platsen dock betydligt gråare och man upplever den som sliten och smutsig.

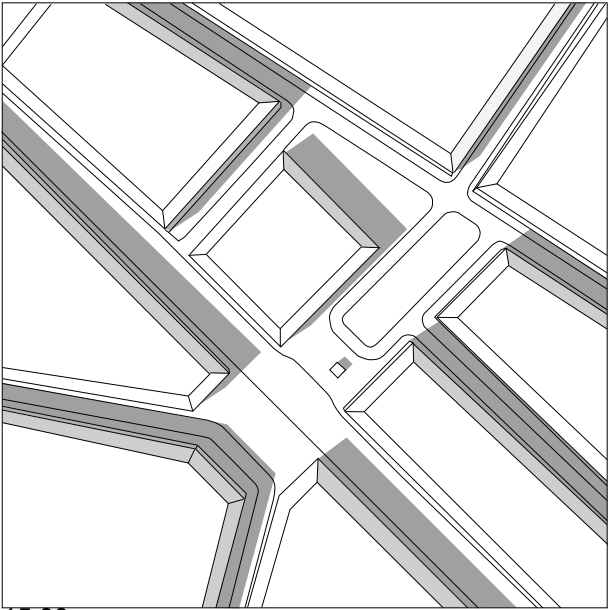
2.6. Skuggdiagram vid vårdagjämning

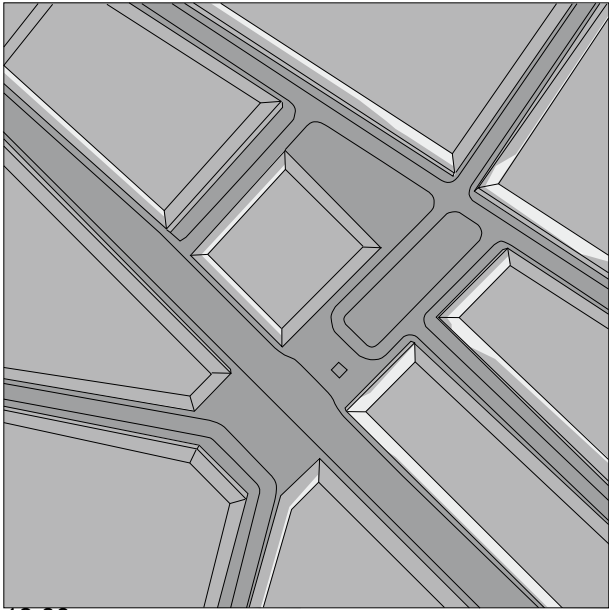
09.00

12.00

15.00

18.00

2.7. Potentialen

Trots den tämligen dystra beskrivningen av Karlskronaplan vill jag påstå att platsen har många kvaliteter och besitter stor potential att utvecklas till en värdefull plats för såväl dem som bor här, som för staden i ett vidare perspektiv.

En av Karlskronaplans främsta kvalitet ligger inte så mycket i dess utformning, som i dess form; eller rumsliga begränsningar. Platsens upplevs som en naturlig utsparning i det lite skeva rutnätsmönster som byggnaderna är inordnade i. Det är i det faktum, att detta rum existerar, som en av Karlskronaplans huvudpotentialer ligger. Proportioner och orientering gör också att Karlskronaplan är en ljus och solig plats större delen av dagen.

Karlskronaplan upplevs vara precis lagom stort i förhållande till omgivningen och detta gör att rummet varken känns trångt eller för stort. Här finns utrymme för samvaro, men också för avskildhet. Här finns utrymme för aktivitet, men också för vila. Här är lugnt och behagligt, men inte dåsigt och dött, utan mer förnöjt tillbakalutat.

Huruvida man kan åstadkomma en lyckad offentlig plats i stadskärnans utkant beror i hög grad på huruvida incitamenten finns där från börja. Det går inte uteslutande att tänka: ”Här har vi en jäkligt död och trist stadsdel, låt oss göra det gamla slitna torget vackert, så att folk kan träffas och interagera där”. Kanske är det där man måste börja, då det primärt behövs fysiska möjligheter för att en plats, kanske inte genast, men på sikt ska kunna skapas. Det måste emellertid också finnas en vilja hos platsen att bli något mer än vad den är. I detta fall blir platsen synonym med de som bor och verkar här.

Incitamenten jag syftar på är känslan av att Karlskronaplan lever. Här finns mycket människor i rörelse och kanske skulle dessa även kunna stanna upp för en stund och vistas här. Lokalerna runt Karlskronaplan börjar trevande fyllas med caféer, kreativa kooperativ, frisörer, second handaffärer mm. Jag ser detta som en mycket positiv utveckling, som knyter an till mina tankar om stadskärnans expansion i den befintliga strukturen. För fem år sedan var Karlskronaplan mer eller mindre känt för sina svartklubbar, men efter en upprensning för några år sedan har de två forna svartklubbslokalerna byggts om till lägenheter. Tendensen att göra om butikslokaler till lägenheter är olycklig om man ser till hur detta begränsar möjligheterna att skapa levande stadsdelar utanför stadens absoluta centrum.

Jag upplever att Karlskronaplan befinner sig i ett avgörande skede av sin utveckling, där mycket hänger på de olika etablissemangens möjlighet att genom den yttre miljön exponera sin verksamhet. Samtidigt behöver platsen i sig dessa aktiviteter för att kännas levande. Att omdana Karlskronaplan skulle inte vara ett självändamål för att rent fysiskt förankra och förtydliga dessa aktiviteter, men genom att göra detta skapas också platsen, i betydelsen ett rum i staden i folks medvetande. Ju fler medvetanden en plats håller, desto viktigare blir den. En viktig plats värnar man om och en omhuldad plats uppskattas ofta. Det är dags att aktivt vända spiralen. En liten knuff och sedan sköter sig förhoppningsvis den positiva utvecklingen av sig själv.

Dagbok

23/1

I JoLas (Journal of Landscape Architecture) vårnummer 2008 läser jag en artikel om nederländska trender när det gäller utformningen av offentliga platser (Lenholzer, 2008) Den tar upp begrepp som 'staden som byggnad' och menar att detta synsätt i många fall bidrar till att platser ofta ses som rum i staden, vilket leder till att de behandlas som byggda enheter med stark anknytning till rådande arkitektoniska trender, såsom avskalad funktionalism, svala kulörer och raffinerade möbler som liknar de inomhus. Utvecklingen är till stor del en motreaktion mot den övermöblering som skedde under 70 och 80-talen som ett resultat av tidigare decenniers ödsliga och underanvända offentliga platser.

Studier visar att allmänheten i stor utsträckning är missnöjd med de "tomrum" den rådande moderna trenden frambringat. Platser har designats så att de snarare framkallar agorafobi än uppmuntrar allmänheten att ta platsen i besittning. För var ska man sitta när bänkar, skugga och vindskydd saknas? Jag antar att det ligger en demokratiseringstanke bakom detta stilgrepp. Den öppna platsen som en arena, en scen för stadslivet att utspela sig på. Kanske krävs det emellertid ett visst mått av rekvisita för att stimulera detta agerande.

Artikeln tar också upp en annan aspekt av de "tomma" platserna, nämligen den som rör mikroklimatet. De stora öppna platserna har ofta problem med kraftiga vindbyar och drag. Exempelen i artikeln rör sig om stora, vidsträckta platser, till skillnad från Karlskronaplan, som är ett mycket väl avgränsat och förhållandevis litet stadsrum. Även om jag förstår artikelns kritik mot att använda sig av begreppet rum i ett stadssammanhang skulle jag vilja påstå att det i vissa fall kan vara användbart och att det inte per automatik måste kopplas till den rådande arkitektoniska trenden. Som blivande landskapsarkitekt har jag fått intrycket av att man inom yrket trots allt lägger fokus på landskapet och inte på arkitekturen, även när det gäller platser i urban miljö. Det kan tänkas att jag känner så på grund av nationella skillnader inom yrket. Kanske har den avskalade trenden starkare fäste nere på kontinenten. Som det påstås i artikeln har holländsk landskapsarkitektur influerats starkt av mer sydliga exempel, som Paris och Barcelona. I många fall har namnkunniga därifrån agerat direkt i Nederländerna. Även om sydliga europeiska städernas landskapsarkitektur har påverkat utvecklingen även i Sverige tror jag att vi här är väl medvetna om de begränsningar vårt klimat utgör. Även vår kultur och vår arkitektur kan tänkas begränsa oss. Ett så vackert och vidsträckt torg som Piazza del Campo i Siena är inget man bara kan kopiera och stämpla ut någon annan stans i världen.

På sätt och vis känner jag mig kluven i fråga om hur man bör se på utrymmet mellan husen. För egen del är det vanligare att jag reagerar negativt på allt för övermöblerade platser. Ofta uppskattar jag de något mer öppna ytorna. När jag tänker efter ser jag framför allt exempel på förhållandevis små övermöblerade stadsrum framför mig. Sådana där man märker att intentionen har varit att åstadkomma en intim och familjär känsla. Problemet kan vara att det nästan känns mycket mer ödligt med en uppenbart inbjudande plats som trots intentionerna inte används. Att de inte används kan säkert i många fall bero på att de ligger som de gör. Tänker exempelvis på platsen i korsningen Östra Farmvägen/Amiralsgatan, där man har anlagt någon form av vatten och rosenplanteringar. Idyllen krockar så hårt med den tungt trafikerade korsningen att det nästan blir absurt.

Det är också ur en trygghetsaspekt som jag ställer mig kritisk till den alltför täta offentliga platsen. I mina ögon skall en offentlig plats just uppfattas som sådan och detta innebär att man obehindrat skall kunna röra sig där. Man skall enkelt kunna överblicka platsen och inte vara rädd för att

eventuellt bli negativt överraskad. För något år sedan var det faktiskt en kvinna som misstänktes ha blivit våldtagen inne på den buskomgårdade hundrastplatsen på Karlskronaplan. Mitt på ljusan dag. Det är säkerligen ett extremt exempel, men ändå en händelse som inte hade skett under andra rumsliga förhållanden.

Å andra sidan kommer jag att tänka på alla dessa platser som planeras och byggs i samband med stadsutvidgningen. Ofta stort och öppet och jag undrar vem som egentligen ska fylla upp alla dessa platser. Vem ska vara här, men kanske framför allt: vad ska de här att göra?

När det gäller Karlskronaplan av idag är det nog framför allt alla hinder för fri rörlighet som irriterar mig mest. Det är ganska uppenbart att hundrastgården innebär ett sådant exempel, men jag skulle även vilja påstå att gräsmattorna gör det. Visserligen går de att ta sig över, men alltid med risk för att trampa i hundskit, eller halka i lervällingen, som höst, vinter och vår ersätter gräsmattan. Det rör sig helt enkelt för mycket folk (och hundar) här för att en gräsmatta skall kunna fungera. Rörligheten i området ser jag som en huvudpotential i arbetet med att omgestalta Karlskronaplan. Det är ju de som rör sig här som skulle kunna utnyttja ytan även till andra ändamål. Jag har bott på adressen Karlskronaplan 6 i över fem år, men jag har aldrig någonsin uppehållit mig på platsen. Kanske säger det en del om platsens skick och fysiska form. Eller egentligen är det väl inte formen det är fel på, snarare på innehållet. Nä, formen är det verkligen inget fel på. Det verkar nästan som om det rör sig om perfekta proportioner. Husens höjd i relation till platsens bredd är säkerligen ett skolexempel på perfekt avvägning. Även orienteringen i sydvästlig riktning gör att det aldrig blir någon direkt slagskugga (vintertid är det i och för sig inte lika ljust, men det får man ju bara leva med här i nordn). Jag gör ett skuggdiagram och undersöker det hela så småningom.

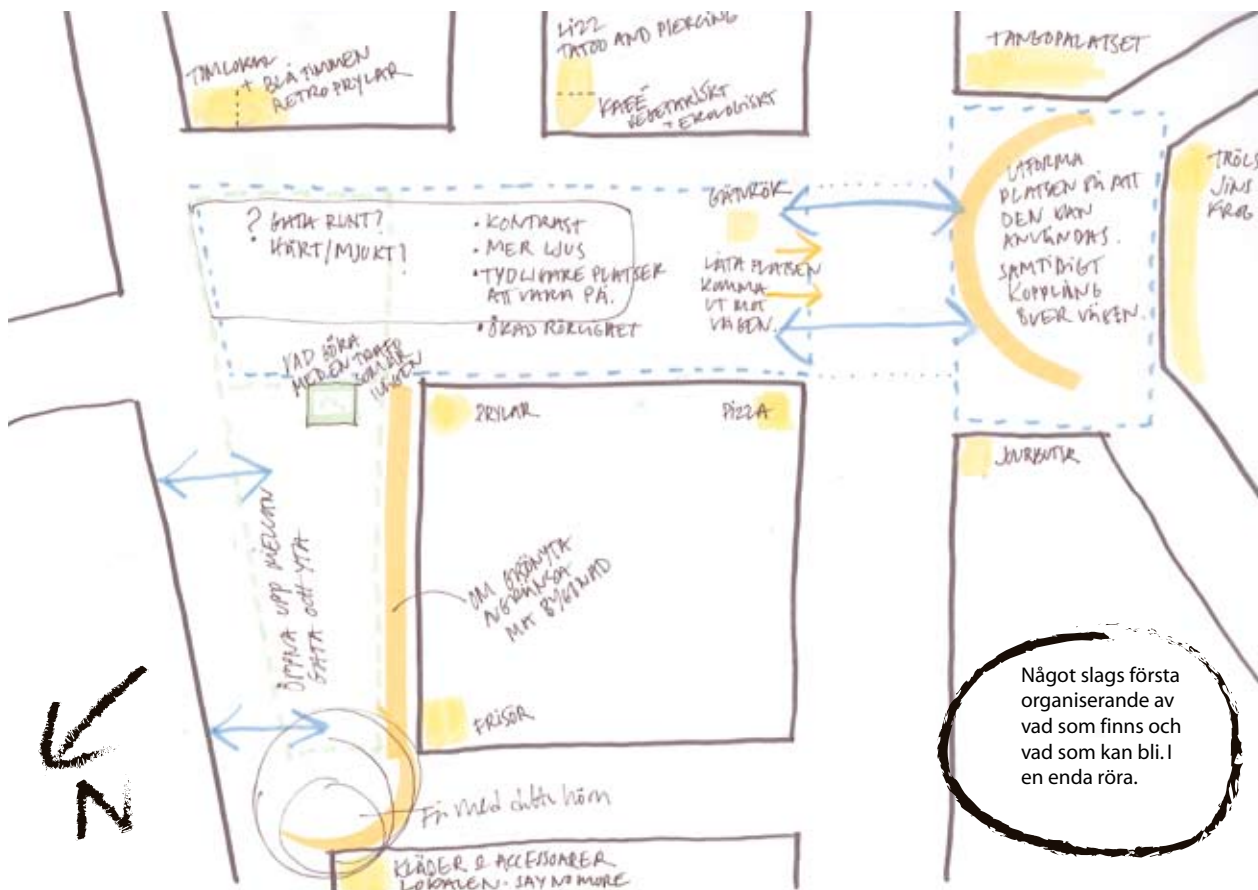
Det här med att Karlskronaplan sträcker sig över Amiralsgatan, är det något att bry sig om? Jag tycker det är lite meningslöst att se det båda hälften som en och samma plats. Visst kan det vara trevligt om de på något vis kommunicerar med varandra, men jag tycker inte att de bara för sakens skull krampaktigt skall hålla tag i varandra. För ärligt talat, vad gör man av en väg (medvetet ordval) som Amiralsgatan? Bred, bullrig och tätt trafikerad. Hälsofarlig ur många hänseenden. Som det ser ut just nu vänder sig den sydvästra halvan mot resterande Karlskronaplan, men i och med detta vänder den sig också mot vägen och blir på så vis ur vistelsesynpunkt ganska värdelös. Även här en bajsig gräsmatta upptrampad med provisoriska stigar. (Vad är förresten grejen med att försöka få folk att gå omvägar? Riktigt trött på det. Ta plätten öster om stadsbiblioteket till exempel som man givetvis genade över när man kom från korsning Regementsgatan/Fersens väg. Istället för att anpassa platsen efter folks rörelsemönster satte man upp ett vadhögt staket i tryckimpregnerat virke för att omdirigera trafiken. Jag vet nu inte direkt hur detta ingrepp förskönade platsen). När det ytan famlar efter på andra sidan Amiralsgatan bara är en busskur och ett gatukök tycker jag att det är rätt uppenbart att greppet måste släppas. Det finns en härligt bred trottoar längs med byggnaden i sydväst som inhyser Tröls Jins Krog. Hur vore det om man istället lät denna del av Karlskronaplan vända sig hitåt och liksom mer tillhöra detta sammanhang av småskaligt krogliv?

3/2

Nu har jag läst igenom Skapande handling (Birgerstam, 2000). Jag blev mycket inspirerad av innehållet och kände att "ja! Nu ska jag börja skissa sådär härligt intuitivt och förutsättningslöst!", men det är skitsvårt! Jag är redan inne på gestaltning. Kan inte hjälpa att jag redan har börjat gestalta i huvudet och när jag för pennan till pappret kommer bara förutbestämda former ut. Men det är kanske så det måste vara, eftersom det är. Den där föreställningen jag har, kanske måste jag bara sätta den på papper ganska så mycket i detalj och bara testa om det håller, eller snarare bara se vad det över huvudtaget rör sig om.

Som det ser ut nu ryker såväl hundrastplats, återvinningsstation och popplar. Jag vill på något vis ha en tydligare yta och tydligare avgränsningar mellan öppet och slutet. Popplarna är i sig fina och imponerande, men de tar så mycket rymd och får mig att känna mig instängd. De står sådär utspridda en och en och trots att de är regelbundet placerade så känns det inte som om de hör ihop. Eller såhär snarare; det känns som om de har sin egen lilla gemenskap, som är ganska uteslutande. De står och vajar och viskar med varandra högt över våra huvuden och man når inte riktigt upp. De kanske hör ihop inbördes, men det förtydligar bara hur de trots sin mycket påtagliga närvaro fjärrmar sig från resten av Karlskronaplan. De har blivit platsens signum, vilket är olyckligt, då jag anser att de inte bidrar med några kvaliteter utanför sig själva.

Jag tycker fortfarande att det är meningslöst att förstärka kopplingen över Amiralsgatan. Jag vill klippa av istället.

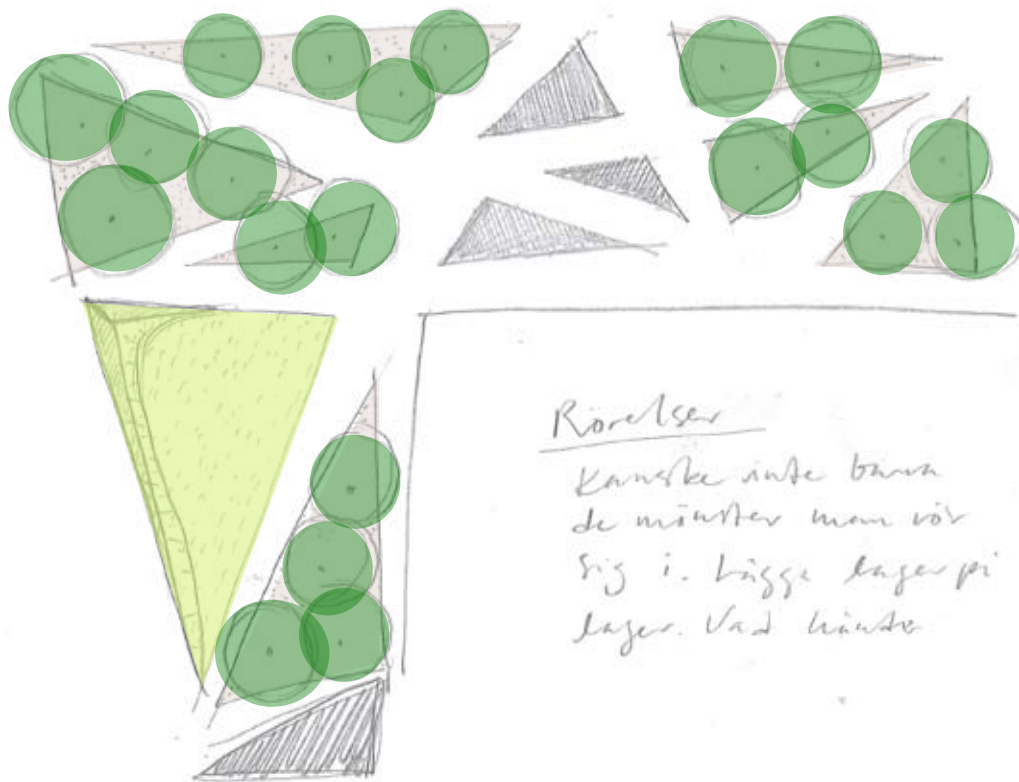
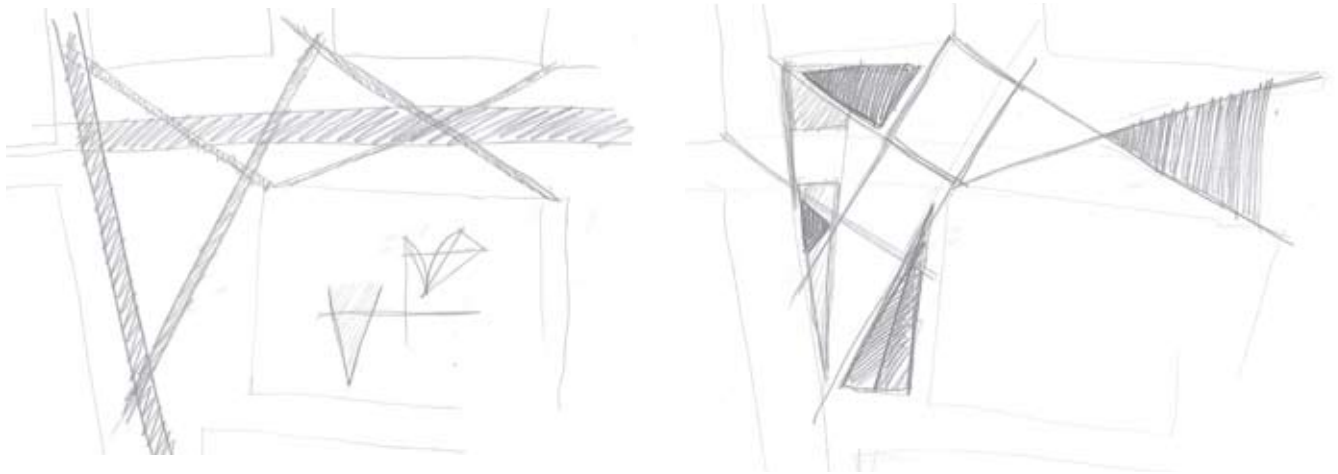
4/2

Verkligheten. Hur ska jag förhålla mig till den? I ett absolut verkligt projekt finns det alltid en massa givna begränsningar, men hur beter man sig i ett påhittat projekt? Var drar man gränsen mellan det rent visionära och verklighetens verklighet? Vad händer om jag t.ex. skrotar en massa parkeringsplatser för att bli av med en vägsnutt, som egentligen inte fyller något annat syfte än att husera just parkerade bilar. Att tänka på saker som detta känns lite väl detaljerat och specifikt i detta skede, men samtidigt gör vägens vara eller icke vara en stor skillnad för vad man kan eller inte kan göra. Problemet är kanske att jag alltför snabbt har gått in på att möblera och organisera rummet alldeles för konkret. Istället borde jag fokusera på att verkligen definiera platsens kvaliteter och utifrån dessa arbeta fram en form. Trots att jag fann mig själv i boken om skissandet, märker jag att jag i detta fall tenderar till att hoppa över skissandet. Återigen, det kan bero på att jag är hemmablind, att Karlskronaplan, så som den ser ut idag är fastbränd som en bild i mitt huvud. Även de åtgärder jag funderat på genom åren har etsat sig fast och är svåra att skaka av sig. Åtgärderna i fråga är endast punktvisa och när jag försöker förena dem till en helhet spretar det åt alla möjliga håll.

Imorgon börjar jag göra min modell. Det blir skala 1:200. Ska nog börja med att bara placera ut huskroppar och strunta i att markera vägar, trottoarer, ja överhuvudtaget alla andra begränsande linjer. Om jag verkligen tänker bort dem, vad kommer då att hända? Sen är det bara att cirkulera, växla mellan myra och fågel. Skyffla in objekt, flytta runt dem, bara hålla på. Först ska jag bygga och sen ska jag bara hålla på ett tag. Bara leka och försöka bortse från det gestaltande, för att istället ägna mig åt skapandet.

Jag har börjat skissa. Har väl kommit loss lite grand. Det jag märker av mina skisser är att jag högst motvilligt tar mig an den västra delen. Kanske beror det på att jag mentalt har klippt av den delen från resten av planen och vill att den ska vara mer sin egen. Samtidigt kan jag tycka att det är lite tragiskt att mastodontgatan ytterligare ska få sin vilja igenom. Men vad ska jag göra? Om man höjde upp Amiralsgatan där den korsar Karlskronaplan, vad exakt hade man vunnit på det? Man hade sänkt farten generellt och satt käppar i hjulen för alla fardårar som kör racer längs hela gatan. Jag undrar bara hur detta ingrepp hade påverkat säkerheten för gående och andra mjuka individer. Kanske skulle en upphöjning bara invagga dessa i falsk trygghet, för även om man skulle göra en upphöjning skulle denna ändå först och främst vara en bit av en väldigt trafikerad gata, snarare än en zon trafikerad på gåendes villkor. Även om det inte blir tal om någon fysisk förbindelse mellan de olika halvorna skulle jag ändå vilja att de kommunicerade med varandra. Jag vill att de två halvorna färgar av sig mer på Amiralsgatan. Som det är idag drar de sig bort från vägen och ger den mer utrymme än vad den behöver. Någoting vill spillas ut i vägen. Hej här är jag!

Jag drog upp lite huskroppar i SketchUp för att lite snabbt få en känsla för förhållandet mellan ljus och skugga. Som jag kände på mig är Karlskronaplan en förhållandevis ljus och solig plats, i alla fall under de årstider då solen har för vana att förära oss sin närvaro (kan inte minnas när detta skedde sist). Man kanske ska tillägga att Karlskronaplan *skulle* kunna vara en ljus och solig plats, om det inte var för de stora träden. Det är inte bara det att de kastar massiva skuggor, utan de fyller också upp stora (för stora?) volymer med sina ganska täta lövverk. Vintertid är problemet mer att de med sina nakna grenar liksom gör rummet mer diffust och suddigt. Man ser igenom men inte klart. Lite samma irritation som att ha smutsiga glasögon, eller helt enkelt se dåligt.

Det är intressant att notera hur ihärdigt och upprepat jag försöker argumentera för borttagandet av nio (tio med den på gröningen) åldrade Goliatpopplar. Jag måste uppleva att avverkningen är ett mycket kontroversiellt ingrepp, men ur vems perspektiv? Mitt eller någon annans? Till en början ville jag nog bara testa tanken på att ta bort dem, just för att jag älskar dem så mycket. Kill your darlings ungefär. När jag väl började kunde jag inte sluta och jag måste erkänna att det var skönt att bli av med dem, även om jag älskar dem. Som att älska personen man råkar ha ett dåligt förhållande med. Bitter sweet.

Jag vill ha mer ljus, eller snarare förtydliga ljuset genom att öka kontrasterna. Man kanske kan koncentrera ljuset till vissa delar och skapa mer koncentrerad skugga på andra.

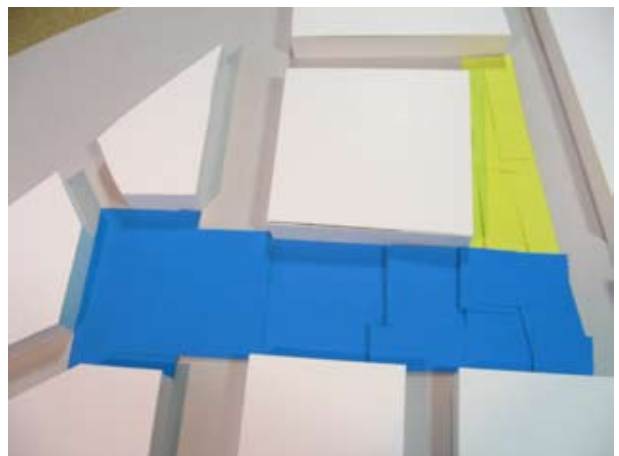
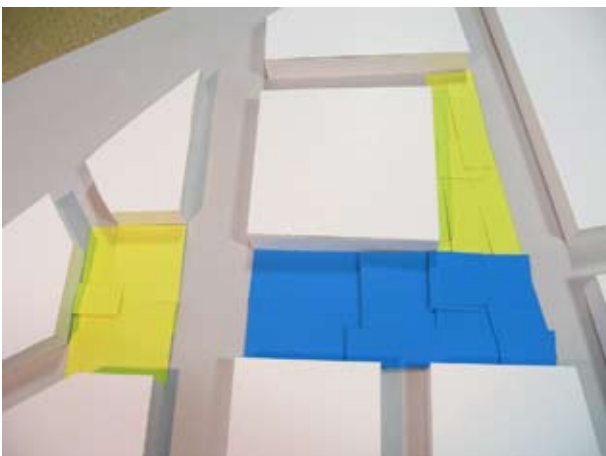
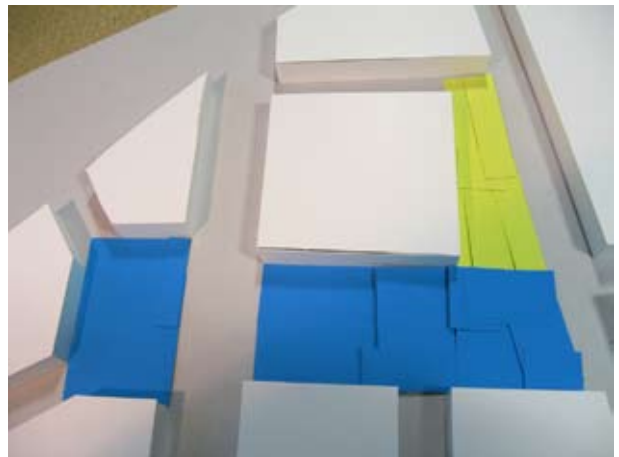
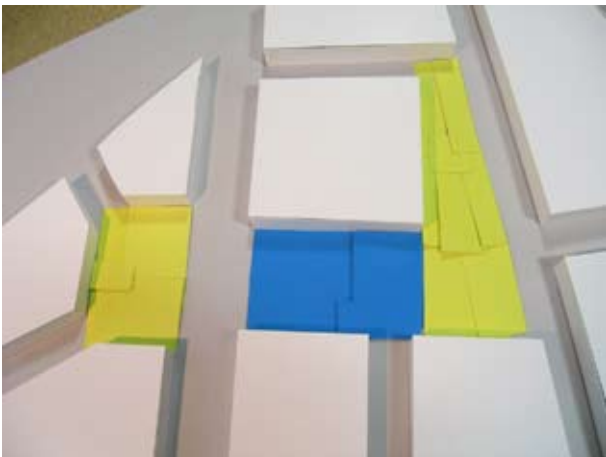

5/2

Jag hatar modellen! Det blir inte ett dugg bra och nu struntar jag snart i den.

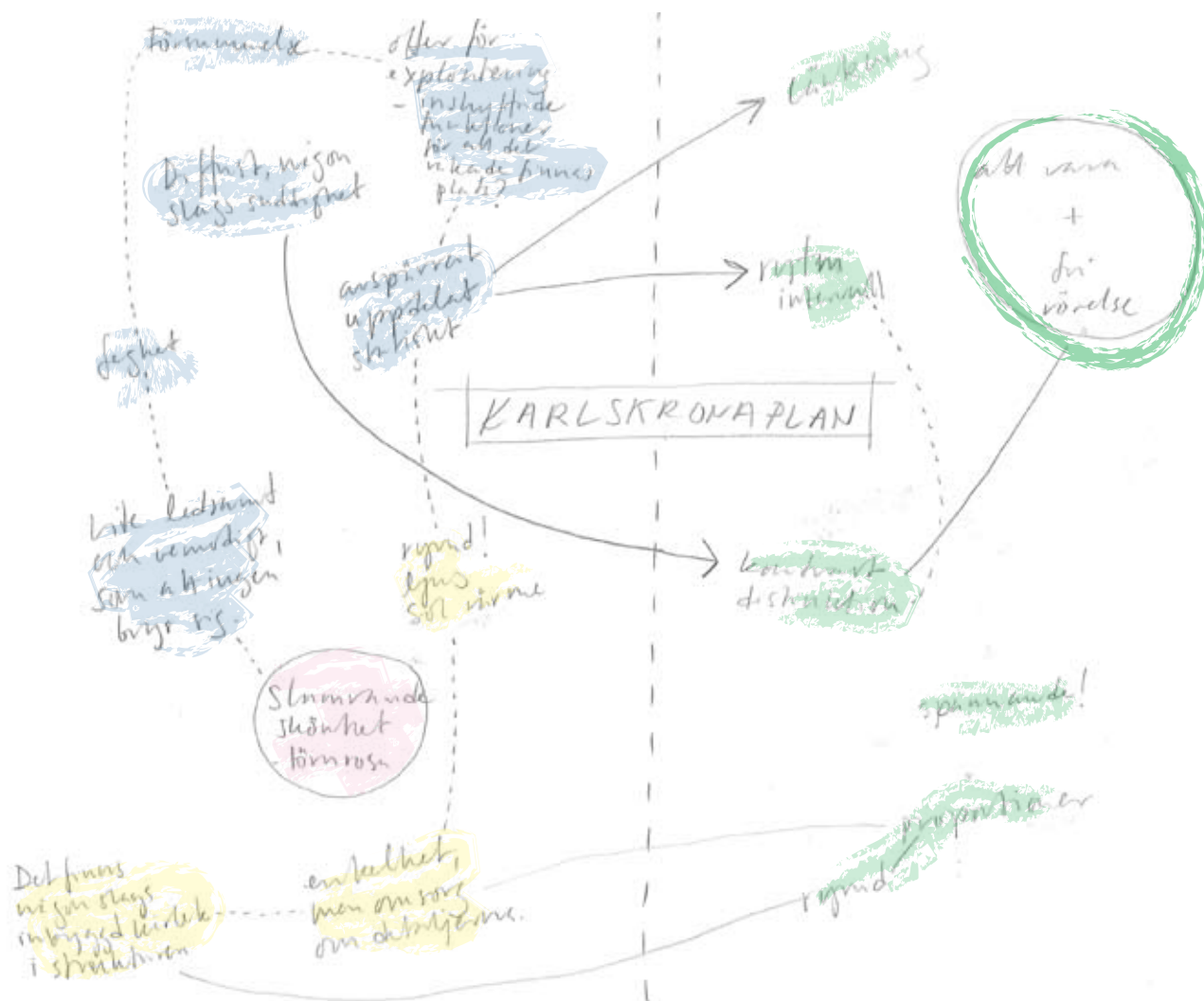
6/2

Modellen är ”klar”. Vita huskroppar är utplacerade på grå papp och nu är det bara att utforska rummen. Jag har medvetet avlägsnat alla linjer och gränser så att det inte ska styra mig. Tror att det hjälper. Verkar i alla fall som om jag har lyckats se förbi den där första bilden jag hade om hur det borde se ut. Nu testar jag helt andra lösningar. Det positiva med modellbygget har varit att jag i två dagar har gjort något, fast inte tänkt så mycket, i alla fall inte medvetet.

Igår kväll gick jag ut med kameran för att se om jag kunde fånga mörkret. Det var rätt mysigt. Lite dimma i luften, så att alla ljus blev suddiga och blänkte i markklinkersens. Det lyste i många fönster och Karlskronaplan är uppenbart en väldigt hemtrevlig plats. Man känner sig inte ensam, utan har många omkring sig, i husen och på gatorna. Men mörkt är det. Verkligen mörkt. Å andra sidan finns det inte så många kvaliteter att lysa upp, så det kanske är bäst så. Jag gillar att det finns små affärslokaler spridda kring platsen. Även dessa lyser upp och bidrar till att göra platsen mysig, befolkad på något vis. Har också kommit på att jag älskar rundade hushörn. Det är så mycket rörelse i dem! Breda trottoarer, förgårdsmark och det skeva rutnätsmönstret är företeelser jag gillar.

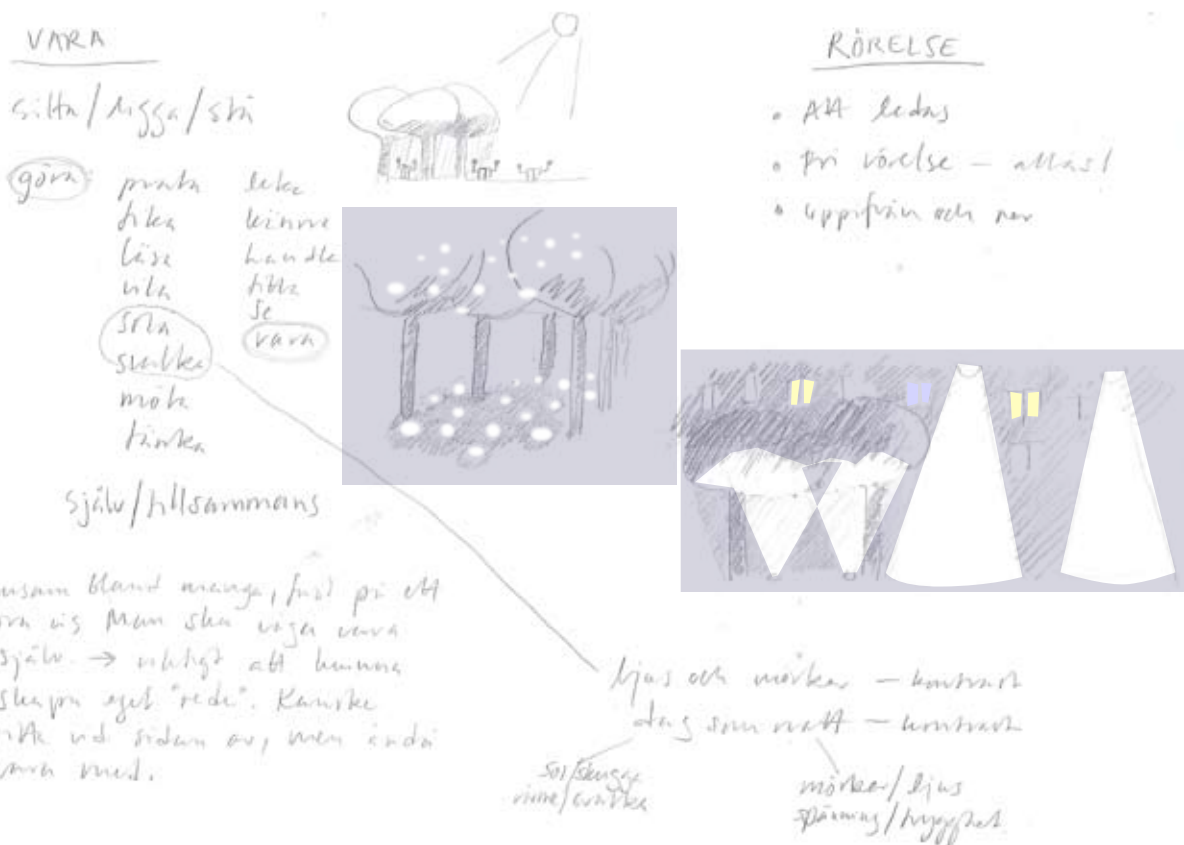

10/2

Det finns motstånd. Det är som om Karlskronaplan, så som platsen är idag inte vill lämna mig ifred. Jag vill kunna se bortom gatukök, gator, trafo-stationer mm och istället bara fatta själva platsen. Vad är den? Vem är den? Vem är jag i relation till den? Jag känner mig alltför försiktig och som om jag har för mycket respekt för det som är och det som varit (och för det som kan bli?). Jag som hängt upp mig så mycket på potentialen, eller det som skulle kunna vara, verkar inte kunna omsätta denna potential till form. Samtidigt är det förklarligt, eftersom jag medvetet försöker hindra mig själv att hamna i form. I alla fall form som är kopplad till konkreta föremål och material. Måste förstå potentialen!

Jag har ord som återkommer; **ljus, skugga, rörelse, varande**. Ordet som sammanfattar skulle kunna vara kontrast, eller definition. Att det som ska vara verkligen ska vara just det det är. Ljust ska vara ljust och mörker mörkt. Samtidigt ska ljus och mörker samexistera och det är väl där kontrasten kommer in.

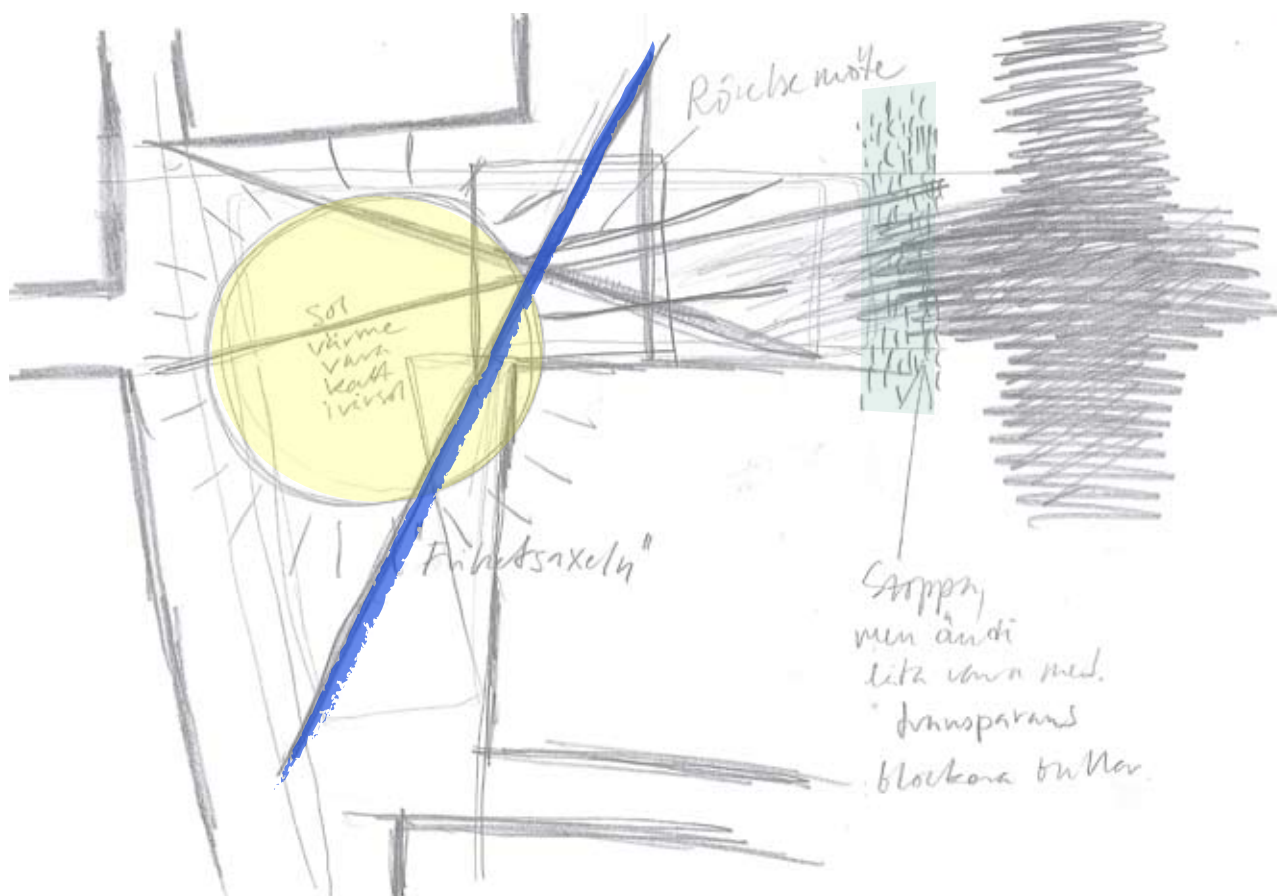
Har tänkt lite allmänt på belysning i staden. Ofta kan jag uppleva att det gödglas lite väl friskt med belysning. Allt är upplyst liksom. Det finns såklart en trygghetsaspekt bakom det som är helt begripligt och frågan är hur man kan integrera denna med den tjuskraft som mörker trots allt besitter. Hur man gör mörker vänligt är kanske det jag faktiskt undrar.

Vänlighet är förresten ett annat ord som återkommer när jag tänker på Karlskronaplan. Platsen lutar åt **gemenskap, hemtrevnad, gedigenhet**, fast på ett bra sätt tror jag. Inte på ett sätt som drar mot det stela och tråkiga, utan vill röra sig mot något bra, något bättre. Det jag finner att platsen utstrålar idag är kanske ett resultat av en begynnande folkhemsbildande ambition. Även om folkhemsidealet numera är något uppluckrat och ifrågasatt, så uppfattar jag det som att en anda som talar just om trygghet och framtidstro lever kvar. Det är bara att uttrycket för dessa egenskaper har kommit att förändras över åren. Framtidsstron manifesterad i det lite ursprungligt pampiga och representativa hos platsen har på något vis spelat ut sin roll. Det känns som om platsen borde få en tydligare lokal anknytning, för att också kunna bli en värdefull plats i staden i sin helhet. Ursprungligen tillägnades Karlskronaplan staden Malmö, men det är en allt för liten och på sätt och vis (kanske genom sin utformning) perifer plats, för att kunna bli en plats i staden om den inte först och främst blir en plats i sitt allra mest lokala sammanhang.

Så vad består då detta lokala sammanhang av? Jag anar att det i alla fall är starkt knutet till det ständigt återkommande begreppet potential. Vari kan potential hos en plats ligga, om man ska se på saken helt generellt och icke-platsspecifikt? Först tänker jag att den kan delas upp i två områden; en konkret fysisk och den andra mer abstrakta, eller kanske landskapliga. Frågan är bara vad som är konkret fysiskt. Är ljus, skugga, rörelse och varande fysiska egenskaper? De är i alla fall konsekvenser av en fysisk verklighet. Man kan inte gå rakt igenom ett Gunnebostängsel, man vill inte gärna gå över en mörklagd gräsmatta, man vill sitta i skuggan av ett träd en stekhet sommardag, medan man tidigt om våren letar upp en solvarm södervägg att luta sig mot. Även om det kan vara icke-fysiska egenskaper som gör att man föredrar en plats framför en annan, så kommer ju de icke-fysiska egenskaperna av en fysisk verklighet. Återigen, jag måste fokusera på egenskaperna, upplevelserna, det landskapliga, för att därigenom komma fram till form, material mm.

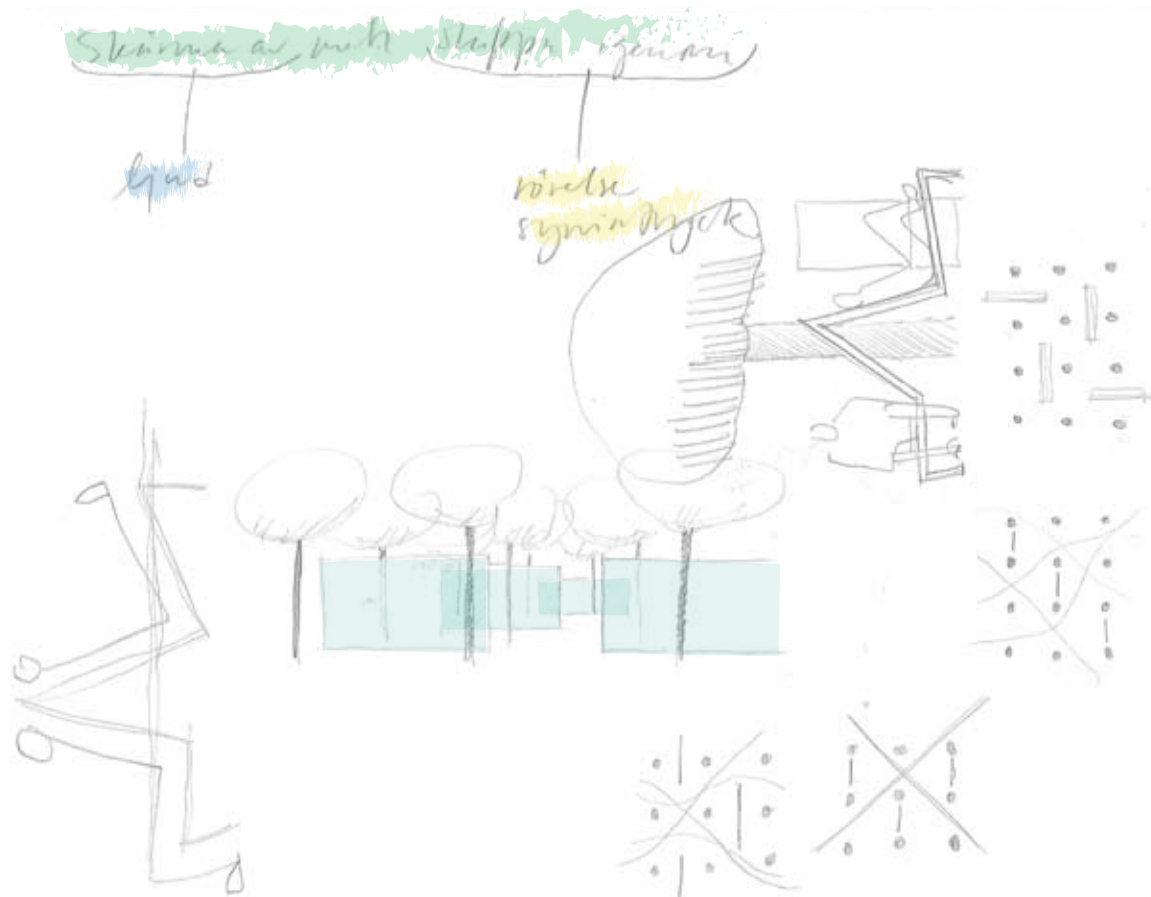
Jag tror att det är en plats som säger att den vill vara mysig och inbjudande, utan att bli för "privat".

11/2

Jag fokuserar på vad jag kan göra med rummet i förhållande till dess potential. Vad jag menar är att jag ger mig friheten att bortse från de faktiska hinder (exakta vägdragningar, inknuffade funktioner mm) som ligger i vägen för utvecklandet, eller tillvaratagandet av potentialen. Detta är i första hand inte ett reellt projekt, utan mitt privata utforskande av rumslig – på ett såväl konkret som abstrakt plan – potential.

Vad jag börjar känna mer och mer är att arkitektur inte enbart är form, utan i grund och botten mer ett förhållningssätt till omvärlden som uttrycker sig genom den genererade formen.

12/2

Idag. Vad ska jag göra, var ska jag börja? Det står onekligen lite still. Eller så är det bara det att jag drar mig för att ta tag i skissandet på allvar. Det verkar som om jag förväntar mig något slags gudomligt ingripande, att en idé, eller i alla fall en tanke ska komma farande, fastna i mitt huvud och kännas rätt; här har vi det, essensen av Karlskronaplan!

I grund och botten kan jag känna mig lite ensam. Det handlar inte om att jag inte tror på mig själv, men det är svårt att komma någon vart utan en engagerad medarbetare som man kan diskutera och argumentera med. Det är först när ens tankar möter motstånd utifrån och man liksom tvingas syna dem i sömmarna som de kan utvecklas. Jag minns formlära IV och blir nostalgisk. Ett bättre samarbete har jag aldrig varit med om. Det handlade inte om att vi alla tre tyckte lika om allt, men vi var väldigt samspelta när det gällde att våga berätta vad vi kände/tyckte, samtidigt som vi var redo att lyssna och ta in andras ståndpunkter. Resultatet blev också, i min mening, enastående. Det som kanske bidrog till den känslan är att det inte bara var slutprodukten som var resultatet, utan hela processen i sig. Jag kunde verkligen känna processen; skissandet i ord och bild, i själva slutprodukten och när man gör det kanske det är svårt att misslyckas. Jag minns också att det fanns mycket frustration med i bilden. Från början var allt kaotiskt, stort och osorterat, men kanske var det på grund av att detta kaos fick existera, som viktiga bitar så småningom kunde falla på plats och visa sina inbördes relationer? Hade vi strukturerat, och därmed sållat och begränsat, från början kanske vi hade förbisett det viktiga, det som så småningom ledde fram till något bra.

För att komma vidare kanske jag ska ha denna process i åtanke. Rent konkret kan det innebära att jag i skissandet lägger alla planer, hur förenklade de än må vara, åt sidan för att i stället skissa mer kring platsens potential, utan att för den skull bli platsspecifik.

13/2

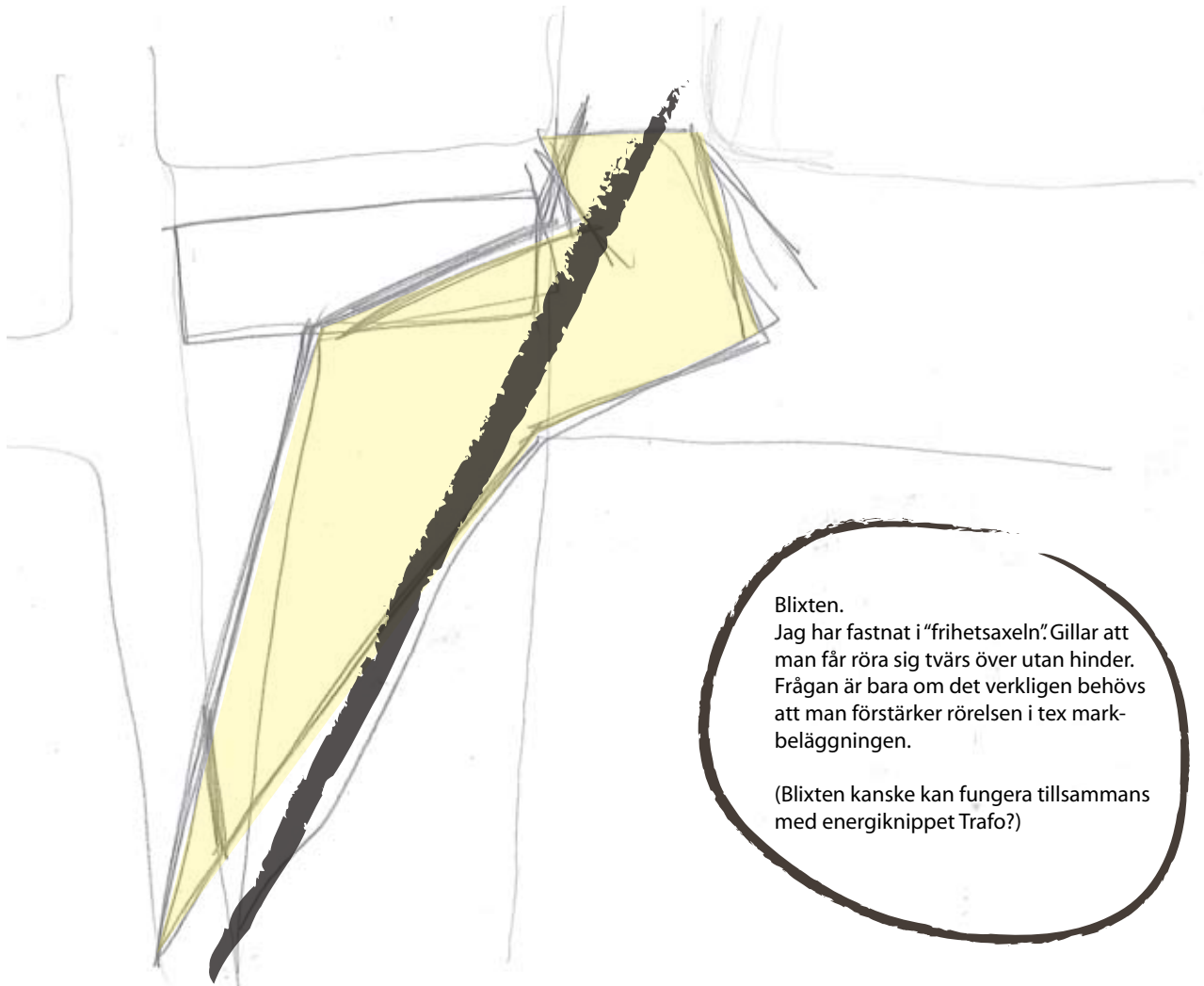
Mellan varven får jag för mig att jag inte kommer någon vart med skissandet, men det kanske bara har att göra med att jag ännu inte nått något resultat med det, inget synligt i alla fall. Fast det händer ändå saker, trots allt. Jag tror att platsen har luckrats upp lite, på så vis att jag inte är fast i befintliga linjer och gränser på samma sätt som tidigare. Det som slår mig som intressant är emellertid att jag gärna fastnar i *något* slags linjer. Just nu handlar de om rörelse och flöden. Det blir många diagonaler som delar upp rummet i spridda trianglar. Jag ritar dem gång på gång, varje gång lite annorlunda, med någon slags förväntning. Problemet är bara att när de hamnar på pappret så säger de mig inget. Jag väntar på att något ska fastna på pappret som talar till mig.

När jag känner att det tar stopp brukar jag ta upp en bok, eller bläddra i tidningar och då fastnar jag lätt för spännande resonemang om förhållningssätt till design, rumsliga sammanhang mm. Det som verkligen stör mig är att det är så jäkla enkelt att snacka om förhållningssätt (även om det är invecklade filosofiska resonemang), men så svårt att använda sig av aha-upplevelsen i en konkret situation. Det bevisar väl bara att idéerna inte uppstår ur teoretiska resonemang, utan mer från någon icke-teoretisk, icke-språklig inre drivkraft. Jag vet bara inte hur jag ska kunna försätta mig i ett intuitivt tillstånd, då jag inte kan förstå mig själv, utan att ta till ord som förklarar. Jag trodde aldrig att min förmåga att formulera mig skulle bli ett hinder.

På morgonfikat kom vi in på frågor som rör stadsförnyelse. Tycker att jag bland mina kollegor märker en motvilja mot förändring. Till exempel var det många som var kritiska till att Möllan rustas upp och görs rent och snyggt, eftersom det skulle ta död på stadsdelens charm. Jag kan förstå deras tankar, samtidigt tycker jag att det känns förlegat att tro att något kan vara i all evighet. Allt som är beror ju på att det också varit, ofta något annat. Det är inte samma människor som bor runt Möllan nu, som det var för 50 år sedan och mina kollegor, som kanske flyttade dit som fattiga studenter är nu välutbildade löntagare. Att konservera Möllan blir för dom ett sätt att också leva kvar i sin ungdom. Inget fel i det, men jag kan aldrig se hur de på ett logiskt vis kan koppla samman den vitalitet och det myller som Möllan bjuder, med en vilja att frysa utvecklingen. Det går inte ihop. Kanske talar vi förbi varandra, för det dom vänder sig mot är kanske ett ovanifrån bestämmande om stadens framtid och utveckling, men i just det fallet har det ju lagts ner mycket energi och tid på att verkligen undersöka vad stadsdelens invånare tycker och känner för sin närmiljö.

Det blir också tydligt att de är kritiska till gentrifiering och ser det som något huvudsakligen negativt, eftersom den i sin yttersta konsekvens leder till att fattiga tvingas lämna plats åt rika. Att förnya stadsmiljöer kan ju ses vara ett led i denna utveckling, men vad skulle alternativet vara? Att konsekvent låta stadsmiljöer förbli slitna och obrukbara för att stoppa denna process? Visst bör man begrunda denna tanke, men ska man som landskapsarkitekt ta på sig ansvaret för en sådan utveckling bara för att vår profession syftar till att skapa mening och värde åt de miljöer vi gestaltar? Jag fick nästan intrycket av att det är ens skyldighet att bara göra halvbra, inte för bra, för då kan man få stå till svars för en av somliga oönskad samhällsutveckling. Jag trodde att jag är mesig och feg, men nu har jag blivit lite provocerad och på sätt och vis motbevisad. I alla fall är jag inte fegast. Nu vill jag ta i, inte bara dutta omkring.

Bara för att jag finner kvaliteter i vissa fysiska egenskaper, så måste det ju inte vara just de egenskaperna som jag bygger vidare på, rent fysiskt alltså, utan på deras kvalité, i mer abstrakt bemärkelse. Exempel: Jag gillar hur gata och byggnader förhåller sig till varandra, hur husen förskjuts lite i förhållande till varandra, så att oväntade rum och siktlinjer öppnar sig för en. Men det är ju inte förhållandet i sig som jag uppskattar, utan öppenheten, ljuset och lekfullheten som detta förmedlar. Det är ju känslan strukturen framkallar som jag tar med mig i mitt fortsatta arbete.

18/2

Åter efter helg och sjuka. Efter två glas bubbel på allahjärtansdag-fikan i fredags satte jag mig ner och ”skissade” några timmar innan jag gick hem. Detta är resultatet. Jag vet inte om det beror på en svag berusning, eller om det var förmiddagens provokationer, eller en kombination som ledde fram till detta. När jag gick härifrån var jag i alla fall nöjd.

Lördag morgon vaknar jag med ett vagt obehag. Jag går igenom alla områden som skulle kunna ge upphov till denna känsla och inser att det antagligen är fredagens design som är orsaken. Plötsligt känner jag det som om jag har våldfört mig på Karlskronaplan, jag har gjort något med platsen, som inte har med platsen att göra; egentligen bara lagt ett lager av min tillfälliga sinnesstämning som någon slags kosmetika över alltihopa. Jag gick fram till fönstret och såg ner på planen och försökte se fredagens design utkavlad där nere och när jag väl lyckats en aning kändes det bara tomt och ödsligt, stelt och tillgjort. Och jag tänkte att ”Malmö är inte Barcelona”, eller i alla fall är Karlskronaplan, inte bara i sin nuvarande skepnad, utan i sitt väsen, väldigt långt från sydligare breddgraders glamour och hetta.

Samtidigt som det skrämmer mig tycker jag också att det är rätt fascinerande, dels att man kan få en så plötslig ingivelse att göra något oväntat, dels att resultatet sedan skrämmer en så mycket. Jag gjorde något som såg snyggt ut, något som var annorlunda (även om det någon annan stans hade varit skåpmat) och oväntat. Men vill jag ha oväntat, eller var jag bara ute efter att provocera? Hur vanligt är det egentligen att man använder sig av provokationer inom landskapsarkitektur? När jag tänker Malmö generellt kan jag inte påstå att jag kommer att tänka på någon miljö som känns direkt nyskapande, det skulle i så fall vara på sina håll i Västra Hamnen. De flesta miljöer präglas mer av någon slags hemtrevlighet, eller folklighet. Det är väl också just den egenskap som utgör Malmös tjuskraft; att Malmö inte är Stockholm, lite som att Malmö är god nog som det är. Samtidigt finns en tydlig framtidstro och framåtanda i denna stad och frågan är kanske just hur man sammanför det folkliga med det som är avantgarde och framtid.

20/2

Fredag morgon. Det känns. Det som känns är kanske också att jag suttit med gestaltningsarbetet i två dagar nu, utan att riktigt känna att jag kommer fram till något avgörande. Det kanske är dags för att riktigt stolpa upp vad jag faktiskt har kommit fram till.

- Jag behåller den ursprungliga uppdelningen med gräsyta i nordost och hårdgjort resten.
- Jag behåller gatan. Bilarna ger liv och närvaro.
- Pga. bilarna är det ingen vits att i mark försöka koppla samman platsens olika delar, för det kommer ändå inte att uppfattas.

Jag känner mig helt tom i huvudet nu. Är trött på att sitta och skyffla runt linjer i en plan som egentligen inte säger mig så mycket. Kanske borde jag lämna den ett tag, och framför allt tänket kring hur man snyggast förmedlar den. Har de två senaste timmarna suttit och försökt klura ut en massa Photoshop- och Illustrationstrix. Pratade med en kollega häromdagen om hur snygghets-hetsen i presentationsmaterialet gör en helt förtvivlad. Allt man ser i tidningar och magasin är så otroligt high tech när det gäller presentationsteknik. Hur ska man kunna bedöma det man ser? Ju mer målande och ”verklighetstroget” det blir, desto svårare får jag att se bakom denna yta och ta till mig innehållet. Likväl vill man lära sig så mycket som möjligt av dessa tekniker, för annars känns det som att man hamnar på efterkälken. Har man redan jobb sedan några år tillbaka spelar det kanske inte lika stor roll, men som nyss utexaminerad har man inte mycket mer än sina alster att komma med. Och då gäller det att imponera, inte så mycket med innehåll, som med yta och finish. Det är synd att yrkesrollen blivit lite förskjuten. Hur ska man kunna förmedla sin känsla för tanke, reflektion och analys? Det är svårt. Nu ska jag nog bara läsa något och släppa gestalningen för ett ögonblick.

Det går bara inte! Jag kan inte ens läsa. När jag väl är klar med det här arbetet blir jag säkert tvungen att flytta, för hur ska jag stå ut med att ha mitt ex-jobb utanför fönstret var eviga dagar?

Fortsatte med Illustration trots allt. Då ”gör” man mest, utan att tänka. Blev något slags idé till belysning.

23/2

Jag kanske mer eller mindre har kört fast. Är nog i stort behov av den där handledningen nu, för att få något slags fokus och riktning i det här arbetet. Allt tar emot, men kanske borde jag trots det satsa på att "bli färdig" med gestaltningen, så att jag i fortsättningen kan fokusera mer på den teoretiska delen; börja föra lite mer ingående och intressanta resonemang.

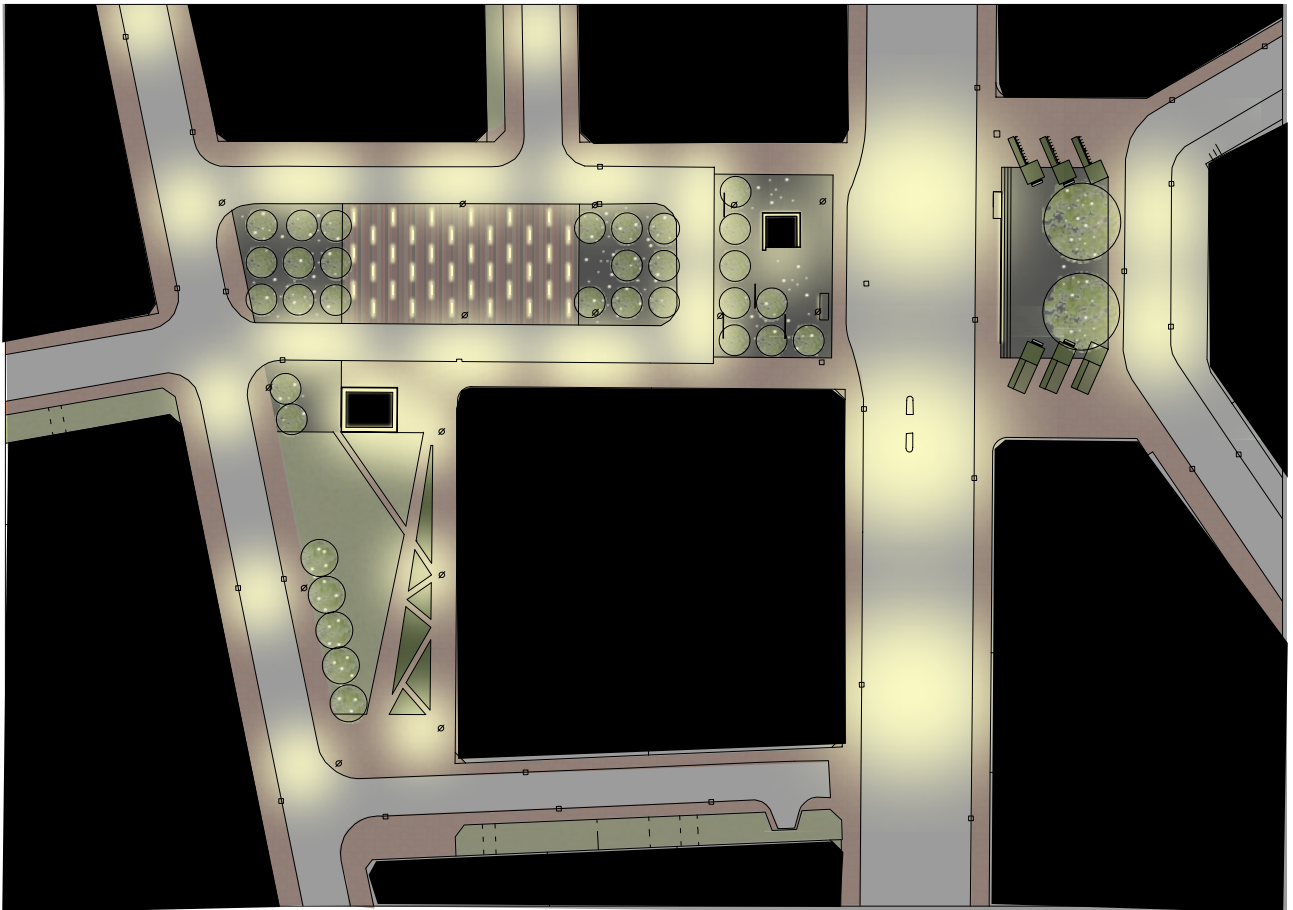
Jag tror att jag kommer att ha stor hjälp av den här dagboken. Eftersom det är en dagbok är den ganska kravlös när det gäller form och innehåll, vilket är bra. Om jag läser igenom det jag skrivit några gånger kommer jag säkert att stöta på intressanta frågeställningar att spinna vidare på. Problemet för min del kommer väl bara att vara att välja fokus. Jag vill ju ofta ha med allt, kanske för att allt till sist hänger samman och det är så svårt att skilja det ena från det andra.

Jag har kommit fram till någon slags principiell gestaltning som i grund och botten är ganska enkel. Gräs och plantering i nordost. "Ön" i mitten får trädplanteringar i var ände och där emellan en öppen yta. Tanken är att det ska vara en flexibel yta som man kan röra sig över hur man vill: verksamheterna runt omkring skall kunna flytta ut sin verksamhet hit. Det finns både sol och skugga. Träden står i någon mörk markbeläggning, medan det öppna utrymmet blir någon slags exklusiv trasmatta i marktegel. Det befintliga markteglaget är ett av de element som jag i nuläget tycker bidrar till platsens charm, så varför inte fortsätta på detta tema?

Det mörka markmaterialet fortsätter över till andra sidan Amiralsgatan och träd ska delvis omge kiosken, som jag efter noga övervägande behåller. Tänker mig att kiosk och trafo-station kan få någon slags liknande beklädnad. Kanske i sträckmetall med belysning bakom.

Ytan sydväst om Amiralsgatan är fortfarande ett frågetecken. Jag har svårt för att känna något speciellt för denna del. Känns mörk och trång. Kanske har jag låst mig då jag "beslutat" att behålla de två stora hängpilarna. Jag hade väl inte hjärta att göra mig av med dem, även om de skuggar och skräpar ner. De står dessutom i fel ände av platsen. Jag hade föredragit om de stod ut mot Amiralsgatan. Det blir liksom svårt att vända platsen in mot kvarteret när de två står där och blockerar. Samtidigt är de ju imponerande och jag är ju en förespråkare av att använda stora träd i stadsmiljö, ett ideal jag frångått när det gäller resten av Karlskronaplan. Jag kanske kompenserar på något vis?

Ett annat problem med denna sidan är att den är så hårt utsatt för trafikbuller. Även om man vänder den och skapar ett psykologiskt avstånd till gatan kanske bullret kommer att göra platsen obrukbar. Jag har funderat på någon slags transparenta bullerskydd som även kunde förekomma som enskilda skärmar i delen runt kiosken. Glas i olika färger tänkte jag först, men sedan, kanske inte. Känner på mig att stora fina glasytor lockar till vandalisering. Samtidigt måste det vara ordentligt transparent, så att denna typ av skydd inte inverkar på sikt och trygghet. Kanske inte behöver tänka i termer av plank och skydd, det kanske finns andra metoder att dämpa ljud.

4/3

Jag har nu ägnat en vecka åt annat än Karlskronaplan. Har varit lite småkreativ på annat håll. I morgon är det handledning och jag hoppas att delat av tankar ska finna en huvudfärd och få lite fokus och kraft.

Jag har ju uppehållit mig en del vid hur svårt det är att skissa och vara öppen för alla infall. När det gäller skissandet på Karlskronaplan är det väl fortfarande så att jag uppfattar mig själv vara lite låst. Om man däremot ser till den här dagboken tycker jag att den är ett fint exempel på **öppenhet, humor, självdistans och djupt allvar**; ingredienser som jag personligen tycker är värdefulla om man har som mål att komma fram till något bra. Kanske inte nödvändigtvis att det blir något superbra, men i alla fall något äkta som fortfarande bär med sig möjligheten att utvecklas i rätt riktning. Om jag ska se till Karlskronaplanskissandet så har jag väl haft svårt att balansera upp allvaret med lagom doser humor och självdistans. Detta har lett till en viss stelhet och alla som försökt lära sig åka slalom vet att enda sättet att klara det är att slappna av och go with the flow. Spänner du dig tappar du balansen och blir rädd för att ramla. Stelhet leder till feighet, såväl i slalom som i gestaltandet av en plats. Nä, jag märker nu att jag inte är färdig med gestaltandet.

Har pratat med Håkan idag och även om jag inte exakt just nu kan sammanfatta samtalet, så har det gett mig en vag uppfattning om hur mitt arbete kan komma att växa fram från och med nu. Det som är mest intressant i det jag sysslar med är inte gestaltningen i sig, utan själva **processen**. Själva gestaltningsarbetet är alltså bara ett medel, eller utgångspunkt för reflektionerna runt processen. För att det inte skall bli alltför ytligt tänker jag mig djupdykningar i de frågeställningar, problem och tankar som återkommer. Den fysiska formen för arbetet skulle alltså kunna vara en dagbok, uppblandad med skisser som illustrerar och med avsnitt som fördjupar. Jag tror att denna form ytterligare skulle förtydliga att det är processen som står i fokus, och inte gestaltandet i sig.

Vad är då syftet med detta arbete? Det kommer att beskriva en gestaltningsprocess på ett mycket konkret och personligt vis, frågan är bara vari behållningen för en utomstående ligger. Vem vill läsa om mig och mina kval? För egen del är ju saken annorlunda, jag blir ju specialist på mig själv och det kommer jag alltid ha användning av. Dessutom tycker jag ju att detta är roligt. Det är kul att helt och fullt ägna sig åt sig själv och förstå mer om hur man fungerar. Personligen kan jag se detta arbete som en mental, intellektuell back up. Vad jag menar är att när jag om några år hamnar i slentrian och yrkeslivet känns som en besvikelse och inte alls lika spännande som jag trodde att det skulle bli (och jag vet att det kommer att vara så) så tror jag att tanken på den här processen, som i detta nu dokumenteras, kommer att höja pulsen, väcka mig till liv och få mig att inse att min yrkesvardag inte är det samma som min profession. Det ligger mer i att vara landskapsarkitekt än vad som till synes ryms inom yrket och det är en stor befrielse och en sporre att fortsätta framåt.

”Det som är botten i dig är också botten i andra” skrev Gunnar Ekelöf och något ligger det väl i det. Inte så att vi alla skulle vara lika om man grävde som allra djupast, men ju mer man gräver i sig själv, desto mer klarnar bilden och vill man riktigt djupt finns det inget annat sätt än att skippa all självrensning, lämna ut sig själv och vara ärlig. Genom denna inlevelse i sig själv, kanske man får lättare att även leva sig in i och förstå andra.

5/3

Hade tänkt ge mig själv sovmorgon, men givetvis vaknar jag halv åtta av att jag tänker på Karlskronaplan och min process. I sömnen har nog olika delar av mitt samtal med Håkan igår fallit på plats, eller i alla fall trätt fram och blivit mer tydliga och begripliga. Formen för mitt arbete; den utbroderade dagboken, huvudmål; att beskriva processen. Jag insåg också att jag inte är ”färdig” i mitt gestaltungsarbete. Fick modet att återigen ta upp den ”hänsynslösa blixtp-lanen” och se vad som egentligen finns i den. Avfärdade kanske den allt för lättvindigt. Blev väl rädd helt enkelt.

För att arbetet ska bli begripligt för andra måste jag ha med en mer utförlig beskrivning av platsen; vad gäller såväl nutid som ursprung och allt där emellan. Liksom försöka förklara mekanismen bakom förvandlingen. Här kommer det om funktioner och funktionalitet in.

I eftermiddag ska jag på handledning. Skönt.

Börjar undra vilken process det egentligen är jag talar om. På sätt och vis finns det ju två parallella; en som rör analysen och utformningen av platsen och en som rör ex-jobbet i sin helhet. Grejen är bara att min ex-jobsprocess, genom denna dagbok och de tankar den genererar, har blivit en del av platsprocessen. Det blir svårare och svårare att skilja dem åt. Fokus har liksom glidit från ”hur man tar sig an en plats i syfte att gestalta den” till ”hur man tar sig an sig själv i syfte att gestalta en plats”. Det känns ju verkligen som om det är den andra tanken som är den som höjer pulsen. Beror det på att en plats man tar sig an till slut blir en integrerad del av en själv, som man inte riktigt kan behandla separat och avskuret från sig själv? Vad jag försöker säga är att det intressanta i sammanhanget inte är själva platsen i sig (även om den är generatör), utan vad den gör med mig när jag på ett så öppet och medvetet vis som möjligt befattar mig med den. Att undersöka Karlskronaplan har på något vis blivit synonymt med att undersöka mig själv.

Nu har jag haft handledning med Maria och även om det alltid är så att jag medan jag sitter där har svårt att riktigt greppa det vi pratar om är det ändå så att man under en cykeltur i medvind från Alnarp in till stan får det perfekta tillfället att sönderdela, destillera och återuppbygga samtalet i hanterbara beståndsdelar. Såhär: det färdiga arbetet består av tre huvuddelar; analysen + gestaltningen, dagboken och fördjupningen. Det jag ska anstränga mig för är att hitta en , mycket avgränsad konkret frågeställning att behandla på ett helt vetenskapligt och refererande vis. Övergripande handlar ju detta ex-jobb om hur man förhåller sig till platser man ska gestalta och det är ju här i detta oändliga myller av intressanta frågeställningar som jag rör mig i min dagbok. Att försöka greppa processen på ett brett plan skulle bara leda till att jag varv efter varv kommer att upprepa dagboksformen, utan att nå något djup. Eftersom det finns tusen olika bottnar (eller kanske ingen alls?) är det i en konkret fråga, sprungen ur den bredare diskussionen jag får börja min fördjupning. Bara för att kanske nå lite djupare än ytan.

Vi detta laget har dagboken spelat ut sin roll, eftersom jag nu går in i en ny fas. Jag lämnar den specifika gestaltungsprocessen som rör Karlskronaplan för att ägna mig åt en av alla de frågor som väckts genom arbetet. Jag går förhoppningsvis på så sätt, genom en fördjupning i teori, från det specifika och konkreta till det hos gestaltungsprocessen som är generellt och allmängiltigt.

Hej då dagbok!

4. Teoretisk fördjupning i platsbegreppet

4.1 Introduktion till teoretisk del

Det är nu dags att mer inträngande studera och redogöra för platsbegreppet. Efter att ha studerat begreppet reflekterar jag över de vetenskapliga teorierna i ämnet genom att dra paralleller mellan teori och de platsupplevelser jag dokumenterat i min dagbok. Undersökandet av begreppet plats syftar i slutändan till att förstå hur detta relaterar till gestaltningsprocessen.

Mina huvudsakliga källor till förståelsen av platsbegreppet har varit Edward Relphs *Place and Placelessness* (1976) och Yi-Fu Tuans artikel *Space and Place: Humanistic Perspective* (1974). Relph är professor i geografi vid Toronto universitet (Wikipedia – Edward Relph) och Tuan är professor emeritus i geografi vid University of Wisconsin, Madison (Wikipedia – Yi-Fu Tuan). De rör sig båda inom det område av geografin som kallas humangeografi, som betonar mänsklig varseblivning, kreativitet och personliga erfarenheter och övertygelser i utvecklandet av våra uppfattningar om omvärlden (CAG, 2009, About.com, 2009).

4.2 Plats i språket

Att ord och begrepp rymmer en bredare innebörd än den man i vardagslag syftar till blir ofta tydligt först då man översätter från ett språk till ett annat. I engelska texter kan innebörden av enskilda ord i sitt sammanhang te sig uppenbar och det är först då de skall översättas till svenska som man inser dess komplexitet och att den till synes givna översättningen till svenska kanske för med sig definitioner som inte helt överensstämmer med, eller begränsar, den innebörd som presenteras i den engelska texten.

Då huvuddelen av den litteratur jag utgått från är skriven på engelska krävs ibland en något godtycklig och innovativ översättning för att kunna skriva på svenska. Först och främst gäller detta begreppen *space* och *place* som inte entydigt och konsekvent går att översätta till svenska. I detta arbete har jag inte uppehållit mig närmare vid *space*, som på svenska skulle kunna sammanfattas som *rum*, *rymd* eller *utrymme* samtidigt som dessa ord kan tyckas vara något för konkreta och just rumsliga i förhållande till de definitioner som bl.a. Relph (Relph, 1976) och Tuan (Tuan, 1974) presenterar.

Place, med den svenska översättningen *plats*, kan tyckas vara ett mer konkret begrepp, eftersom det i vardagslag huvudsakligen används i bemärkelsen område eller punkt med ett definierat läge eller placering, ofta i samband med att något speciellt sker på denna plats (SAOB, 2009). Som framkommer framöver rymmer begreppet plats betydligt mer än så och är alltså inte så enkelt definierat som det först kan te sig. Problem med likställandet av *place* med *plats* uppstår bland annat då jag introducerar begreppet *plats-specifik*, som på engelska motsvaras av *site-specific*. Det engelska ordet *site* indikerar tydligt ett läge och den aspekt av plats som rör position och i sådan mån även fysiska egenskaper, vilket skiljer sig från *place* i sin helhet som är ett betydligt mer omfattande begrepp. Den engelska termen *site-specific* kan alltså tyckas vara mer tydligt knuten till fysiska egenskaper än dess svenska motsvarighet *plats-specifik*. Emellertid förhåller det sig kanske så att *plats* på svenska har en tydligare fysisk koppling än den engelska motsvarigheten *place*. Detta torde emellertid i så fall vara ett resultat av att forskning kring begreppet sker på engelska. Vad jag vill poängtera är egentligen inte svårigheterna i att översätta ord från ett språk till ett annat, utan att ord och begrepp som vi tar för självklara rymmer mycket mer än förväntat när man börjar dissekera dem.

I de fall framöver då jag utgår från engelska specifika begrepp presenterar jag dessa på ursprungsspråk och försöker även att ge dem en svenska benämningar. Huruvida dessa är allmängiltiga eller ej svarar jag icke för, utan poängterar att det rör sig om egna tolkningar av begreppens innebörd. Dessa blir sällan ordagranna, utan måste modifieras för att andemeningen inte skall gå förlorad.

4.3. Varför studera platsbegreppet

Varför är platsbegreppet viktigt att studera? Plats är en fundamental företeelse i vårt vardagliga liv och liksom andra sådana företeelser utgör de ofta en oreflekterad del av tillvaron (Relph, 1976). För gemene man ser jag ingen fara i att man närmar sig platser med tolkningsverktyg grundade på schabloner och klichéer. Vardagslivet kräver förenklingar i form av stereotyp tänkande för att all information som inte kräver vår omedelbara uppmärksamhet skall kunna hanteras.

Som arkitekter och planerare är det emellertid av stor vikt att vi medvetandegör oss om begreppet plats, eftersom det i stor utsträckning är platsskapande vi ägnar oss åt i yrket. Arkitektens uppgift är att ta platser i besittning; att skapa platser och att skapa ett system av platser som tillsammans ger form och struktur i vår upplevelse av världen (Ibid.). Om lekmannen har ett oreflekterat förhållande till specifika platser, ligger det i exempelvis arkitektens roll att aktivt reflektera kring begreppet plats. Utan ett medvetet reflekterande kring plats föreligger risken att vår förmåga går förlorad att skapa nya meningsfulla platser och värna om viktiga befintliga sådana (Ibid.).

Att medvetandegöra sig om platsbegreppet är emellertid inte i sig en garanti för att goda platser skapas. Enligt Marc Treib, Professor Emeritus i arkitektur vid University of California, Berkeley (Berkeley.edu, 2009), kan ett designkoncept vara mycket intellektuellt förankrat i en tydligt reflekterad medvetenhet om plats, men fallerar som fysiskt objekt om det misslyckas med att skapa mening. Med mening i detta sammanhang syftar författaren inte på att platsen i sig besitter någon mening, utan att känslan av mening uppstår hos betraktaren (Treib, 2002). Vad Treib pekar på är alltså att framgången eller misslyckandet hos en plats egentligen ligger i dess förmåga att ”fungera”, snarare än i dess intellektuella ursprung (Ibid.). Detta påstående låter mycket rimligt och givetvis måste inte ett djupgående intellektuellt resonemang per automatik leda till god gestaltning, men ”the possibility of achieving them (de meningsbärande platserna) appears to be greatest where abstract ideas of space are most highly developed” (Relph, 1976. s.23). Det verkar alltså som att både förmåga till inlevelse i den plats man arbetar med och någon mer allmän abstrakt förmåga till generell inlevelse är de egenskaper som krävs för att kunna skapa meningsbärande platser. I detta sammanhang kommer man oundvikligen in på så abstrakta begrepp som fantasi och uppfinningsrikedom, vilka Klas Tham i intervju med Pirjo Birgerstam menar ligger nära just empati och inlevelseförmåga (Birgerstam, 2000).

Den konkreta faran med att förbise platsens alla aspekter och dess stora betydelse i vårt vardagliga liv kan i ett stadssammanhang resultera i att det som skulle kunna vara platser, alltså något som i sig själv är och genererar mening, istället ses som något slags utrymme, vars enda funktion blir att definiera de byggda elementen runt omkring. Relph (Relph, 1976. s. 23), uttrycker detta då han påstår att:

”More recently architectural space has come to be that of individual buildings conceived and constructed in isolation. In comparison to the attention lavished on these individual structures the nature and experience of spaces between buildings has been left largely to chance”

Detta sätt att se på staden har gett upphov till begreppet SLOIP - Space Left Over In Planning. (Ibid.) Det är inte endast i planeringen av nya stadsstrukturer som detta problem existerar. Jag tycker mig också kunna skönja problematiken i äldre stadsdelar. Här finns det platser som initialt säkerligen var högst planerade och fyllde en funktion i sitt sammanhang. Jag upplever emellertid att många av dessa platser under tidens gång har förlorat mycket av sin ursprungliga intention och i stället fallit offer för en slumpartad exploatering.

4.4. Hur studeras platsbegreppet? Fenomenologi och intersubjektivitet.

Eftersom plats inte enbart kan beskrivas utifrån objektiva sanningar, utan också är en företeelse som baserar sig på personliga upplevelser måste plats undersökas ur ett fenomenologiskt perspektiv, d.v.s. öppet och förutsättningslöst, utan att en objektiv sanning står som slutmål för undersökandet. Att förstå begreppet plats blir det samma som att söka ordning och mening i *upplevelsen* av platsen, vilket i slutändan är en subjektiv handling. (Relph, 1976)

Relph förklarar vidare att platser inte heller kan upplevas som isolerade enheter utan inbördes relationer. Med dessa relationer syftar han inte bara till hur platser förhåller sig till varandra rent fysiskt, utan till hur platser, genom ett filter av personlig erfarenhet, som inte bara rör platsen i sig, utan alla platser och företeelser och upplevelser förenade med dessa, är kopplade till varandra. Av denna anledning går det inte att objektivt klassificera och rangordna olika typer platser, eftersom de överlappar varandra och är öppna för olika individuella tolkningar. (Ibid.)

Med subjektet som utgångspunkt blir det tydligt att begreppet plats rymmer all den innebörd och identitet som ryms i människans medvetenhet om plats. (Ibid.) En rumslig upplevelse definierad av närvaron av andra människor kan sägas vara intersubjektiv (Tuan, 1974). Även om plats inte kan beskrivas utifrån objektiva sanningar har vi emellertid ofta liknande uppfattning om vad plats innebär och det beror på att vi – inom en och samma kultur, eller grupp i samhället – delar grundläggande värderingar, normer, språk och sätt att uttrycka oss. Då subjektets uppfattning av ett visst fenomen eller begrepp delas av många talar man om intersubjektivitet (Molander, 1998)

Relph beskriver hur begreppet plats under 1900-talets första hälft från många håll inom geografin kom att användas för att definiera disciplinens innersta väsen, eller minsta gemensamma nämnare. Begreppets centrala placering blev ett sätt att skapa en gemensam grund för en i övrigt splittrad forskningsdisciplin. Trots platsbegreppets uppenbart centrala roll förblev dess innebörd länge mycket ytligt undersökt (Relph, 1976)

Geografen Fred Lukermann gör en ansats till att vidga platsbegreppets innebörd och i en analys från 1964 belyser han sex huvudsakliga punkter som berör plats:

1. Platsen har ett läge, vilket omfattar inre kännetecken men också hur platsen genom sitt läge förhåller sig till andra platser. Alltså kan man säga att platsen har en rumslig utbredning och ett innanför och ett utanför.
2. Varje plats är en unik enhet med sina egna kännetecken, som gör att platsen skiljer sig från andra platser.
3. Även om var plats är unik är de alla länkade genom rumslig interaktion.
4. Platsen är en del av ett större område.
5. Platsen har en distinkt historisk koppling. Den har tillkommit, den är och kommer att vara. Olika beståndsdelar tillkommer eller försvinner genom historiens och kulturens utveckling.
6. Platsen har mening. Den karaktäriseras av den mening vi ger åt den.

(Ibid., 1976)

Punkterna pekar på att fysiska aspekter dominerar definitionen av platsbegreppet och ses som en förutsättning för plats. Plats är också förbunden med tid och sist men inte minst indikerar Lukermann att plats är en företeelse knuten till människan, eftersom det är genom oss som den får mening och innebörd. Plats är alltså inte bara en fråga om läge utan i lika stor utsträckning alla de för oss meningsfulla egenskaper som läget rymmer. (Ibid., 1976).

Tuan tar platsbegreppet ännu ett steg längre i humanistisk riktning och menar att plats inte bara rymmer meningsfulla egenskaper utan i sig är en unik enhet med egen mening (Tuan, 1974). Genom detta påstående förtydligar Tuan ytterligare kopplingen mellan människa och plats. Man skulle nästan kunna påstå att han i ett avseende likställer dem med varandra. Av detta kan man också dra slutsatsen att plats, oavsett dess koppling till fysiska egenskaper är ett ytterst abstrakt begrepp. Platser existerar helt enkelt inte utan att någon har reflekterat över dem. Filosofen Merleau-Ponty poängterar genom sina anti-dikotomiska resonemang att uppdelningen mellan objektivt/subjektivt, men framför allt uppdelningen i kropp och själ är olycklig, eftersom den indikerar att det skulle finnas en objektiv, på sätt och vis "verklig" värld "där utanför" och oberoende av oss själva (Iep, 2009). Ju mer jag sätter mig in i platsbegreppet desto tydligare blir det att någon objektiv sanning inte existerar och alltså heller ingen helt entydig uppdelning mellan mig och mina platser.

Plats är som synes ett multidisciplinärt begrepp som är centralt inom såväl geografi som filosofi och psykologi.

4.5. Försök till systematisk genomgång av platsbegreppet

Ett sätt att försöka förstå begreppet plats är att sätta det i relation till andra begrepp, och se i vilken utsträckning dessa påverkar vår uppfattning om plats. Relph sätter begreppet plats i relation till läge, landskap, tid, samhälle och det som är privat och personligt (Relph, 1976). Härtill adderar Tuan begreppen 'Public Symbols' och 'Fields of Care' som kan ses som ett mer djupgående försök att kategorisera plats utifrån ett humanistiskt perspektiv, d.v.s. genom att undersöka det sätt vi som människor förhåller oss till platser (Tuan, 1974). Jag kommer senare att gå djupare in på de två begreppen.

4.5.1. Fysiska aspekter av platsbegreppet

Plats och läge

Även om begreppet plats ofta förknippas med en bestämd geografisk position, är detta förhållande enligt Relph inte nödvändigt ur definitionssynpunkt. Filosofen Susanne Langer belyser detta genom ett exempel med en båt. Båten är en plats i sig, men då den rör sig fritt över haven är den inte bunden till en geografisk punkt. (Relph, 1976) Likaså är nomader inte hem- eller platslösa bara för att de ständigt är i rörelse. Lägret, oavsett dess tillfälliga geografiska position är den plats som utgör hemmet. (Ibid.) Detta resonemang motsätter sig emellertid Tuan som menar att plats kräver ett visst mått av stabilitet och varaktighet för att kunna uppfattas just som plats.

”A great ocean liner is certainly a small world, but it is not rooted in location; hence it is not a place (...) It is a great wit who asks: 'When is this place (the *Queen Mary*) (förklaring och kursivering i originalet) going to New York?’”
(Tuan, 1974. s.236).

Plats och landskap

Oavsett behovet av att definiera plats som beroende av ett bundet geografiskt läge har plats emellertid en fysisk, visuell form; ett landskap. Ingen plats – virtuell eller verklig - kan beskrivas eller föreställas utan fysiska egenskaper (Relph, 1976). Vad vi spontant uppfattar som platser påverkas av tydligheten, som t.ex. ligger i framträdande särdrag eller medvetet skapad rumslighet, som t.ex. toppen av ett berg eller ett torg i staden.

4.5.2. Plats och tid

Platser kan förändras över tid, dels genom konkreta omdaningar, men också genom att attityder gentemot platsen förändras. (Relph, 1976) En plats kan på så vis vara både den samma som innan samtidigt som den kan vara en ny. Detta blir fallet då man modifierar en plats. Den nya platsen bygger på den gamla och har alltså historien kvar i sig, samtidigt som det blir en ny plats med nya fysiska beståndsdelar.

Tuan verkar mena att analysen av rumslig uppfattning kräver att man kategoriserar tid. Anledningen till detta är att uppfattandet i realtid av rumsliga relationer mellan olika objekt inte begränsas till uppfattandet av objekten i sig, utan inkluderar tidigare erfarenheter av rörelse och tid. I samma ögonblick som de uppfattade objekten påverkar oss att agera dras också vårt medvetande in i framtiden. (Tuan, 1974) Detta får mig att undra om det hos skapande människor finns ett extra starkt intresse för framtiden. Inte i bemärkelsen att de vill styra och bemästra den, utan snarare att det som ligger bortom greppbar tid utgör kittlingen som får den kreativa att sträva framåt. Som Tuan

uttrycker det ” What is ahead is what is not yet – and beckons” (Tuan, 1974. s.225)

Som arkitekt kan man bara försöka se platsen framför sig i en imaginär framtid. ”I inlevelsen förtätas verklighet och fantasi samman, det som är och det som skulle kunna vara” (Birgerstam, 2000. s. 39). Vad som egentligen blir av en plats efter dess tillblivelse tycks bero på lika delar magkänsla och inlevelseförmåga från arkitektens sida som i övrigt någon slags slump vilket Birgerstam beskriver som att man ”balanserar mellan möjlig ordning och kaos, säkerhet och otrygghet, kontroll och slump” (Ibid. s. 53). Olin menar att det som skall komma att bli är ett ställningstagande till och omarbetande av det som varit som syftar till att skapa något nytt (Olin, 2002). Det blir just uppdelningen i då – nu – framtid som paradoxalt nog pekar på sambanden och på så vis även på kontinuitet i tiden, såväl som hos platsen..

4.5.3. Plats och människa

Rubriken ”plats och människa” kan tyckas onödigt, med tanke på att jag redan tydligt klargjort att plats är ett begrepp som egentligen saknar innebörd om det inte ställs i relation till mänsklig varseblivning. Syftet med rubriken är emellertid just att förtydliga denna självklara koppling och vidare se på hur vi reagerar och förhåller oss till platser.

Plats och personlighet

Med synen på plats som en företeelse nära bunden till människan är det inte konstigt att man ”förmänskligar” platser och talar om Genius loci - eller platsens ande, platsens personlighet och platsens känsla. Platsens väsen utgörs enligt Tuan av dess naturliga fysiska förutsättningar i kombination med successiva förändringar påverkade av människan (Tuan, 1974). I ett stadslandskap kan denna definition av platsens ande tyckas vara ganska obrukbar, eftersom en plats i staden i många fall helt eller delvis saknar uppenbar koppling till de naturliga fysiska förutsättningarna. I stadssammanhang upplevs platser ofta vara helt igenom ”gjorda”, utan någon koppling till det landskap staden är uppstånden ur. Detta gäller främst städer belägna i ett i huvudsak slätt landskap utan tydliga topografiska skillnader. Det är lättare att läsa in landskapet hos platser i tex Stockholm eller Göteborg, där inte enbart berg kan skjuta i dagen, utan där man från många platser även har överblick och kan förstå hur platsen förhåller sig till staden i övrigt.

Människan uttrycker sin känsla för plats genom att applicera sina estetiska och moraliska preferenser på specifika platser (Tuan, 1974), vilket blir mycket tydligt för landskapsarkitekter. Genom gestaltandet, där jag avlägsnar och lägger till, uttrycker jag som landskapsarkitekt mitt förhållande till den plats jag arbetar med och gör denna till en tydlig och reflekterad del av mig själv. Att färga av sig på denna plats och liksom lämna sitt bidrag, kan i förlängningen tolkas som ett behov av att beskriva sig själv för andra, genom platsen.

Plats och känsla

Känsla torde vara en av utgångspunkterna i all gestaltning. Att ordet landskap är starkt knutet till känsla är uppenbart, men hur är det med ”plats” och ”designprocess”? Finns det utrymme för känsla även här?

”Modern man, it is often claimed, has lost this sensitivity. He transgresses against the genius loci because he fails to recognize it; and he fails to recognize it because the blandness of much modern environment combined with the ethos of human dominance has stunted the cultivation of place awareness” (Tuan, 1974. s.235).

Tuan uttrycker tydlig kritik mot de professioner som ägnar sig åt platsskapande och menar att de har förlorat sin förmåga att uppmärksamma platsens identitet. I JoLa presenterar Lenzholzer i en artikel hur det runt om i Nederländerna anläggs torg och andra offentliga platser som är utpräglade avskalade och öppna, som en reaktion mot tidigare decenniernas övermöblerade och funktionsstyrda platser (Lenzholzer, 2008). I exemplen som presenteras i JoLa blir det tydligt att arkitekterna likställer plats med en scen för agerande och skådespel, men som Tuan skriver ”A scene may be of a place but the scene itself is not a place”, eftersom uppfattningen om scenen skiftar beroende på perspektivet, till skillnad från platsen, som är den samma ur alla perspektiv (Tuan, 1974. s. 236). Det är kopplingen mellan plats och känsla som ger plats en stabilitet och det är denna stabilitet och upplevelse av kontinuitet som jag tänker mig ligger till grund för vår möjlighet att knyta känslomässiga band till platser. Arkitekterna bakom platserna som presenteras i JoLa verkar ha ett funktionsinriktat perspektiv på vad en plats bör vara och en förenklad och idealiserad bild av hur människor använder och relaterar till sin omgivning. Den humanistiska aspekten av plats, den som rör känsla och gränsar till filosofi och psykologi verkar undgå dem.

Plats och mening

Måste landskap ha en mening, eller beskriva något? Det är en mycket intressant och tankeväckande fråga som Marc Treib tar upp (Treib, 2002). Även om landskap och plats inte kan likställas kan frågan ställas och försöka besvaras även om plats. Jag hävdar att alla platser besitter mening, men som Treib poängterar finns inte meningen i själva platsen i sig, utan i mottagarens/uttolkarens upplevelse av platsen (Ibid.).

Treib skiljer mellan naturlig/evolutionär mening och syntetisk/uppfunnen mening och förklarar att den första uppstår genom användning och evolution, medan den andra innebär en slags medvetet och på så vis intellektuellt skapad mening, som är vanligt förekommande i den moderna staden (Ibid.). Den stora frågan för landskapsarkitekter är om det är möjligt att skapa mening hos platser. Säkerligen är det värdefullt att underbygga sin gestaltning med en personlig mening och ett slags intellektuellt resonemang. Detta är emellertid inte det samma som att denna mening – alltså den i grund och botten konceptuella – går att utläsa i den fysiska designen (Ibid.). Detta är inte i sig ett givet problem, men om man åter kopplar till den beskrivna situationen i artikeln i JoLa, ser vi ett typiskt exempel på överintellektualisering, där intellektuell mening överskuggat förståelsen för hur känslan och upplevelse av plats avgör vilken mening platserna får för dess brukare. Som platskapare kan det vara värdefullt att förstå att platsens mening i slutändan inte ligger i det underliggande intellektuella konceptet, utan i platsens form och fysiska uttryck. Det är detta, det fysiska i sig och hur det fysiska påverkar en själv och andra, man faktiskt upplever.

Plats och samhörighet

Plats och samhälle är tydligt knutna till varandra och stärker på så vis varandras identitet. Människor är sina platser och platser är sina människor. Man kan tala om en cirkulär påverkan där det är svårt att egentligen skilja de två åt. Det uppstår ett kollektivt medvetande för gemensamma platser och i detta sammanhang kan man tala om offentliga platser, som är skapade och känns igen genom allmänna erfarenheter och förståelse för gemensamma symboler och innebörder. (Relph, 1976)

Den offentliga platsen bör inte enbart förstås i termer av samhörighet grundad på gemensamma sociala värden, utan också genom sin fysiska beskaffenhet. Offentliga platser har enligt Kevin Lynch ofta en ”hög igenkännbarhet” (”high imageability”) och med detta menas att de trots

förändringar genom historiens gång lyckas behålla sitt fokus i folks medvetande (Ibid.). Exempel på sådana platser är centrala stadstorg och stadsparker. Tuan delar in platspersonlighet i två kategorier; platsen, vars väsen väcker beundran och platsen vars väsen frammanar omtanke. Den beundrade platsen är ofta monumental och tydlig i sin utformning och betecknas av Tuan som 'Public symbols' eller på svenska 'offentliga symboler' (Tuan, 1974). Den omhuldade platsen har en tydligare personlig anknytning men inte lika tydliga fysiska kännetecken. Förhållandet till dessa platser påverkas ofta av en tidsmässigt lång förbindelse, tex. platsen man är uppvuxen på, och denna typ av plats kallar han 'Fields of care' (Ibid.), som kan översättas med 'meningsfulla platser'

Platser med "hög igenkännbarhet" kan ofta uttrycka makt och storhet och utnyttjas, eller skapas ofta för att beundras av allmänheten (Relph, 1976). Relph citerar Robert Goodman för att beskriva hur dessa påverkar oss.

"The more magnificent and monumental the official public places the more trivial becomes the citizen's personal environment, and the more he tends to be awed by the official environment..." (Ibid. s.35).

Tuan påstår att monumentalt byggande sedan 1800-talet har blivit mindre vanligt och därigenom även ambitionen att skapa platser som förmedlar lokal och nationell stolthet. (Tuan, 1974) Jag skulle vilja argumentera mot detta och påstå att monumentalitet inom stadsbyggande i hög grad är en aktuell och tydlig fråga. Vad är tex Turning Torso om inte en symbol för Malmös starka framtidstro? Man kan också ta exemplet Ørestad – den nya staden utanför Köpenhamn – som jag upplever som en mycket tydlig 'offentlig symbol'. Som Tuan skriver kan symboler i sig vara platsskapande.

"Monuments, artworks, buildings and cities are places because they can organize space into centers of meaning" (Ibid., s. 239).

Det jag kan tycka är problematiskt i fallet Ørestad är hur sammanhanget blir så svårt att tolka. Det är trots allt primärt en plats att bo och arbeta på, som i högre utsträckning uppfattas som en tydlig offentlig symbol (och inte i bemärkelsen exceptionellt gott stadsbyggande, utan i nationellt skrytbygge) än som en meningsfull plats, vilket uppenbarligen är sorgligt med tanke på platsens primära, lokala och vardagliga funktion. Folk ska leva här; inte bara nu, då sammanhanget äger en viss nyhetens behag, utan även framöver, då arkitektonisk extravagans har blivit uttjatad och man inser att ingen egentligen vill leva i ett "arkitektur-ghetto".

Plats och det personliga

Även om den gemensamma upplevelsen av plats utgör en betydande del av platsbegreppet är det i slutändan så att all platsupplevelse är individuell. Samtidigt är alla individer en del av ett större sammanhang vilket medför att den individuella upplevelsen av den offentliga platsen färgas av detta sammanhang (Relph, 1976).

Tuans begrepp 'fields of care' förtydligar ytterligare människans känslomässiga band till platser. 'Meningsfulla platser' saknar tydliga yttre tecken och denna typ av platsupplevelse nås endast inifrån. Den bygger på en djupare, mer personlig relation, som uppstår genom återkommande kontakt med platsen; den blir ett återkommande inslag i vår vardag (Tuan, 1974). Typiska 'meningsfulla platser' kan vara miljön kring vårt hem, arbetsplatsen eller stugan vi längtar ut till. Det som präglar denna typ av platser är att de utgör den fysiska miljön där nära och personliga

relationer uppstår och underhålls (Ibid.). Oundvikligen blir dessa platser en förlängning av oss själva, inte bara scenen där våra liv utspelar sig. Våra platser blir en del av oss och vi blir en del av våra platser.

Känslan av att en plats går förlorad eller skadas är ett tecken på att den verkligen är en förlängning av en själv. Vid ett tillfälle då jag besökte mina föräldrar gick jag ut en runda i området jag vuxit upp i och till min förskräckelse upptäckte jag att man gått rätt hänsynslöst fram och röjt och avverkat och plogat upp de spännande små stigarna och i deras ställe anlagt bilvägsbreda gångar belagda med vass stenkross. Borta var mystiken, det sinnliga och det specifika för platsen, så som jag, inte bara minns den, utan älskat den; så som jag kan se tillbaka på och älska det barn jag var då jag lekte där. Ingreppet innebar inte bara en förändring av platsen, utan - kanske på grund av sin läsbara brutalitet i genomförandet - en direkt kränkning av mig som person. Det fick mig att må illa och bli ledsen. På samma vis kan man reagera då man bevittnar en kränkning av en annan människa. Man lever sig in i och blir den där platsen, eller människan.

'Offentliga symboler' kan även de kränkas, men upplevelsen av detta är mer tydligt kollektiv, som när ett land invaderar ett annat och alltså kränker dess territorium och dess folk, eller när man upptäcker att någon vräkt omkull blomstertrågen på stadshusets trappa och man tänker "vilka jävla störiga idioter som alltid ska förstöra för oss andra".

Det är viktigt att uppmärksamma relationer mellan människor när man undersöker 'meningsfulla platser', eftersom det just ofta är den sociala kontexten som i hög grad definierar dessa platser (Tuan, 1974). Vårt sätt att interagera har emellertid förändrats ganska radikalt de senaste 50 åren, vilket har lett till en försvagning av många 'meningsfulla platser'. Lokala nätverk har luckrats upp som en naturlig följd av att folk inte längre vistas i och kring sina bostäder på samma vis som tidigare. Både män och kvinnor arbetar, vilket också leder till att barnen går i förskola. När banden mellan människor löses upp, försvagas även dessa människors förankring till den plats dit det sociala sammanhanget en gång var knutet (Ibid.).

4.6. Sammanfattning och reflektion kring begreppet plats

Vår världsuppfattning bygger i stor utsträckning på vårt organiserande av olika platser, vilka på ett eller annat vis påverkar våra liv. Det kan röra sig om platser vi känner mycket väl genom att vi vistas på dem dagligen, men det kan också vara platser på andra sidan jorden, där vi aldrig varit, men som vi ändå skapat oss en uppfattning om, för att kunna hänga upp annan information på.

Det finns ingen objektiv sanning om vad plats är eftersom upplevelsen av plats i slutändan är subjektiv. Plats upplevs heller inte som en separat företeelse, utan alltid i relation till något annat, till andra platser och till alla de erfarenheter och referenser som finns hos den individ som möter platsen.

Plats har alltid en fysisk visuell form och det är primärt denna vi uppfattar och relaterar till när vi möter nya platser. I formen kan man emellertid efter ett tag utläsa andra aspekter av plats, såsom tidens gång och påverkan, men också de sociala sammanhang som såväl ligger bakom platsen, som de som uppstått som ett resultat av den.

Plats rymmer mening, den mening som vi som möter eller reflekterar över platsen tillskänker den. Det är i sammanhanget viktigt att notera att den intellektuella meningen bakom platsen inte nödvändigtvis, utan snarare mycket sällan, är den mening som utläses ur platsen i sig.

Att platser är meningsfulla beror till stor del på att vi knyter känslomässiga band till dem. Platser kan vara viktiga för oss på ett privat och personligt plan, eller för att de är viktiga symboler för gemenskap och mer samhällelig samhörighet.

När jag i det följande reflekterar kring platsbegreppet gör jag det genom att dra paralleller mellan teorierna kring plats och dagboken som skildrar mina platsupplevelser av Karlskronaplan.

I kombination med ordet *upplevelse* blir innebörden av ordet *mening* positivt laddad. Att uppleva mening likställs ofta med att utvinna en positiv erfarenhet eller känsla ur en viss situation. På detta vis blir en plats med mening synonym med en meningsfull plats. Meningsfulla platser blir viktiga för oss, vilket redan har konstaterats, eftersom de kan sägas utgöra delar av oss själva. Vad jag vill komma fram till är emellertid att det att uppleva en plats som meningslös ändå är en meningsfull platsupplevelse. Den meningslösa platsen är i samma utsträckning som den meningsfulla en plats med mening, bara det att den inte uppfyller vår önskan om vad platsen skulle kunna vara, vilket antagligen speglar min egen relation till Karlskronaplan. Vad jag kommer fram till genom detta resonemang är att alla platser har en mening i vår upplevelse av världen, oavsett om meningen bidrar till en positiv eller negativ upplevelse. Detta betyder alltså att alla platser har betydelse för oss, oavsett vad vi tycker om dem och det är av denna anledning jag vill omgestalta Karlskronaplan.

När jag omdanar Karlskronaplan är meningen inte att jag ska byta ut och fylla platsen med nytt innehåll utan istället att förse platsen med substans som kan skapa meningsfullhet. Jag tror att det är två olika saker som det är viktigt att hålla isär, eller i alla fall ha distinktionen i åtanke. Det är nog viktigt att skifta fokus från platsens funktionella innehåll till hur platsen förhåller sig till sin omgivning och då syftar jag inte bara till den fysiska kontexten, utan också till mänskliga relationer och känslomässiga band. Med detta menar jag att platsen inte, med sina konkreta funktioner kan tjäna sig själv utan måste lyfta och knyta an till sitt sammanhang.

Det är just detta sammanhang, alltså kopplingen till sin omgivning, som jag upplever att Karlskronaplan har avskurits från. I takt med att färre människor vistats här dagtid tycks platsen ha mist sin mening som knutpunkt för sociala band och i och med detta har det varit fritt fram att fylla platsen med konkreta funktioner, för att maskera dess plötsliga ”meningslöshet”. De instoppade funktionerna skapar en skenbar funktionalitet, men det förhåller sig så att det bara är funktionerna i sig man kan utnyttja, samtidigt som de motverkar användandet av själva platsen i sin helhet.

Det verkar vara svårt att finna en balans mellan funktioner och funktionalitet, vilket vi ser hos de tomma platserna i JoLa, där motreaktionen mot överbelamringen, resulterar i att platser istället blir tomma scener. Det verkar som om det finns ett cykliskt förlopp, där övermöblering övergår i tomma platser, som sedan fylls med funktioner för att upplevas vara av värde. I boken *Contemporary Public Space* beskrivs hur platsgestaltningen utvecklas.

“Traditional public space, which look more often like transient elements of the urban form, cluttered with necessities, services and other facilities that render them increasingly devoid of communal significance and interest, are being replaced by the places occupied by infrastructure, networks and edges, capable of expressing new centralities and new meanings” (Aymonino et al., 2006).

Infrastruktur och nätverk ska uttrycka ny mening, men kanske kommer man ingenstans i längden om man oavsett ur vilket perspektiv, grundar platsers betydelse och mening på konkreta funktioner. Detta knyter an till mina tankar om funktioner och funktionalitet och jag menar att en plats full av funktioner inte nödvändigtvis, utan snarare sällan, är funktionell, sedd som en plats i sitt sammanhang.

I Karlskronaplans fall är det just missbruket av den ”tillgängliga” ytan/volymen/rummet jag reagerar så starkt mot. Det ligger en risk i att vara en ”tom plats” utan direkt synliga eller mätbara funktioner. Vad jag försöker komma åt är att en plats som inte upplevs vara sig själv nog riskerar att falla offer för en successiv och oplanerad möblering, vilket jag anar har hänt Karlskronaplan. Att platsen successivt har kommit att rymma funktioner som ansetts nödvändiga i staden, är nog inte enbart ett resultat av att funktionerna i sig anses nödvändiga, utan det talar nog också om en oförståelse från planeringshåll för den tomma platsen. Det vittnar om en syn på staden som en effektiv organism, där var utrymme måste innehålla tydliga och gärna mätbara funktioner. På detta vis har Karlskronaplan gått från att fylla en funktion i sitt stadssammanhang till att fyllas med funktioner som motverkar sammanhanget och skapar en obalans, eller snarare sagt, en felplacerad not i ett i övrigt välkomponerat stycke.

Hur jag upplever Karlskronaplan är starkt färgat av att jag bor där. Detta kan både ses som en för- och en nackdel då man ska omgestalta en plats. Jag ser platsen tydligt från mitt bokstavligen och bildliga perspektiv. Jag kan ju så att säga inte möta den förutsättningslöst. Men så kan man väl heller aldrig möta en plats, oavsett om den är känd sen tidigare eller inte; utan att lägga in sig själv. I mitt fall är det mycket tydligt och uppenbart att jag har ett nära förhållande till Karlskronaplan och därmed blir det kanske också lättare för mig att uppmärksamma detta faktum och ha det i bakhuvudet när jag drar mina slutsatser om platsens beskaffenheter. Jag tar så tydligt mina uppfattningar om denna plats för givna att de paradoxalt nog också blir lättare att ifrågasätta. Åtminstone vill jag inbilla mig detta.

Även om det är för mitt eget nöjes skull, eller i alla fall på egoistiska bevekelsegrunder, jag omgestaltar Karlskronaplan är det inte uteslutande för mig själv jag skapar platsen; det finns andra

mottagare inblandade. I arbetet med att omgestalta Karlskronaplan såg jag också andra framför mig som skulle kunna dra nytta av den nya form som öppnar upp för nya användningsområden. Om jag emellertid uppfattar Birgerstam rätt ligger en bred allmängiltighet i det intuitiva. Med andra ord: för att kunna förstå andras behov och önsknings på ett grundläggande plan måste jag först leva mig in i, granska och på ett förutsättningslöst vis gå till botten med min egen relation till platsen (Birgerstam, 2000). Att relatera till plats blir alltså det samma som att relatera till andra, delvis genom att relatera till sig själv.

Karlskronaplan är en i fysiskt avseende tydlig plats, eftersom den utgör en öppen avgränsad yta i ett i övrigt tätbebyggt stadslandskap. Platsen har också utmärkande särdrag i form av de gigantiska popplarna, vilket gör att mycket av platsens identitet troligtvis är knuten till dessa. Detta medför att bitarna vid sidan av uppfattas som vagare och inte ingjuter en lika stark platsupplevelse i folks medvetande. Jag har många gånger refererat till gröningen nordost om mitt hus utan att folk fattat vilken plats jag talar om, även om de flera gånger gått förbi den. Träden pockar på uppmärksamhet och gör att andra delar blir suddigare.

Karlskronaplans popplar utgör utan tvekan ett mycket tydligt och laddat inslag på platsen. Man skulle kunna hävda att de bidrar med ett 'offentligt symbolvärde' till platsen, genom sin regelbundna placering, men även i kraft av att vara symboler i sig själva. De utstrålar styrka, de trotsar, de mäter sig mot de omgärdande byggnaderna genom att sträcka sina grenar över taknockarna. De talar tydligt om för oss att platsen har en historia; man vet det, för man förstår att det har tagit tid för dem att bli såhär stora, knöliga och levande. Det blir samtidigt genom denna beskrivning av träden som jag inser att de i mindre utsträckning är symboler för platsen och i högre utsträckning relaterar direkt till oss människor. De är levande ting, nästan varelser. Jag inser att ett avlägsnandet av dessa träd skulle väcka ont blod, men inte så mycket för att det skulle innebära en kränkning av platsen i sig, som en kränkning av träden och indirekt av alla dem som håller av träden.

Karlskronaplans 'offentliga symbolvärde' grundar sig inte bara på popplarna utan också i hög grad på platsens klassiska proportioner och symmetri som tillsammans utgör ett formellt formspråk. Detta sätt att manifesteras pondus uppfattas emellertid som lite föråldrat och står inte riktigt i samklang med den identitet genom vilken Malmö som stad i dagsläget försöker profilera sig. Malmö är en mångfacetterad, levande och ungdomlig stad – ungdomlig så till vida att framtiden betonas starkare än det som varit – och i det sammanhanget kan Karlskronaplan uppfattas som gammalmodig och förlegad.

Beskrivningen av hur platser med "hög igenkännbarhet" påverkar sin omgivning genom att påkalla uppmärksamhet på bekostnad av de mer privata platserna som i jämförelse förlorar i betydelse, kan illustrera min uppfattning av att Karlskronaplan hamnat mitt emellan att vara en representativ och en mer privat plats. Karlskronaplan är ursprungligen en lokalt offentlig plats som givits representativa kännetecken när det gäller form, symmetri, innehåll och orientering mot gatan. Denna aspekt av Karlskronaplan syftar till att representera staden Malmö i ett större perspektiv. Funktionen som gemensamhetsplats i folks vardag har varit av underordnad betydelse. Detta kan vara en anledning till att man inte har värnat om platsen i ett lokalt sammanhang, samtidigt som den ur ett stadsperspektiv – med synen på stadsrum som identitetsbärare för staden - rent form- och funktionsmässigt spelat ut sin roll. Jag vill påstå att Karlskronaplan har fallit offer för någon slags platslöshet och blivit ett tomrum utan upplevd positiv mening som slumpartat fyllts med funktioner, lite med känslan av "i väntan på..." Här blir tidens gång tydlig. Attityden gentemot platsen har förändrats. Fokus har flyttats från det representativa mot det mer vardagliga och

lokala sammanhanget. Själva platsen i sig har fastnat någon stans mitt emellan. Formen är den samma, träden finns kvar med sin symmetri, men samtidigt har oglamorösa vardagsfunktioner som sopåtervinning, hundrastning och snabbmatsätande fyllt platsen. Det är häri jag upplever att Karlskronaplan blivit något av ett varken eller.

I ett tidigare exempel från Ørestad beskrev jag en konflikt mellan platsens 'offentliga symbolvärde' och dess egenskap som bärare av mening. Denna problematik kan jag även skönja i fallet Karlskronaplan. Skalan på problemet är givetvis inte den samma, men om man skulle addera alla de platser runt om i staden som på grund av förvirrande uttryck blir till ett varken eller och därmed till intet, inser man att det trots allt är ett problem att ta på allvar. Karlskronaplan undrar: "Är jag en publik symbol för något och i så fall vad, eller är jag här för att betyda något för dem som rör sig här varje dag; för dem som tittar ner på mig från sina fönster, för dem som passerar på väg hem eller till jobbet, för dem som önskar att det fanns en mening i att stanna upp här ett tag och bara vara". Jag anser inte att det per definition finns någon konflikt mellan en plats offentliga symbolvärdet och dess förmåga att rymma mening, men emellanåt, i synnerhet då symbolen tycks ha mist sin betydelse utan att ha ersatts med ny mening, upplever jag trots allt att de två kan hamna i konflikt.

Jag tycker emellertid inte att Karlskronaplan har spelat ut sin roll som en representativ plats för staden, det är snarare denna funktion jag vill återskapa genom att omgestalta platsen. Sättet att göra det på kräver emellertid andra grepp än tidigare. Det är endast genom att vara en plats med tydligt lokal och vardagligt förankrad mening som Karlskronaplan kan bli värdefull även för Malmö i stort.

När jag tänker på Karlskronaplan blir det uppenbart för mig att jag tilldelar platsen en personlighet. Detta arbete startade i att jag fick impulsen att omgestalta Karlskronaplan och när jag frågade mig själv varför blev det spontana svaret att jag tycker platsen ska få lov att vara något annat än en hundrastplats och uppställningsyta för återvinningscontainrar. Men hur kan en plats vara värd en annan tillvaro? Jag antar att svaret är att jag innan jag ens teoretiserat kring platsbegreppet gjorde en intuitiv koppling mellan plats och människa och omöjligheten i att riktigt skilja dem åt. I samtida populärkultur har begreppet "makeover" – ibland med prefix som "total" eller "extrem" – blivit mäktigt populärt. I synnerhet när det gäller att göra om utseendet hos människor, som på grund av fysiska "avvikelser" såsom fetma, stora näsor eller skeva tänder, mår dåligt och känner att de inte kan vara sig själva fullt ut. Man skulle kunna påstå att jag förhåller mig till Karlskronaplan på ett liknande vis; jag ville ge Karlskronaplan en makeover så att platsen kan få lov att vara sig själv. Karlskronaplan får genom en omvandling en andra chans.

Plats är inte bara "här och nu" utan i lika stor utsträckning det som varit och det som kommer att bli. Att rangordna, eller egentligen att ens dela upp tid i tre delar är märkligt, eftersom tid är något kontinuerligt. Det är emellertid lättare att se på historia, alltså det som varit som ett oavbrutet flöde, än att tänka sig framtiden med samma kontinuitet. Anledningen till detta kan vara att vi när vi studerar det som varit – även om detta traditionellt sker punktvis genom betoningen av avgörande fältslag eller revolutionerande uppfinningar – trots allt kan skapa oss en föreställning om orsak och verkan. När det gäller framtiden är detta svårare, eftersom vi inte kan veta mellan vilka händelser vi kan göra rationella kopplingar. Detta innebär att det jag präntar ner på pappret, alltså min plan över Karlskronaplan, bara är ett övergående ögonblick i platsens historia. Vad som blir av platsen om den väl skulle göras om efter mina planer kan jag inte ha någon kontroll över. Som landskapsarkitekt måste man relatera till alla tidsaspekter och planera för det okända. Det är i denna avgrunds djupa ovisshet som yrkets spänning ligger; att i möjligaste mån föreställa sig framtiden.

5. Gestaltungsförslag och avslutande diskussion kring plats, skapandeprocess och platsskapare

Den slutgiltiga formen för Karlskronaplan tillkom som ett sista moment i mitt arbete. Jag hade sedan tidigare skisser, ord och bilder i huvudet, men ingen färdig produkt. Mina reflektioner kring hur den klassiska landskapsanalysen, dagboken och den teoretiska fördjupningen i platsbegreppet påverkade gestaltungsresultatet kommer jag senare att gå in på. Först ska jag emellertid presentera det slutgiltiga gestaltungsförslaget.

5.1. Gestaltungsambitionen

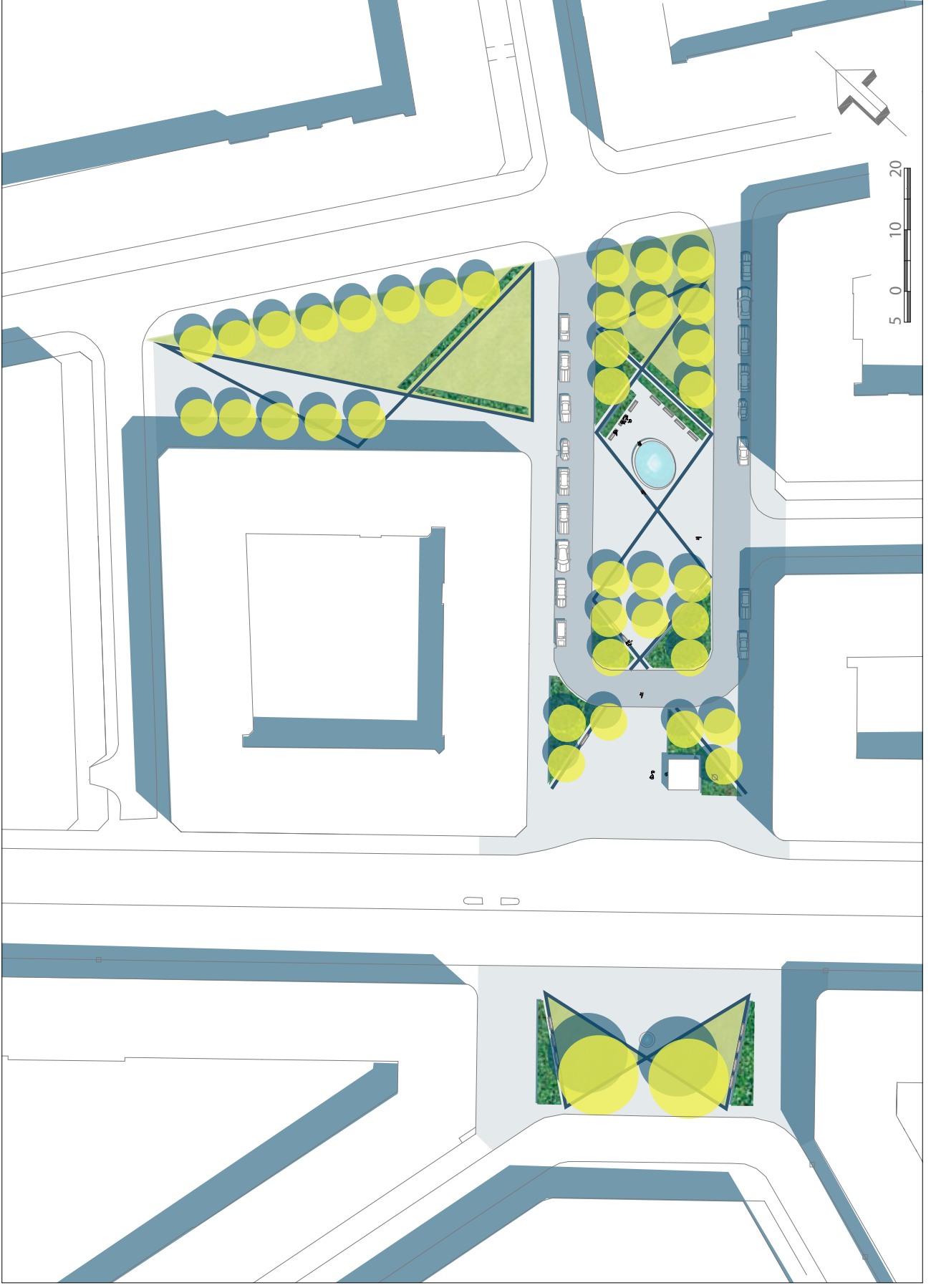
För att knuffa Karlskronaplan i rätt riktning är det dags för en förändring där hela platsen behandlas i ett grepp och där inte insatser sker punktvis.

Min ambition är att skapa ett enhetligt men varierat stadsrum som erbjuder möjligheten att användas på många vis. Genom en gestaltning som möjliggör mångsidigt användande förankras Karlskronaplan i sitt lokala sammanhang och blir en plats att värna om även i ett större stadssammanhang.

Mina ledord har varit:

Kontrast	Kontrast mellan ljus och skugga, öppet och slutet skapar en dynamik och spänning hos platsen.
Enhetlighet	Platsen har olika delar, men de samspelar med varandra genom återkommande material och formspråk.
Rörelse	friare rörelse uppnås genom avlägsnandet av fasta hinder. Vegetation används så att den inte hindrar framkomligheten, samtidigt som den skyddar dem som uppehåller sig på platsen. Friare sikt gör också att platsen uppfattas som en helhet.
Varande	Sitta, stå och ligga. Ensam, tillsammans med andra, i sol eller skugga. Det ska gå att välja hur man vill uppehålla sig på platsen. Gestaltningen ska ge möjlighet för verksamheterna att utnyttja ytor för sina aktiviteter.

5.1.1. Illustrationsplan

5.1.2. Vyer

Från gröningens nordöstra hörn

Den öppna platsen öster om Amiralsgatan

5.2. Avslutande diskussion

För att kunna koppla teorierna kring plats till gestaltungsprocessen använder jag mig av begreppet platsspecifik. Ordet förekommer i gestaltningssammanhang och har samtidigt en tydlig koppling till plats och det som gör en viss plats unik, nämligen det specifika hos den. Genom att undersöka begreppet platsspecifik förväntar jag mig kunna utläsa samband mellan platsen som objekt för min gestaltning och själva gestaltningprocessen.

Mina funderingar kring begreppet uppstod när jag läste igenom min dagbok och vid återkommande tillfällen fastnade vid frågor som rörde platsens potential i relation till den form jag letade efter. Vad jag egentligen menade när jag använde mig av begreppet potential i min dagbok var länge dunkelt, men nu börjar det klarna. Jag märker att jag likställer potential med de egenskaper och företeelser hos platsen som jag upplever som positivt specifika. Svårigheten i att definiera potentialen torde bero på att den inte upplevdes direkt genom den befintliga fysiska miljön, utan var dolda värden jag snarare kopplade till platsens möjlighet att utvecklas till något bättre.

Vad jag omedvetet sökte i min skissprocess var troligen den ultimata formen; den som bäst kan återge det specifika hos platsen. Jag ville helt enkelt vara så platsspecifik som möjligt i min design. Denna, i sitt ursprung, intuitiva och oartikulerade upplevelse tvingar mig att försöka förstå vad det att vara platsspecifik egentligen innebär. Kan landskapsarkitektur *vara* platsspecifik, eller *är* landskapsarkitektur per automatik platsspecifik och vari ligger i så fall det specifika?

Begreppet platsspecifik tycks ha sina rötter inom konsten, men hur det har kommit att användas inom landskapsarkitekturen är mindre väl dokumenterat. I sin c-uppsats *Konstens dematerialisering* beskriver Ann-Louise Sandahl hur begreppet platsspecifik uppstod under 60-talet, i samband med att modernismen övergick i minimalism. Minimalismens enkla och avskalade form syftade till att involvera betraktaren i en konstupplevelse som betonade en process i tiden, beroende av rummet (Sandahl, 2008). Enkelheten och skulpturens ofta stora format väcker inte omedelbara känslor, utan tvingar betraktaren att ta ett steg tillbaka, i såväl bildlig som bokstavlig bemärkelse, och ta in sammanhanget: konstverkets relation till rummet (Ibid.).

Minimalisterna betonade inte enbart rummets betydelse i konstupplevelsen, utan även tiden. Ett icke-figurativt konstverk kan inte upplevas omedelbart utan kräver tid för att tolkas. ”Minimalisterna trodde inte att ett verk kunde uppfattas med en enda blick utan som en process i tiden.” (Ibid., s.8). Detta sätt att se på konst betonar dess bakomliggande rumsliga och tidsliga mening, snarare än dess rent figurativa aspekter. Här kan man dra en parallell till platsbegreppet som också genomgått en omdefiniering, eller snarare vidareutvecklats. Från att i stor utsträckning ha indikerat rumslig orientering och läge, med betoning på fysiska aspekter, har plats kommit att rymma tid, process, historia och en betraktare, som genom sin närvaro blir en del av platsen själv. Likaledes hävdade minimalisterna att ”betraktarens upplevelse skapade verkets betydelse och att platsen var del av denna upplevelse” (Ibid., s.11). Platsspecifik konst idag betonar att verket är en funktion av platsen och sammanhanget. Begreppet platsspecifik har emellertid i detta sammanhang kommit att omdefinieras, vilket innebär att fokus har ”förskjutits från att vara en fixerad, bestämd fysisk plats till en diskurs, fråga eller virtuell sajt” (Ibid., s.12).

Att vara platsspecifik innebär för konstnären Helen Escobedo att jobba med en design som samspelar med, mer än skiljer sig från platsen för konstverket. Med andra ord handlar det för henne om att relatera konstverket till den aktuella platsen (Escobedo, 1988). Detta kräver att man analyserar platsen och genom den genererade designen lyfter fram det hos platsen som man

tolkar är det specifika; alltså den eller de av platsens alla aspekter som man uppfattar som mest signifikant(a). Detta sätt att arbeta ter sig naturligt för all gestaltning som på något vis rör platser. Det finns ett utgångsläge, alltså platsen, som analyseras. Ur analysen vaskas de värden fram som tillsammans ligger till grund för designkonceptet, som i sin tur presenteras i en konkret design.

Jag hävdar emellertid att begreppet platsspecifik har disciplinärt olika innebörder eller användningsområden. Inom konsten kan det att vara platsspecifik ses som en metod, där man medvetet väljer att i sin gestaltning utgå från en given plats, eller kontext. På så vis blir konstverket en konceptuell tolkning av ett sammanhang, vilket inte bör förväxlas med den mer traditionella konsten, som även om den utgår från fysiska platser, har sitt fokus på det deskriptiva.

Som arkitekt har man ett val när det gäller att aktivt förhålla sig till specifika platser. Ibland är byggnader ritade utan kännedom om var de en gång ska hamna, t.ex. kataloghus, och i dessa fall är den specifika platskännedomen obefintlig från arkitektens sida, även om denna säkert för sitt inre har en bild av det sammanhang byggnaden bör befinna sig. Dessa byggnader kan sägas vara sprungna ur en inre fiktiv plats. Denna inlevelse från arkitektens sida är emellertid ingen garanti för att hus hamnar där de ”passar”, det är snarare så att kataloghus ofta uppfattas som lite stela och tråkiga just för att den där platsen i arkitektens fantasi - måhända lite väl idealiserad eller stereotyp - inte existerar i verkligheten.

I det följande ämnar jag utgå från begreppet platsspecifik i sammanhang som rör landskapsarkitektur. Jag ställde tidigare frågan huruvida landskapsarkitektur kan vara platsspecifik och enligt min mening är det mer eller mindre omöjligt att inte förhålla sig till en given plats när man gestaltar och på så vis blir allt en landskapsarkitekt producerar mer eller mindre medvetet platsspecifikt. Men vad betyder det egentligen när man beskriver en given landskapsarkitektur som platsspecifik?

Genom min dagbok uttyder jag att jag hade en önskan om att vara så platsspecifik som möjligt i min design och detta innebär att jag måste ha haft en idé om vad detta egentligen innebär rent konkret, även om önskan i sig inte var medvetet uttalad. I utbildningssammanhang har begreppet platsspecifik framförallt förekommit vid kritiktillfällen och utifrån dessa situationer har jag dragit slutsatsen att begreppet framför allt har kommit att användas för att beskriva att det designförslag man ser framför sig visuellt samspelar med eller tydligt baserar sig på den befintliga miljön. Detta blir nästan synonymt med att designen inte ska synas, inte riktigt upplevas, men ändå vara det bidrag till platsen som lyfter den och gör den till något bättre.

Denna uppfattning måste jag ha slutit mig till när jag la fram 23/2-förslaget (som en reaktion mot ”blixten”), där förändringarna egentligen bara var små och huvudsakligen kosmetiska. När jag gjorde detta förslag upplevde jag det som att jag lyssnade till platsens ande och lite utelämnade mig själv från gestaltungsprocessen. Det var nästan som att jag tänkte att om jag blandar in mig själv i det här kommer det ju inte att handla om platsen. Denna plötsliga rädsla för att blanda mig med platsen kanske bestod i att jag inte längre kunde skilja mellan det som är specifikt för mig och det som är specifikt för platsen. Allt blev ett och på så vis blev jag personligen mer ansvarig för min produkt och den kopplingen ville jag kanske minimera. Att ta kritik för något som rör mig personligen kan vara svårt, lättare blir det om jag kan skylla på Genius loci. ”Det var inte jag som ville det här, men platsens ande sa åt mig att tona ner mig själv”. Här kan man utläsa att jag likställer det att vara platsspecifik med att lyssna på Genius loci och dansa efter dennas pipa.

Fram till det att jag skulle besluta mig för en form hade jag varit vän med platsen. Vi var nära och vi tyckte om att utväxla idéer. Men så kom dagen då jag var tvungen att ta ett beslut och då upplöstes

denna känslomässigt nära koppling. Så länge man teoretiserar och skissar är jag och anden lite en och samma, men när det kommer till att slutligen bli konkret i mina beslut alierar jag mig från anden för att liksom kunna vända mig till denna som en separat part och fråga om lov, men också för att lägga över ansvar.

I mina reflektioner kring platsbegreppet beskrev jag min nära relation till Karlskronaplan. Jag menade att den, genom att vara så uppenbar, gjorde det lättare för mig att ifrågasätta mina antaganden om platsen. Jag upplever såhär i efterhand att ifrågasättandet inte nödvändigtvis förenklar situationen. Snarare upplever jag det som att granskandet av mina tankar kring och känslor för platsen gick till överdrift och fick mig att känna mig osäker inför allt som hade med platsen att göra. Mitt eget förhållande till platsen, till känslan, till gestaltungsarbetet och framför allt till den färdiga produkten. Det är kanske i samband med denna osäkerhet som man faktiskt börjar tänka på platsen som en ”annan”, någon man kan tillskriva självständiga och oberoende egenskaper.

Att vända sig till Genius loci innebär i praktiken att man återanvänder historien – med alla dess dimensioner – för att bekräfta riktigheten i det man gör (Treib, 2002). Frågan är bara hur man kan veta att anden är god och att det är tillrådligt att följa denna (Ibid.). Sist men inte minst, vad innebär det egentligen att följa anden? Även om jag går på djupet med platsens ande återstår problemet med att översätta ande till en konkret gestaltning. Oavsett vad man kommer fram till när man bekantar sig med platsens ande finns det ju tusen sätt att förhålla sig till den information och känsla platsens ande förmedlar när man omvandlar dessa till design. Kanske blir designen, som jag ovan beskrev, ”osynlig”, dvs. smälter in i platsens ursprungliga eller befintliga struktur, eller så väljer man att tydligt bryta med det befintliga. Vilken design är mest platsspecifik?

Frågan ger sitt tydliga svar: ingen, eller båda. Detta tycker jag pekar på att begreppet platsspecifik är olämpligt att använda i utvärderingen av landskapsarkitektur. Jag tycker att det förvirrar mer än det förklarar, särskilt inom en disciplin, där man redan rör sig med så mångtydiga och ibland förvirrande begrepp som landskap och plats.

Min reservation mot begreppet platsspecifik inom landskapsarkitekturen beror inte enbart på att jag tycker att det är ett otydligt begrepp. Jag anser dessutom att det, så som det används, bidrar till att förenkla platsbegreppet i sin helhet. Begreppet sätter fokus på de visuella aspekterna av plats och förringar oundvikligen övriga. Landskapsarkitektur är i sig redan en mycket visuellt inriktad disciplin och jag tycker att användandet av begreppet platsspecifik i utvärdering av landskapsarkitektur befäster det visuellas dominans och gör att platser mer kommer att handla om yta än om mening. Att landskap och plats allt för mycket förknippas med det visuella leder till att andra värden, genom vilka man kan argumentera för betydelsen av platser, hamnar i skymundan. Platser blir i ännu högre utsträckning förknippade med det visuella och underordnad blir deras innebörd, så som bärare av mer osynlig – men inte desto mindre viktig – mening i det vardagliga livet.

Att använda begreppet platsspecifik inom landskapsarkitektur leder via det visuella till att fokus hamnar på designen. Slutprodukten, det visuella formdestillatet av den ursprungligen betydligt bredare uppfattningen av platsen hamnar i fokus medan designprocessen kommer att spela en underordnad roll. Faran med fokus på produkten kan vara att man som platsskapare går händelserna i förväg och på sätt och vis hoppar över skissandet, som i sig är ett utforskande av platsen. ”Man balanserar mellan möjlig ordning och kaos, säkerhet och otrygghet, kontroll och slump” (Birgerstam, 2000, s.53) i en öppen och tillåtande skissprocess. Om man inte ger sig tid att mer

intuitivt ta in och känna av platsen riskerar man att allt för omgående drar förhastade, stereotypa slutsatser om dess karaktär och betydelse i sitt sammanhang.

Jag tycker mig också kunna urskilja ytterligare ett problem med begreppet platsspecifik och det är dess oundvikliga men förrädiskt osynliga koppling till trender. Man närmar sig en gestaltningssituation med utgångspunkten att först lära känna platsen man ska jobba med. Uppfattningen av platsen färgas av ens erfarenheter som bygger på medvetna och omedvetna influenser. Ibland är det en redan väl definierad plats man närmar sig, som i huvudsak skall behålla sin ursprungliga funktion, men göras om för att nu bättre svara mot de förväntningar som finns på platsen. Jag anser att Karlskronaplan kan räknas till denna typ av plats.

I andra fall kan situationen vara mycket annorlunda, detta t.ex. då staden skall utvidgas och nya bostadsområden skall produceras och ta form ur... ja, ur vad hämtar dessa platser egentligen sin form? Man bygger bostäder i en gammal industrihamn och ger hus och utemiljöer en rustik och slitstark känsla. Man kanske använder cor-ten stål för att imitera rostent hos gamla skeppsskrov och betong för att behålla en lite rå känsla. Man tänker sig att man vänder sig och frågar platsen vad den är för någon, med resultatet att det visuella återigen blir dominant. Är detta det samma som att vara platsspecifik, eller handlar det inte mer om att ha en förutfattad mening om vad bostadsbyggande i industrihamn innebär? Det blir så att olika typer av miljöer förknippas med olika gestaltade uttryck. Man skapar typer av platser istället för specifika platser och detta leder i förlängningen till en slätstruken och likriktad arkitektur.

Genom granskningen av begreppet platsspecifik har jag också blivit än mer övertygad om processens centrala roll i allt skapande. ”Från början var allt kaotiskt, stort och osorterat, men kanske var det på grund av att detta kaos fick existera, som viktiga bitar så småningom kunde falla på plats och visa sina inbördes relationer. Hade jag strukturerat - och därmed sållat och begränsat - från början kanske jag hade förbisett det viktiga; det som så småningom ledde fram till något bra” (dagbok 12/2). Jag anser att det endast är i processen man kan tala om ett platsspecifikt *förhållningssätt* som är mer eller mindre djupgående. I utvärderingen av en design tagen från sin tillblivelseprocess bör man inte använda sig av platsspecifik, eftersom designen i sig blir/är specifik för platsen, i den bemärkelsen att den utgör en del av den. Viktigare hade varit sammanhangsspecifik - alltså hur platsen relaterar till sin omgivning - även om jag tror att det är detta man delvis syftar på när man använder platsspecifik. Om jag lotsar någon genom min designprocess och visar på kopplingarna mellan olika skeden kanske man kan använda begreppet platsspecifik som en beskrivning av denna process

Genomgående under detta arbete har jag alltså mer eller mindre medvetet utgått från övertygelsen om att designprocessen är av mycket stor betydelse för det gestaltade resultatet. Anledningen till detta kan delvis härledas från mitt allmänna intresse för skapandeprocessen, som ju faktiskt ligger som grund för mitt val av ämne. Att jag inledningsvis dessutom läste Skapande handling och satte mig in i hur skissprocessen kan fungera och vad den kan generera, stärkte mig ytterligare i min uppfattning.

För att citera mig själv: ”Vad jag börjar känna mer och mer är att arkitektur inte enbart är form, utan i grund och botten mer ett förhållningssätt till omvärlden som uttrycker sig genom den genererade formen” (dagbok 11/2). Om det ligger något i detta skulle man kunna förenkla det till att det i allt skapande är förhållningssättet till skapandets - och därigenom det skapades - kontext som är kärnan i all kreativ tillblivelse. Ännu enklare uttryckt är det inom landskapsarkitekturen förhållandet mellan platsen man jobbar med och den skapande processen som är det centrala, varmed gestaltningen blir den naturliga följden av processen.

Även om jag lägger in min känsla och min mening i platsskapandet och platsen är det inte givet att dessa blir meningsfulla för betraktaren, eller användaren av platsen. För en platsskapare kan detta vålla osäkerhet kring hur man ska närma sig en plats; är det min känsla och min mening eller brukarens som blir min primära utgångspunkt när jag gestaltar?

Det åligger arkitekten att göra en avvägning mellan att lyssna till sig själv och förstå sina bevekelsegrunder utifrån det specifika sammanhanget och att ta in brukarens perspektiv. Det finns nödvändigtvis ingen motsättning mellan dessa, men däremot någon slags spänning och för mig är det oklart vilken mening, min eller brukarens, som kommer först, eller väger tyngst. Fråga kan tyckas ha ett givet svar: brukarens. Problemet är bara att brukaren inte är en person utan flera, inte bara just här och nu, utan också i framtiden, i generation efter generation. Att till fullo leva mig in i dessa okända människors förhållande till den aktuella platsen är en omöjlighet.

I sammanhanget är det viktigt att poängtera sin egen roll som platsskapare, för när jag hävdar att förhållandet mellan plats och process är det centrala är det omöjligt att utesluta sig själv från såväl plats som process. Även om man som landskapsarkitekt huvudsakligen skapar platser som skall användas av andra tycker jag det är viktigt att göra skapandet till ett personligt nöje. Jag kommer i sammanhanget att tänka på Howard Roark, arkitekten i Ayn Rands *The Fountainhead* (Rand, xxxx). Jag tänker på hur han obevekligen skapar allt för egen njutnings skull. Genom att helt och hållet utesluta alla andras åsikter, behov och preferenser ur sin skapandeprocess går han till det allra djupaste av sig själv och når på så vis en slags universal allmängiltighet som han omsätter i sina byggnadsverk. Roark går varvet runt och är så självvisk att hans själviskhet övergår i någon slags äkta altruism. Även om Roark är ett extremt tankeexperiment tycker jag att det är tänkvärt, för hur kan någonting bli bra om jag inte allra ytterst gör det för mitt eget nöjes skull? Jag anser att det lustbetonade måste väga tyngre än det tvångsmässiga. Att fokusera på att ha roligt medan man gör, istället för att oroa sig för kvaliteten på resultatet, borde per automatik leda fram till något bra. Vill man lyckas, verkligen lyckas, tror jag att den personliga känslan måste få vara utslagsgivande.

Syftet med allt gestaltungsarbete är uppenbart att komma fram till den lösning som bäst svarar mot förväntningarna på den skapade platsen och i detta sammanhang kommer jag att tänka på begreppet ”opportunity costs”, som beskriver hur ett val per automatik leder till att man väljer bort något annat (Wikipedia – opportunity costs). Jag tror att det framför allt är i detta kritiska skede som risken finns att man kör över sin intuition och väljer att gå redan beprövade vägar. Det är nog främst här som trender och tidsanda, överdriven respekt för genius loci, behovet av att vara duktig, feighet m.m. kommer in i bilden vilket riskerar att leda till en slätstruken och likriktad arkitektur. Har man emellertid låtit designprocessen ta tid och vara väl förankrad i en själv så att man förstår sina motiv och framför allt sitt förhållande eller förhållningssätt gentemot den plats man jobbar med är sannolikheten större att man vågar stå för sin känsla och vara konsekvent gentemot processen.

Jag har insett att skapandeprocessen inte är linjär och följer en given logisk ordning. Jag har också fått erfara att den inte sker på bestämda tider, utan är något man bär med sig hela tiden. Saker och ting träder ofta fram och blir tydliga först när man konkretiserar dem i ord eller skiss, men många gånger faller bitarna på plats när medvetandet är fokuserat på något annat. Detta gäller gestaltningen av en plats, i lika hög grad som det teoretiska resonemanget parallellt med detta. Även om det finns en början och ett slut kan processen mer liknas vid en tratt som fylls till bredden av sorterat material av såväl intuitiv som mer medveten tanke och när allt runnit igenom har man fått en koncentrerad och hanterbar stråle. Det är i öppenheten inför det okända och svårdefinierade som utsikten till att lyckas vilar, men häri ligger också risken för att bli skrämmd av möjligheternas enorma bredd.

När det gäller möjligheter har den situation jag beskrivit i min dagbok varit ovanlig.

”I ett absolut verkligt projekt finns det alltid en massa begränsningar, men hur beter man sig i ett påhittat projekt? Var drar man gränsen mellan det rent visionära och verklighetens verklighet?” (Dagbok 4/2).

Utan begränsningar kan jag uppleva mig stå ganska naken inför platsen, det finns inget skiljelager mellan mig och den, inga yttre faktorer jag kan hänga upp mig på för att skapa distans mellan mig och platsen, inga yttre faktorer att använda som kreativa ingångar i skapandearbetet. Det finns ingen vilja, inga önskningar, inga behov utom mina egna och platsens, som ju på sätt och vis är jag men lika mycket alla andra. Utan yttre begränsningar blir skapandeprocessen högst personlig och nära en själv, men därmed också ytterst komplicerad, eftersom förhållandet till sig själv ofta är den mest komplexa relation man befinner sig i.

Jag har också blivit än mer övertygad om att bra landskapsarkitektur uppstår i mötet med andra engagerade som man kan stöta och blöta sina idéer med. Det är inte bara de ingående begränsningarna i projektet som kan vara värdefulla, utan också det motstånd och ifrågasättande man möter hos dem som försöker ta till sig ens idéer. Att tvingas argumentera för sina åsikter kan hjälpa en att se deras svagheter och styrkor. Avsaknaden av yttre begränsningar och involverade medarbetare är faktorer jag upplever har försvårat arbetet med att omgestalta Karlskronaplan. Själva skissandet har bara fungerat fram till den punkt då det faktiskt skall konkretiseras och anta en bestämd form.

Den insikt jag finner svårast att förhålla mig till är det faktum att kopplingen mellan skapandeprocess och slutgiltig produkt är så vag. Även om jag fortfarande anser att processen bakom produktens tillblivelse är viktig inser jag att en god process inte nödvändigtvis genererar en god design. Utan process blir det ingen form, något måste alltid förekomma det gestaltade och på så sätt går det inte att skilja dem åt. Emellertid upplever man inte nödvändigtvis processen då man ställs inför objektet och ur detta perspektiv ter sig den bakomliggande processen sakna betydelse.

Jag kan uppleva att det är något i övergången mellan skissande och slutgiltig gestaltning som är skrämmande. Delvis kan det bero på att det som fram till denna punkt har varit flytande, levande och dynamiskt plötsligt skall frysas och bli statiskt. Kanske är det frustrerande just för att den ögonblicksbild man då skapar omöjligt kan förmedla all den känsla, omtanke och inlevelse som finns bakom. Den resulterade gestaltning kan också upplevas frikopplat från processen eftersom man lämnar över den till någon annan. Min upplevelse av tillblivandet kommer jag inte att dela med dem som tar till sig ”min” plats, eftersom de reagerar på platsen i sig, dess fysiska aspekter och de sociala sammanhang de kan utläsa ur den. Ibland känner jag min som en amatörkemist som laborerar med okända substanser. Man tillför och drar ifrån, men hur platsen slutligen kommer att reagera med sin omgivning och vilka bindningar som kommer att uppstå ter sig nästan omöjligt att förutse.

Marc Treib ställer sig frågan: ”At what point does concept end and experience begin” (Treib, 2002) och det är här jag går bet, för inte ens jag är själv helt säker på kopplingen mellan mina tankar och känslor för Karlskronaplan och den gestaltning dessa resulterat i. Kanske är denna frustration ett utslag av att landskapsarkitekter, så som jag upplever det, har ett stort behov av att på ett konkret och sakligt sätt kunna argumentera för sina val och ställningstagande, även när det gäller det rent estetiska. Detta bottnar kanske i en önskan om att framstå som seriös och professionell, men det

leder till att mer sinnliga, känslomässiga och personliga aspekter av plats och platsskapande inte tillåts ha en tydlig och framträdande roll när man resonerar kring sin skapandeprocess, samtidigt som de oundvikligen finns där inom en och är omöjliga att skaka av sig. Att presentera en gestaltning och förklara någon aspekt av den med att man ”tycker det är vackert” verkar inte vara acceptabelt, det blir synonymt med att man inte har någon egentlig aning om vad man sysslar med.

Jag kan ibland tycka att det känns frustrerande att resonera i så abstrakta banor kring något som i slutändan upplevs så konkret; platserna finns där, överallt, oavsett mitt reflekterande kring dem, kanske inte som ”mina” platser, men ofta som någon annans. Känslan av meningslöshet kan delvis bero på att man i sammanhanget inte kan nå fram till någon sanning; någon sammanfattande konklusion om vad plats är och hur bra platser skapas. Det abstrakta tänkandet genererar emellertid någon slags medvetenhet om den komplexitet som ryms inom begreppet plats. Med denna vetenskap är risken inte lika stor att jag faller för – eller själv använder mig av – en stereotyp retorik när jag tolkar eller beskriver platser. Jag vill påstå att en viktig del av att ta till sig en plats, i syfte att förstå och gestalta den är att förhålla sig ödmjuk inför det faktum att man aldrig riktigt kommer att kunna inkorporera alla de aspekter – såväl fysiska som mer abstrakta – som ryms i begreppet plats.

Innan jag på allvar satte igång med detta examensarbete hade jag en föreställning om att en teoretisk djupdykning i platsbegreppet och gestaltningsprocessen skulle hjälpa mig i min praktik, men frågan är hur det egentligen blev med den saken. Jag hittade en frustrerad anteckning någon stans i mina papper:

”Jag var en gång säker på så mycket. Istället för möjlig ordning är nu kaos. Att försöka bringa klarhet i självklarheter ska man akta sig för. Använd ord och begrepp lite som du vill! Försöker du greppa deras innersta mening upptäcker du endast att någon sådan inte finns. Varje liten partikel går att dela och i stället för att nå en innersta kärna sitter du snart med en hög av smulor”.

Uppenbarligen har undersökandet framkallat en hel del frustration, eftersom vetenskapen om att allt inte är enkelt inte gör tillvaron mindre komplicerad. Jag var från början medveten om att jag inte skulle nå fram till några sanningar om plats och skapande, men jag var ändå säker på att det skulle finnas en stor behållning i att undersöka dem. Behållningen är arbetsprocessen i sig, snarare än det jag kommer fram till. Det är genom processen jag vidgat mitt medvetande. Även om tankarna och resonemangen fortfarande snurrar runt, runt har tankebanorna blivit vidare. Jag har en föreställning om att abstrakt tänkande alltid till en viss grad framkallar irritation, eftersom man aldrig når en sanning. Behållningen av att utsätta sig för det abstrakta och ogreppbara är emellertid att man så småningom förlikar sig med tillvarons outgrundlighet och på så vis inte räds det okända i samma utsträckning som tidigare.

”Jag anser dessutom att det okända är helt och hållet på min sida”

*Bob Hund, Fantastiskt
från Folkmusik För Folk Som Inte Kan Bete Sig Som Folk*

Källor

Facklitteratur

Aymonino, Aldo och Mosco, Valerio Paolo (2006). *Contemporary Public Space, Un-volumetric Architecture*. Milano, Italien: Skira Editore.

Birgerstam, Pirjo (2000). *Skapande handling, om idéernas födelse*. Lund: Studentlitteratur.

Condon, Patrick (2002). "Cubist Space, Volumetric Space" i: *Theory in Landscape Architecture – A Reader*, ss. 84-87. Philadelphia, Pennsylvania, US: University of Pennsylvania Press.

Gromark, Sten, Nilsson, Fredrik (red.) (2006). *Utforskande arkitektur*. Stockholm: Axl Books.

Molander, Bengt (1998). *Vetenskapsfilosofi – En bok om vetenskapen och den vetenskapande människan*. Stockholm: Bokförlaget Thales.

Olin, Laurie (2002). "Form, Meaning and Expression" i: *Theory in Landscape Architecture – A Reader*, ss.77-80. Philadelphia, Pennsylvania, US: University of Pennsylvania Press.

Rand, Ayn (1943). *The Fountainhead*. New York, US: Signet

Relph, Edward (1976). *Place and Placelessness*. London, England: Pion.

Stahlschmidt, Per (2001). *Metoder til landskabsanalyse, kortlægning af stedets karakter og potentiale*. XXX: Forlaget grønt miljø.

Treib, Marc (2002). "Must landscape mean?" i: *Theory in Landscape Architecture – A Reader*, ss. 89-101. Philadelphia, Pennsylvania, US: University of Pennsylvania Press.

Tykesson, Tyke (red.) (2003). *Malmö's kartor. Från 1500-talet till idag*. Lund: Historisk Media.

Avhandlingar

Sandahl, Ann-Sofie (2008). *Konstens dematerialisering*. Akad.avh. Halmstad Högskola.
<https://dspace.hh.se/dspace/bitstream/2082/1619/1/ann-louise%20sandahl.pdf>

Periodiskt tryck

Escobedo, Helen (1988). "Site-Specific Sculpture or the Mythology of Place". *Leonardo*, vol.21, No 2, pp.141-144. The MIT Press

Lenzholzer, Sandra (2008). "A city is not a building – architectural concepts for public square design in Dutch urban climate contexts". *JoLA* spring 2008, pp.44-55. Munchen, Tyskland: Callwey.

Tuan, Yi-Fu (1974). "Space and place: humanistic perspective" i: *Progress in Geography* 6, pp.212-247. London England: Edward Arnold

Offentligt tryck

Malmö Stad (2008). *Åtgärdsprogram, Hej Södra Innerstaden! – för dialog och trygghet i fokus*. Malmö.

http://www.malmo.se/download/18.7e45ceb511c52b7cf0780006799/Atgardsprogram_SI.pdf

Internetkällor

About.com [hemsida] – Yi-Fu Tuan 2009-04-09; <http://geography.about.com/od/historyofgeography/a/yifutuan.htm>

Berkeley.edu [hemsida] – Marc Treib, 2009-04-28; <http://ieas.berkeley.edu/faculty/treib.html>

CAG - The Canadian Association of Geographers [hemsida] – Edward Relph, 2009-04-09; http://www.cag-acg.ca/en/edward_relph.html

Iep – The Internet Encyclopedia of Philosophy [hemsida] – Merleau-Ponty, 2009-04-14; <http://www.iep.utm.edu/m/merleau.htm>

Malmö kommuns hemsida, Trafikflödesanalys för biltrafik 2009-04-01; <http://www.malmo.se/download/18.529cbf21197a6272ab80004918/Biltrafikfl%C3%B6de2007.pdf>

Malmö kommuns hemsida, Trafikflödesanalys för moped- och cykeltrafik 2009-04-01; [http://www.malmo.se/download/18.529cbf21197a6272ab80004983/Moped+och+cykeltrafikfl%C3%B6de+p%C3%A5+internet\(2007\).pdf](http://www.malmo.se/download/18.529cbf21197a6272ab80004983/Moped+och+cykeltrafikfl%C3%B6de+p%C3%A5+internet(2007).pdf)

SAOB, Svenska Akademiens ordbok – Plats, 2009-04-09; <http://g3.spraakdata.gu.se/saob/>

Wikipedia – Edward Relph, 2009-04-09; http://en.wikipedia.org/wiki/Edward_Relph

Wikipedia – Opportunity cost, 2009-03-30; http://en.wikipedia.org/wiki/Opportunity_cost

Wikipedia – Susanne Langer, 2009-04-28; http://en.wikipedia.org/wiki/Suzanne_K._Langer

Wikipedia – Yi-Fu Tuan, 2009-04-09; http://en.wikipedia.org/wiki/Yi-Fu_Tuan

Planer

Bülow Hübe, Erik (1927-10-01). *Förslag till stadsplan för delar av Mellersta förstaden, Möllevången och Sofielund i Malmö (PL77)*, 1:2000. Malmö http://xyz.malmo.se/website/asp/Planer_lmvmv.asp?PLAN=PL77

Bülow Hübe, Erik (1936-08-26). *Förslag till jämkning av stadsplanebestämmelser för kvarteren nr 17 Sagan och nr 33 Myntet i Möllevången i Malmö (PL144)*, 1:2000. Malmö. http://xyz.malmo.se/website/asp/Planer_lmvmv.asp?PLAN=PL144

Malmö Stads Byggnadskontor (1936-02-08). *Förslag till iordningställande av Karlskronaplan (B-10880)*, 1:400. Malmö.

Malmö Stads Byggnadskontor (1936-02-17). *Förslag till anläggningar vid Karlskronaplan (B-0881)*, 1:400. Malmö.

Malmö Stads Gatukontor (1971-08-24). *Karlskronaplan. Ombyggnad i samband med bussficka i Amiralsgatan, plan och normalsektion (A2-10563)*. 1:400/1:50. Malmö.

Malmö Stads Gatukontor (1972-02-17). *Karlskronaplan. Omläggning av lekplats (A2-10692)*. 1:400. Malmö.

Bildmaterial

Samtliga foton, skisser och planer är författarens egna, med undantag av:

Foto, s. 18, nere t.h.: med tillstånd av Lokalen enl. överenskommet.

Plan, s. 20: PL77, se källförteckning

Plan, s. 21: B-10881, se källförteckning.